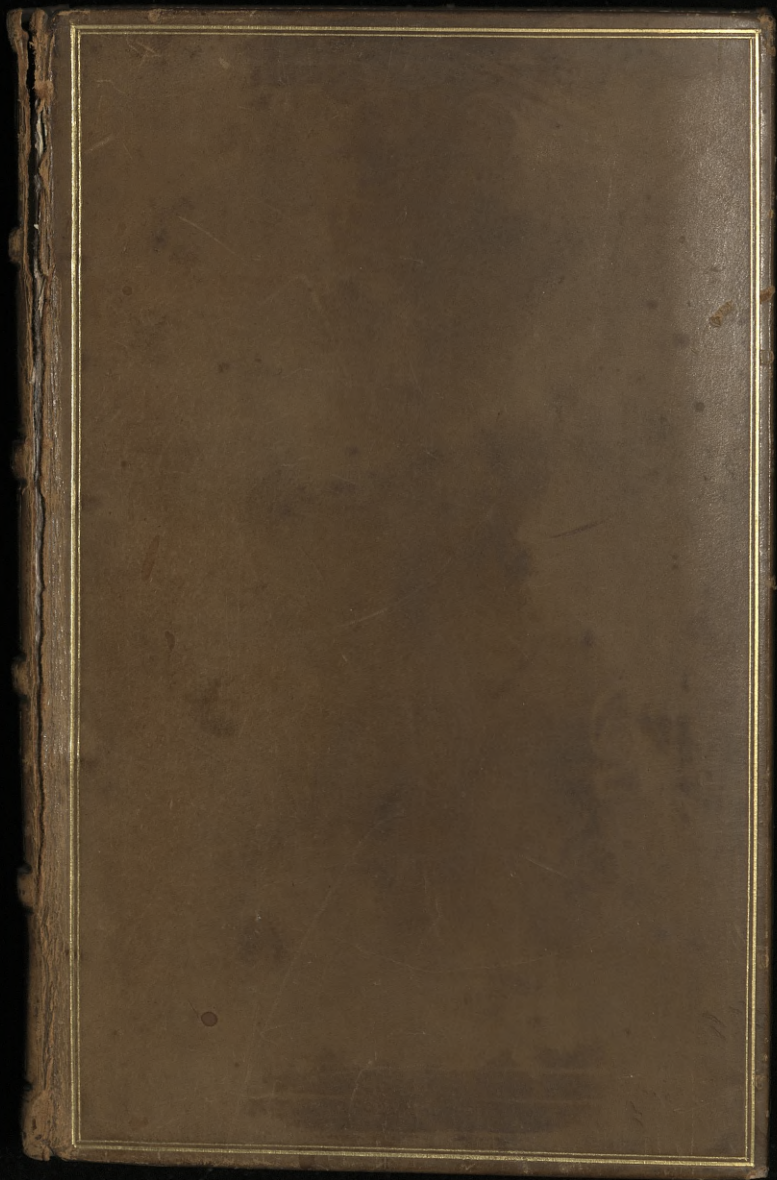
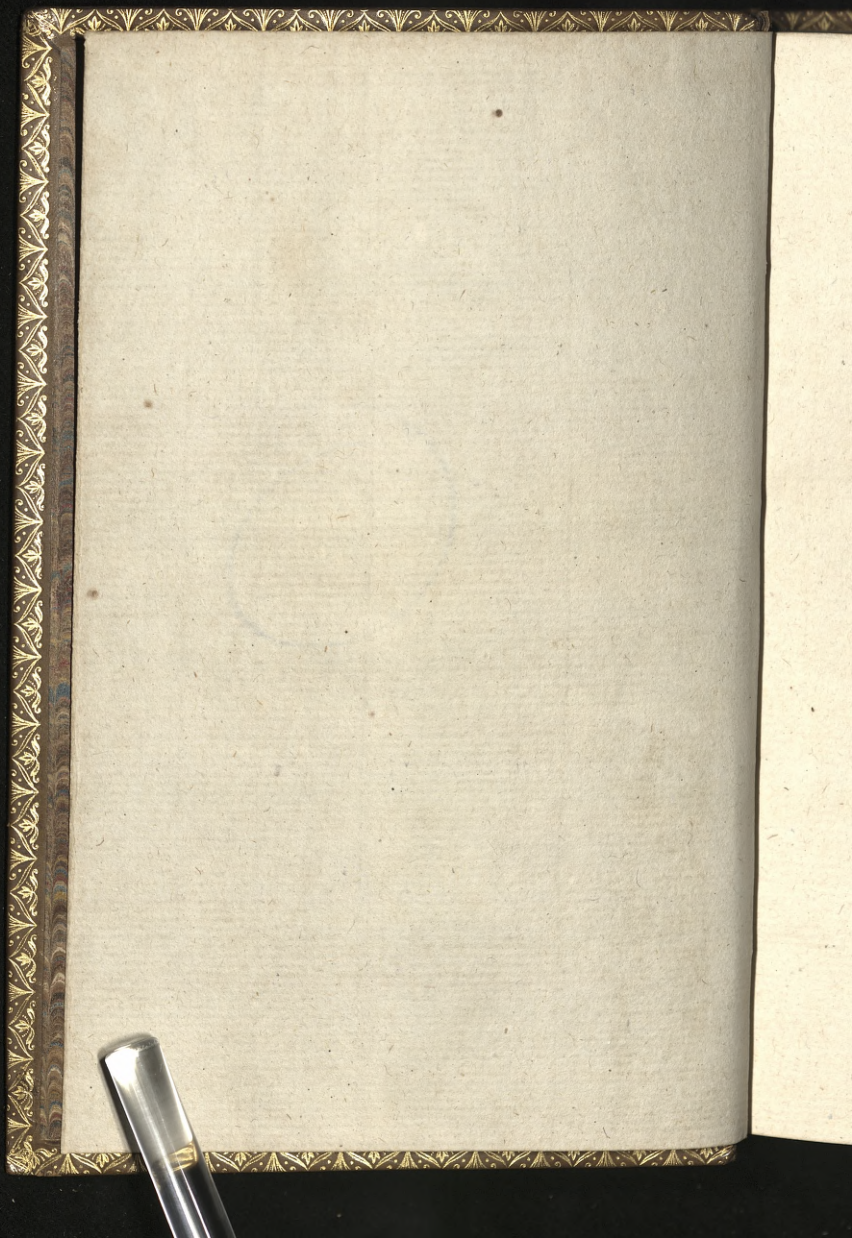

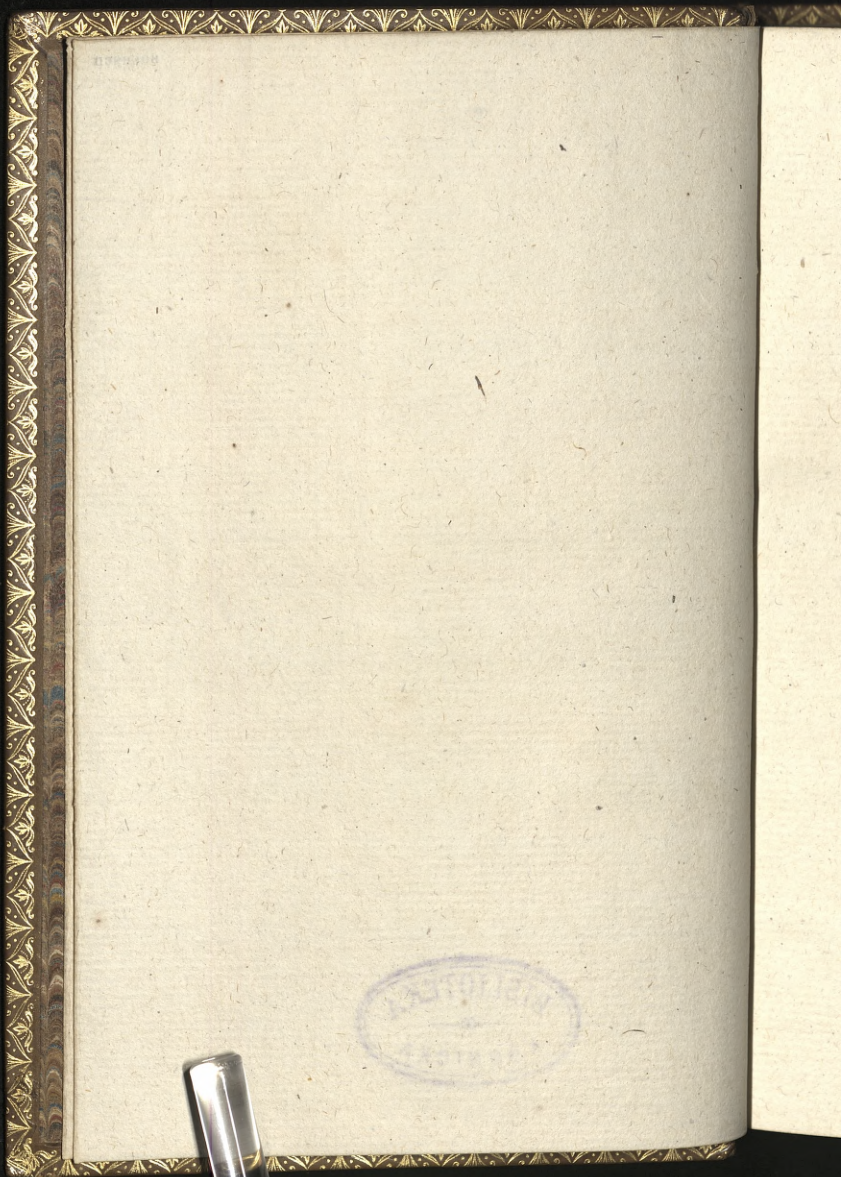

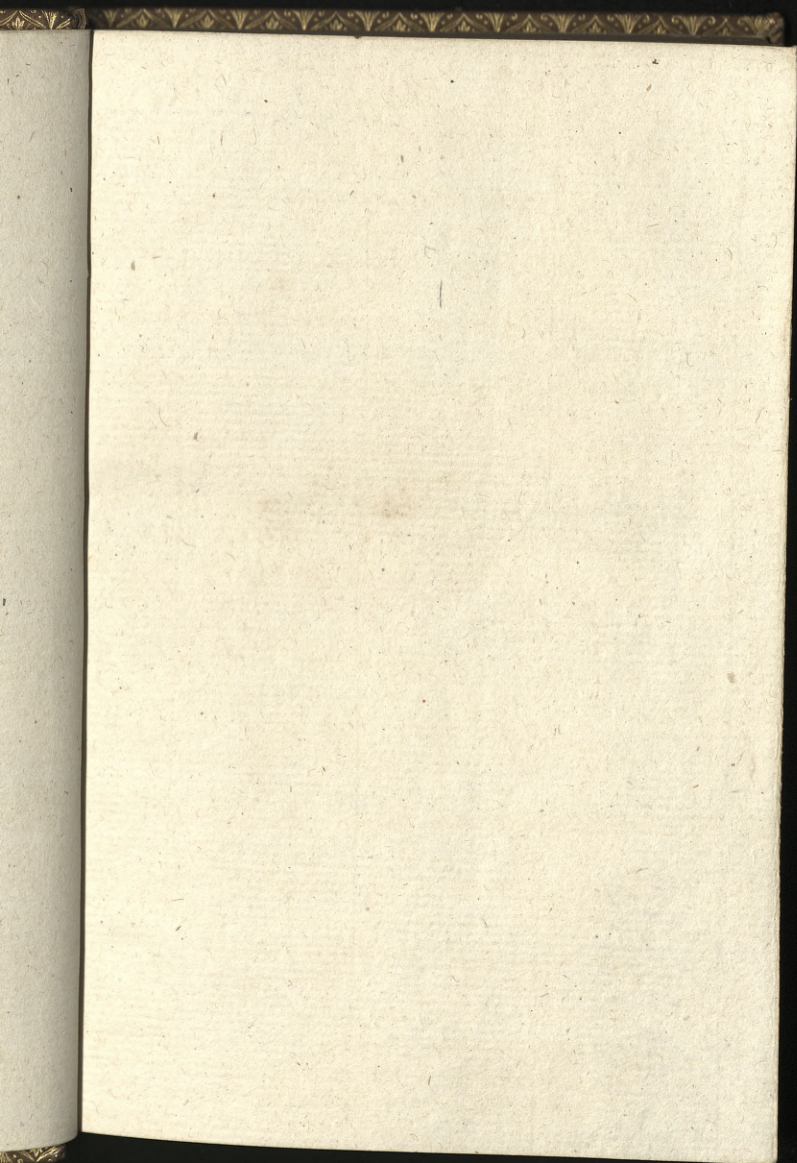

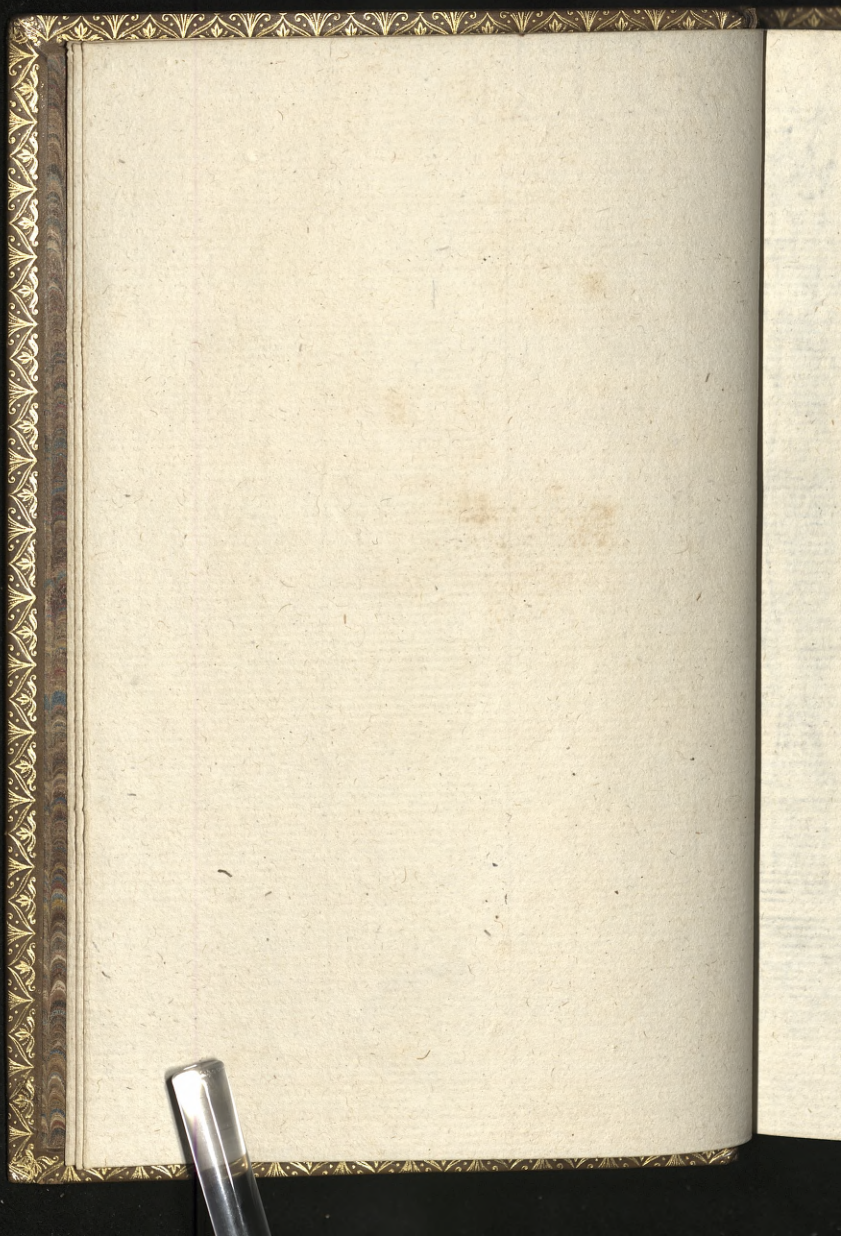

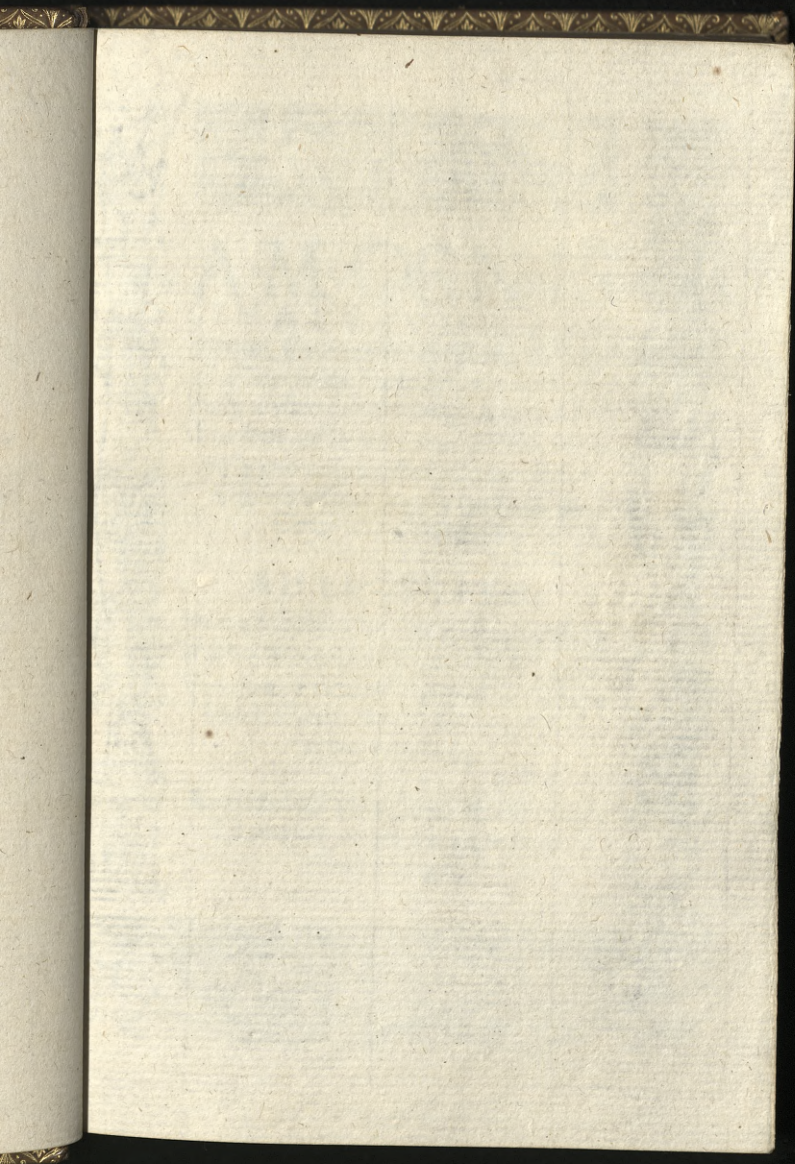
BOERSCH

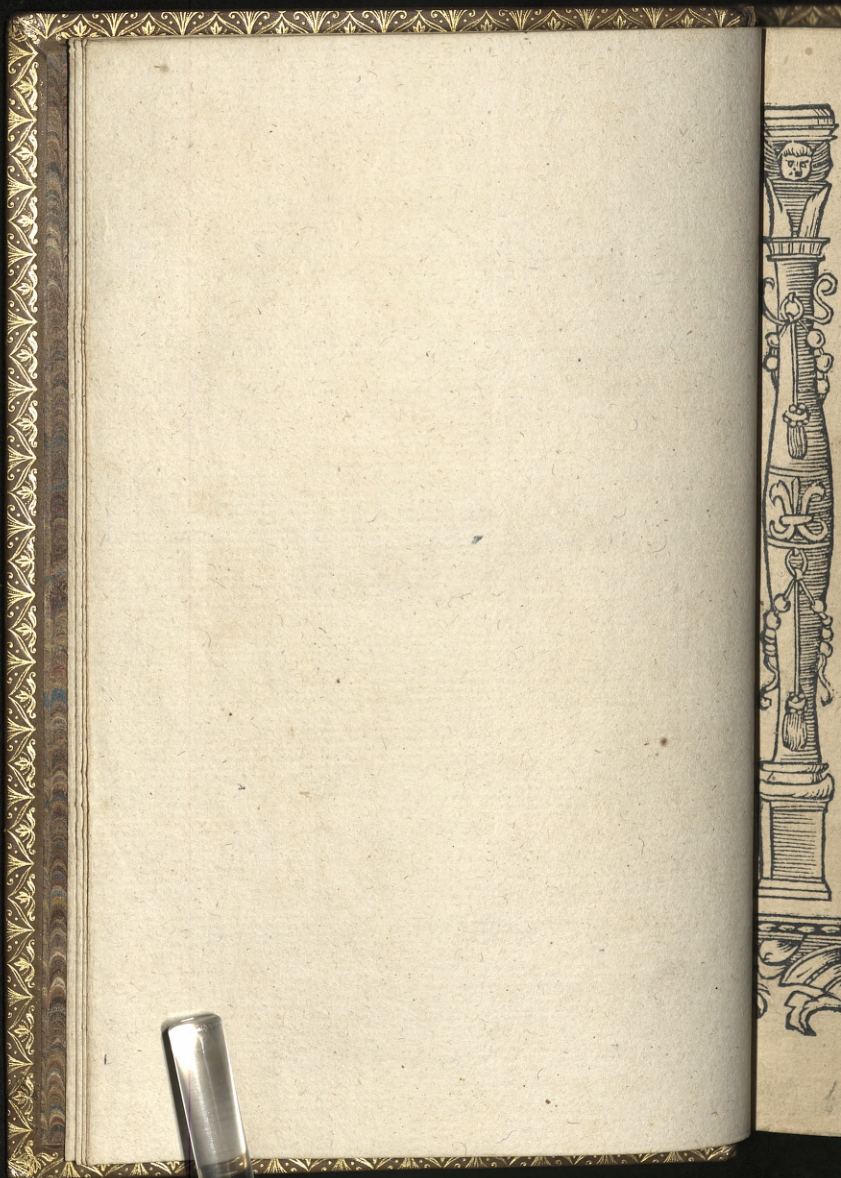

A M O E N I S

S I M A E T P V D I C A I O

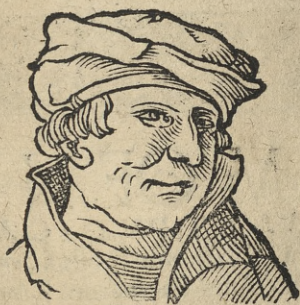
corum, Facetiarum q̄s sylua, ex Pog/
gii Florentini Facetiarum Libro, a/
lijsq̄ nostro sæculo insignis famæ au/
thoribus, ad leuationem animi, inge/
niiq̄ exercitium, studiosæ iuuentuti
uigilantissimè conscripta, ac in
Centurias tres digesta.

A D L E C T O R E M.

Procul estote Catones tetrici, tristeq̄
frustra tumentium supercilium, qui/
bus non uenio, nisi iocos & sales ue/
lint, Hilarem expeto lectorem, aut
certe mox facio,

Argentorati excudebat M. Iacobus
Cammerlander Moguntinus
Mense Martio.

13956

V
N
exh
lasc
ma
dista
me u
Qu
tum
nua
mitt
resq
mon
bile
leua
inter
dum
liber
cōp
dext
mus

VENERABILI

VIRO, DOMINO GE/

orgio Rōtenburgio, D. Stephani

Canonico Salutem optat Poly

chorius Senior.

NE hyemem, aliàs ignauam omnino ocio
tererem, uenit in manus hoc quod nunc
exhibeo, facietiarum opus, cum ab omni sarte
lasciua, tum etiam à cauillo, dicacitate & scō/
mate (quæ omnia à salibus & facetijs multum
distant) semper remotissimum, ut haberes opti
me uir, quo animum in orio à tædio recrees.
Quemadmodum enim est semper bene cōsul/
tum, ut recti operati, recte item ferientur in ma
nualibus. Ita consultius animos interdum re/
mittere quum rebus serijs satisfactum fuerit, uis
resq; resumere, ne tādē deficiat arcus. Et hoc
mōnet poeta: Quod caret alterna requie dura
bile non est, Hæc reparat uires, fessaq; mēbra
leuat. Aptē ergo, si modo cum laude cupimus
inter mortales uersari, post res serias ineptien/
dum. Hanc uirtutem, qua omne illud quo ris⁹
liberalis, scitus ac modestus conciliari potest,
cōprehendimus, quam nos latine comitatem,
dexteritatem, festiuitatem, aut facetiam appella
mus, Aristoteles quarto Moralium, usq; adeo
ij. neces/

P R O L O G V S

necessariā facit, ut uirgines suis eos notauerit, qui
 illa caruerint, aut certe modum in ea re uiden-
 tur excedere. Omne itaque tulit punctum qui mi-
 scuit utile dulci. In conuictu igitur hominū cō-
 uiuantium, aut otio indulgentium Philosoph^o
 uiam aperit iocis, & iucundis ac festiuis salibus,
 eosque qui semper stoicum assumunt supercilium,
 & in totum abstinent iocis, uitio obnoxiosos
 se dicit, mere inciuiles, feroces, agrestes moribus
 & inurbani. Qui uero in risu excitando sunt im-
 modici, hi scurrilitate aut histrionica laborant.
 Est ita modus omnibus in rebus, & tempori,
 personaeque seruiendum. Horum memor, pudici-
 cas tantum facietas, ne teneras laederemus au-
 res, ex multis authoribus in hanc conscripsim^o
 syluam. Ideo etiam, ne habeant indocti & so-
 phistae quod carpant, illi me iuuenē lusisse sci-
 ant, & quis tam cito nascitur senex? Ex his autē
 unus statim bos procreatus, Bacchanalium fe-
 sto tulit cornua tauri in capite laruatus, unde o-
 mnes sibi familiares, ut aliquid ex scriptura in-
 saniae prætexeret, Moses nominabat, somnias
 singulos cornuta habere capita. Cornibus hic
 bos lassus semper cūctos petebat pueros et iuue-
 nes, aut sibi parerent. Hac potestate in beluas
 (etiam & docti multi tunc aderant in despectu
 indoctissimi sophistae) eo peruenit, ut posside-

INSOPHISTAM

ret tres Vicarias, unum Canonicatum, & tan-
 dem cuidam oppidulo datus in pastorem, quo
 nihil minus. His stiparus satellitib⁹ plus quàm
 mille Ioachimos deuicit, & ut omnino eorum
 postq̃ plurima uina, quæ satis theologica erāt
 per uietorem sibi sanguine iunctum, clam sub
 cella uendidisset, potiretur, & quò tutiores es-
 sent arcæ inclusit secretiori. Verum quid lupi-
 ter ille, qui omnia æque tuetur ex alto, hæc in-
 quit, Stat sua cuiq̃ dies, breue & irreparabile
 tempus. Christus uero filius, Stulte, hac nocte
 cacodæmones auferent animam tuam. Cōgre-
 gasti diuitias, & nescis quibus. Aegrorat impi-
 us ille theologus, Ioachimi qui auxiliari nō po-
 terāt interim expectant uictoriam, sed frustra,
 quemadmodum poeta pie monet, Non dom⁹
 aur fundus, non æris aceruus & auri, Aegroto
 domini deduxit corpore febres. Sternitur ino-
 pinate bos, & moritur. Fugiunt itaq̃ ad suos
 Suffetios, duos uultures, quos constituerat ille
 in dispensatores, & sepelitur more sacerdotali
 absq̃ Ioachimis, ne teruncium quidem adden-
 tes, quo possit perfoluere naulum. Post aliq̃t di-
 es ex testamenti decreto sorores & nepotes con-
 uocantur, ne plus quā testamentum uelit hære-
 ditarie poscant, adiurantur, promittunt fide-
 ter fraudis ignari, qui adhuc ex fine Testamen-

iij ti ali/

P R O L O G V S

ti aliquid sperabant residui. Statimq; uni foro/
 ri numerantur xxiiij. Ioachimi, & alteri totidē,
 cuiq; nepotum & nepti octo, Archiepiscopo
 tres &c. Exhæredes uero sunt D. Stephanus,
 Vniuersitas, quæ eum omni dignata est hono/
 re, Duo nepotes exules cum una nepti. Interim
 Charon à longe conspiciens hunc cornutum,
 monstrum aliquod extimans, Mercurium al/
 loquitur, O Mercuri, quid nam hoc monstri,
 quod nunc proximius aduenire conspicio, est
 ne alicuius defuncti animæ Mer. Ante aliquot
 dies quidam theologus huc migravit, & si illi⁹
 non est, certe Moses erit, cuius olim facies uide/
 batur cornuta, attamen ne timeas, cum adesse
 rit propius, si hic est, omnem rē expiscabimur,
 interim ut transfretemus ocyus, nauiculam pa/
 ra, statimq; Charon, parata sunt omnia, inge.
 Omiseram exclamat anima, aquæ multæ cir/
 cundederunt me, unde mare hoc magnū ē. Huc
 huc uociferatur Charon, hæc uia ducit ad iudi/
 ces, sed quid uolunt sibi cornua hæc. Mirra bi/
 corni & theologica donatus sum in schola, A/
 nima respondet. Nunc audio theologum hunc
 esse, de quo prius dixeras ò Mercuri. Sed unde
 taurus tā mācer, quum theologus fuerit, Cha/
 ron sciscitatur ē Mercurius, ò Charon, respon/
 det, Inuidus alterius rebus marcescit opimis.

Tan

IN SOPHISTAM

Tanta inuidia uixit, ut nihil supra. Erga paren-
tem uetulam, cui semper Corban obiecit, tam
impius per omnem extitit ætatem, ut nisi ea ab
alijs bonis sustentata, fame periisset. Pro nepo-
te Romæ in carcere Curia de Sabellis detento
innocenter, noluit unum iota scribere, nec unū
mouere pedē. Nec illi⁹ patri in seditiōe rustica /
na innocenti, uoluit cū fratris pignōre oppig- /
nerato (duo crateres erāt) ut illud liberaret, opē
ferre, & solare ilachrymantē sororē. Nec illi so-
rorio, sorori, & pueris tribus frumenti modijs
pro tribus aureis paratis in auro maxima in
caritate annonæ subuenire uoluit. Et plura alia
sunt quæ æquus ille arbiter in eius fronte exara-
ta, digne iudicabit, ut uix nūc satis sit ille in pœ-
nas æternas. Et uos ex parte nepotis, Luthera /
ni & detractores estis, Anima murmurat. Sta-
tim hoc audiens Charon iracundus inquit, in-
tra liuide hanc nauiculam, tuis factis dignā lui-
turus pœnam. Ad cruciatus locum non uolo,
anima inquit. Omnia mea bene in terris dispo-
sui per meos Testamentarios, qui nunc etiam
lapideam Resurrectionem in mei memoriam
curant fieri. Bene igitur cum Sisipho saxū uol-
ues Theologe Nauta responderet, qui lapideum
cor erga omnes semper habueris in uita, quod
Testamentum tuum nunc manifestissime ape-
rui rit.

P R O L O G V S

rit. Eleemosynis hanc inuidiam leniui iam ap-
louem, Theologus inquit. Mercurius missa fa-
cias hæc responderet, lucerna solet præire non se-
qui, transfretandum tibi nunc, & recta hac ad
iudices ibis, ubi dignum pro factis præmium
accipies. Sed heus tu, prius redde naulum nau-
clero. Quid mercedis sperat theologus querit,
Nihil pecuniarum nunc attuli mecum. Et quo
modo non haberet teruncium unum, quæ tot
Ioachimi possederunt in terris: Mercurius sto-
machatur. Hos omnes uulturibus meis dispen-
sandos secundum testamenti tenorem in terris
reliqui, liber itaq; sum à censu isto Theologus
responderet. Charon, Dñi inferite pessimum pes-
sime perdant, uenisti huc impiissime ut defrau-
dares quemadmodum hæredes in hæreditate,
aliquid de precio meo: Ne succenseas mi Cha-
ron, Anima respōdet, plura adhuc debeo, quæ
singula & omnia Testamentarj soluent, à qui-
bus & tuum naulum accipies. Ascendere terrā
mihi non datur ab opere, etiam per magnum
chaos distamus. Etsi concederetur, mentio pro-
fecto mei in tuo Testamento non est facta, for-
teq; responderent, Quid nobis cum inferis, cū
supernos, duos nepotes exules cum una ne-
pti exhæreditauerit, Charon obijcit. Hi male
de me meriti sunt, Anima respōdet Et quis un-

IN SOPHISTAM

quàm, Charon quærit, de Christiano, Theo/
logo, & pastore animarum male meritis est:
Qui audes tu tam ædaci inuidia onustus huc
migrare? Non uenit tibi in mētem cum adhuc
uiueres illud Christi tui, Cum fueris in uia recō
ciliare fratri tuo, ne iudex te tradat ministris.
Et illud in oratione Dominica, Remitte nobis
debita nostra, quemadmodum & nos remitti/
mus debitoribus nostris, Vbi nunc talentū tuū
theologicum? Vbi huius rationem reddes? In
nomine eius celebraui Missam, murmurauī in
lecto Bursali Psalmos matutinales, prædicaui
unum annum singulis Dominicis diebus Euā/
gelium in Cathedrali Ecclesia diuī Martini, &
postea factus sum pastor, ubi pro posse meo si
militer oues paui. Hic calculus meus est, opti/
me Charon, respondet anima, Ad hæc o Ani/
ma audi Christum, inquit Charon, Non omīs
qui dicit mihi domine, domine, intrabit in reg/
num cœlorum, sed qui facit uoluntatem patris
mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœ/
lorum. Multi dicent mihi in die illa Domine,
Domine, nōne in nomine tuo prophetaui?
& in nomine tuo dæmonia eiecimus &c. tunc
confitebor illis, quia nunquàm noui uos. Dis/
cedite à me omnes qui operamini iniquitatem.
Omnis ergo qui audit uerba mea hæc, & facit

P R O L O G V S

ea, erit uir prudens, & saluabitur. Quamuis ergo prædicaueris uerbum, non remittens fratri noxam, incassum sunt omnia tua, Beati enim qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud. Quid prodest prædicare charitatem, & eā non implere. Et hoc ebuccinat Paulus, Et si habueris fidem omnem, ita ut montes transferas, charitatem autem non habueris, nihil es. Et sequitur una maxima, Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Hic sermo igitur iudicabit te in ignem æternum. O miserā me exclamat anima, non datur nunc superas redire ad auras, melius dispositura omne negotium. Charon. Mercurij caduceus non amplius resuscitat, quando mortua anima mortuū corpus semel reliquerit. Cur non cōueniebas cum nepote eius sc̃p̃ patre in uita, qui omnia uera tibi in Responsione, cuius mentionem in Testamēto fecisti, obiecerant in resipiscentiam, sed tu in tui contumeliam factum dicebas, & tamen ueritate nemo diffamatur. Merito latro, qui latrocinium patrauit, adcusatur apud homines iudices. Qui impius est in parentem, sorores, nepotes &c. merito impius dicitur. Redde igitur impie nauigationis mercedem. Anima. A/
liquid

liqu
tiam
quo
peri
pud
dor
hil p
de m
loge
gias
ture
cui
eius
por
trop
hæc,
or fa
niq
uus,
les lo
Opo
faxit
tra n
datur
uir ap
si obr
lere, a

IN SOPHISTAM

liquid mercedis, ab eo cui nihil est, postulare, e-
 tiam impiissimum. Charon. Et iam à te etiam
 quod habebas ablatum est, Amplius non su-
 peri sed inferi sumus, ubi omnia impia sunt. A-
 pud superos sæpe tua chara mater incoenata
 dormitum proficiscebatur, cui apud inferos ni-
 hil propinare nunc potes. Merc. Quid semper
 de mercede, ego spondeo Charon, & tu Theo-
 loge eas nunc recta ad Rhadamantum per sty-
 gias paludes. Char. Hic pro merito aquas, uul-
 tures, rotas, lapidesq; sortieris. Tu uero ò Mer-
 curi caduceator cum ueneris ad terras, uultures
 eius monito ut reddant naulum. Merc. Actutū
 porrige talaria, & expediam q̄ ocysime, ne A-
 tropos præueniat, illiq; huc migrent uacui, ad
 hæc, uia quæ huc ducit nunc etiam periculosi-
 or facta, Non est arbor, non arbutum, non de-
 niq; planta, quibus non insideat aut rapax cor-
 uus, ater nunc, aut uncis unguibus & rostro a-
 les louis, diuitibus huiusmodi prædis inhiâtes.
 Oportet autem tandē sal redire unde uenit, qd̄
 faxit ipse qui omnia potest. Cæterum hæc ita in-
 tra nos gesta ipsis exponam, forte fidelius dum
 datur, rem exequentur. Lusi nunc uenerande
 uir apud uos diu decantaram cantionem. Et nī
 si obiceretur, me mortuo leoni uelle barbā uel-
 lere, adderem etiam, quæ ipso uiuente, ea quoq;
quas

P R O L O G V S

quæ cum ipsis Testamentarijs post eius obitū
gesta & scripta sunt. Ast uer suo tempore ro-
fas generabit, ut cum corpore sano & fama in-
columis sit. Hanc rem seriam, Testamentum in
humanum, infidele, impium, peius cane & an-
gue odiens, more papistico tamen conscriptū,
ne intestatus obiret, ideo iocosum fecimus, ut
quisq; audius legat, & experiatur theologum
hunc a teneris usq; in senectam impie uixisse er-
ga suos, impiissime mortuum, & damnatum,
q; nemini, secundum tenorem, ut ita loquar, te-
stamēti sui, remiserit. Solius autem domini est
miserere, & misereatur eius. Si Testamentū ta-
cuisset, gestassem & ego lapides in ore, qui ue-
ro quæ uult dicit, quæ non uult etiam tandem
audiet. In uita expertus est & nobis urbinā esse
domi, sed ueritus maiora & ueriora tacuit, Ita
quod illi licuit impune alios diffamare, & no-
bis fas sit respondere, & ueritate purgare, nemi-
ni in despectum. Hæc lis quia apud inferos a-
gitur iudices, urgentibus sedulo matre, sorore,
& sororio pro sentētia in theologum, adhuc pē-
det sub prætore, postquam uero idoneum cer-
teq; fidei grammatorum nacti, quomodo
cesserit sine mora & fraude, Acta ad superos
mittemus. Intelligenti satis. Hoc reliquum, ob-
testor nunc ut hoc munus chartaceum nomine
M.

IN THEOLOGVM

M. Leonhardi senioris tui, bonę memoriae, ob
uijs ulnis, ne ingratus sim, excipias. Aliud non
possum, aliud non habeo exul, forte secunda
meliora, si illud quicquid est operis tibi non dis
plicuerit. Oportuit semper eum falsa mo
la litare qui thura non habuit. His
uale, & me ama ut soles.

Kal. Martias, An. 42.

F
tus
sces
men
tos
rat
rean
sece
infan
guin
mo
bat
teros
suir,
ac cu
hom
ne an

POGGII FLO.

RENTINI FACE,

tiarum Centuria prima.

De Lacuna stultorum.

VL TI colloquebantur de su-
peruacua cura, ne dicam stultitia
eorū, qui canes aut accipitres ad
aucupium alunt. Tū Paulus Flo-
rētinus, recte hos (inquit) risit stul-
tus Mediolanensis. Cum narrari fabulam po-
sceremus. Fuit, inquit, olim ciuis Mediolani, de-
mentium & insanorum medicus, qui ad se dela-
tos infra certum tēpus sanandos suscipiebat. Er-
rat autem curatio eiusmodi: Habebat domi a-
ream, & in ea lacunam aquæ foetidæ atq; ob-
secenæ, in quam nudos ad palū ligabat eos qui
insani adducebantur, aliquos usq; ad genua in-
guinetenus, nonnullos profundius pro insanie
modo, ac eos tam diu aqua atq; in ædia macera-
bat quoad uiderentur sani. Allatus est inter cæ-
teros quidam, quē usq; ad femur in aquam po-
suit, qui post quindecim dies cœpit resipiscere,
ac curatorē rogare, ut ex aqua reduceretur. Ille
hominē exemit à cruciatu, ea tamen conditione
ne arcā egrederetur. Cui cū diebus aliquot pa-
A ruis,

F A C E T I A R V M

fuisset, ut uniuersam domum perambulare, ut
 exteriorem ianuā non egrederetur permisit, re
 liquis socijs, qui plures erāt, in aqua relictis, pa
 ruit diligenter medici mandatis. Stans uero ali
 quando super ostium, neq; em egredi audebat
 timore lacunæ, aduenientem equestre iuuenem
 cum accipitre & duobus canibus, ex his qui sa
 gaces dicuntur, ad se uocauit, rei motus nouita
 re. Neq; em quæ ante in insania uiderat tenebat
 memoria. Cum accessisset iuuenis, heus (tu ingre
 sse) ausculta oro me pāucis, ac si libet respōde,
 hoc quo ueheris quid est? & quam obrem illud
 tenes? Equus est inquit, & aucupij gratia. Tum
 deinceps uero, hoc quod manu gestas quid uo
 catur, & qua in re illo uteris? Accipiter respon
 dit, & aucupio aptus querquedularum & per
 dicū. Tum alter: Hi qui te comitantur qui sunt
 age, & quid profunt tibi? Canes ait, & aucupi
 o accommodati ad inuestigandas aues. Hæ autē
 aues quarū capiendarum caussa tot res paras,
 cuius præcū sunt, si in unū conferas totius anni
 capturam? Parū quid nescio respondisset, & q
 sex aureos non excederent. Subdit homo, quæ
 nā est equi, canūq; & accipitris impenſa? Quin
 quaginta aureorū affirmauit. Tum admiratus
 stultitiam equestris iuuenis: Ho ho, inquit, abi
 hinc ocyus oro, atq; adeo auola anteq; medic^o
do

domū redeat. Nam si te hic cōpererit, ueluti in/ sanissimum omnīū qui uiuant in lacunā suā cō/ ſiciet curandū cum cæteris mente captis, atq; ul/ tra omnes usq; ad mentum in aquam summā collocabit. Ostendit aucupij porro studiū sum/ mam esse amentiam, nisi aliquando & ab opu/ lentis, & exercitiij gratia fiat.

De Bonacio tarde surgente è lecto.

Bonacius adolescens facetus ex familia Guā/ scorum, dū essemus Constantiæ, admodū tarde surgebat è lecto. Cū socij eam tarditatem culparent, quid ne tā diu in lecto ageret, percū/ ctarentur, subridens respondit: Litigantes disce/ prantesq; ausculto. Adsunt em̄ mane mihi eue/ stigio cū expergiscor duæ habitu muliebri, sol/ licitudo uidelicet & pigritia, quātrū altera surge re hortatur, & aliquid operis agere, neq; diē in lecto terere, Altera priorem increpans, quiescē dum asserit, & propter frigoris uim in calore le/ cti permanendū, indulgendumq; corporis qui/ eti, neq; semper laboribus uacandum. Prior in super rationes suas tuetur. Ita ut cum diutius di/ sputent atq; altercentur, ego tanquā equus iu/ dex nullam in partem declinans, audio discep/ rantes, expectans quoad sint sententia concor/ des, hoc fit ut surgam tardius, expectans litis fi/ nem.

F A C E T I A R V M

De Iudæo nonnullorū suasu christiano facto.
Iudæum cū multi hortarentur ad Christi fi-
 dem, egre ille bona sua dimittebat. Suadebāt
 cōplures ut ea daret pauperibus, quoniā secun-
 dū euangelicam sentētiā, quæ esset uerissima,
 centuplū esset accepturus. Persuasus tandē ad fi-
 dem conuersus est, distributis inter pauperes, &
 genos & mendicos bonis. Inde per mensem fe-
 rē hospitio except⁹ est honorifice à diuersis chri-
 stianis. Cū ei omnes blandirentur & laudarent
 factum, ille tamen qui precario uiueret, expecta-
 bat indies centupli promissionem. Et cum mul-
 tos satietas cibandi hominis cōpisset, iam q̄ pra-
 rus inuitator reperiretur, cōepit homo admo-
 dum egere, ita ut ei necesse esset diuertere ad ho-
 spitale quoddam, in quo morbo correptus ad
 extremū uitæ deuenit, cum sanguis per posteri-
 ora efflueret. Desperās itaq; salutē, & simul pol-
 litationis diffusus centupli, ex anxietate quadā
 acrem quærens, egressus est lectulū ad secessum
 uentris in pratulā propinquā. Vbi cum con-
 stitisset, quæsitis post egestionem ad tergēdum
 anum herbis, inuenit inuolutum lineum refer-
 tum lapidibus præciosis, quare ditior factus ad-
 hibitis medicis conualuit, atq; domo empta &
 possessionibus, uixit postmodum in summa re-
 rum opulentia. Cum ergo diceretur ab omni-
 bus

bus: Ecce nonne uerum prædiximus, tibi Deū centuplum redditurū. Reddidit, inquit ille, sed tamen prius ut usq; ad imeritū cacarē sanguinē permisit. Dīctum contra eos qui tardi in beneficio dando & reddendo existunt.

De equestri palleato.

IBam semel ad pontificis pallacium, transibat quidam ē nostris palleatus equester, & forsā implicitus curis, hunc quispiam cum detecto capite reuereretur, non animaduertit episcopus. At ille superbia aut arrogancia factum existimans, hic inquit, asini sui medietatē nequaquā reliquit domi, sed totum secum defert. Significans eum asinum, qui se reuerentibus nō respōderet.

Dīctum Zuchari.

Perambulantes aliquā urbem uir facetissim⁹ omnium qui uiuerēt Zucharus, egoq; peruenimus ad locum ubi celebrabantur nuptiæ. Postridie quando sponsa domum uenerat, stertimus paululū animi relaxandi gratia, respiciētes unā psallentes uiros ac mulieres. Tum subridens Zucharus: Isti inquit matrimonium cōsummarunt, ego iam patrimonium consumpsi, facete in seipsum dixit, q uēditis paternis bonis patrimonium omne comedendo, ludēdoq; consumpserat.

A 3 De

F A C E T I A R V M

De quodam Prætorē.

Florentiam iturus quidam prætor, qua die urbē introiuit, habuit de more in maiori tēplo corā prioribus ciuitatis sermonē, longum sane & molestum, nam ordiri in suā commendationem coepit se fuisse Romæ senatorem, ubi quicquid ab se, itemq; ab reliquis in suam laudē honoremq; dictū factumue extiterat, prolixo sermone explicauit. Exitum deinceps ex urbe, comitarumq; recensuit, primo die Sutrium contulisse se dixit, & quæ ibi à se acta erant singularem. Tum dietim quo in loco, hospitio uel fuisset, ac quicquid ab eo gestum, quaq; de re esset, narrauit. Plures horæ iam hac in narratione transierant, & nondum peruenerat Senas. Cū omnibus sermonis odiosi longitudo infensa esset, neq; finis fieret dicendi, uidebatur autem ille uniuersum diem in his fabulis cōsumpturus, & cum nox iam appropinquaret, tunc unus ex assistantibus iocabundus ad aurem prætoris accedens, Domine, inquit, horā iam tarda est, festinetis iter oportet. Nam si hodie Florentiam nō intraueritis, cum hodiernus dies sit uobis cōstitutus ad ueniendum, officium hoc amitteris. Hoc intellecto, stultus homo ac loquax tādēmet retulit se Florentiam uenisse.

Sacerdos ignorat festum Palmarum.

Bely

Bellum oppidū est in nostris Apennini mō
 ribus admodum rusticanum, in eo habita
 bat sacerdos rudior atq; indoctior incolis, huic
 cum ignota essent tempora, anniq; uarietates,
 nequaq; indixit Quadragesimam populo. Ve
 nit hic ad terram nouam ad mercatum sabba
 ro ante solennitatem Palmarum. Conspēctis sa
 cerdotibus oliuarum ramos ac palmulas in di
 em sequentem parantibus, admiratus quidnā
 id sibi uellet, cognouit tunc erratum suū, & qua
 dragessimam iā nulla obseruatione suorū trans
 isse. Reuersus in oppidum, & ipse ramos, pal
 masq; in posterum diem parauit, qui aduoca
 ta plebecula, Hodie inquit est dies quo rami olī
 uarum, palmarumq; dari ex consuetudine de
 bent. Octaua die pascha erit, hac tamen hebdo
 mada agenda est pœnitentia, neq; longius ha
 bemus hoc anno ieiuniū. Cūius rei causam cog
 noscite, Carnispruium hoc anno fuit tardū ad
 modum & lentū, quod propter frigora & dif
 ficultatem itinerum hos montes nequiuit supe
 rare. Ideo ex quadragesima adeo tardo ac fesso
 gradu accessit, ut iam nihil amplius quam heb
 domadam unam secum ferat, reliquis in uia re
 lictis. Hoc ergo modico tempore quo uobiscū
 mansura est, confitemini, & pœnitentiam agite
 omnes.

F A C E T I A R V M

Rustici uolebant emere crucifixum.

EX hoc quidem oppido missi sunt quidā A/
retium ad emendum ligneum crucifixum,
qui in ecclesia eorū poneretur. Deducti ad hu/
iusmodi opificem quendam, cum rudes & uelu
ti stipites essent, opifex ridens materiam, auditis
hominibus, quærens, uiuum ne, an mortuum
uellent crucifixum postulauit? Illi sumpto pau
lo temporis ad consultandum, secreto colloca/
ti, demum responderūt, se uiuum malle. Nam
si eo modo suo populo non placeret, se illum e
uestigio occisuros.

Dictum coci ad Ducem Mediol.

DVX Mediolani senior princeps in omni/
bus rebus elegantix singularis, habebat
cocom egregium, quem usq; ad Gallos ad per
discenda obsonia miserat. Bellum quod ingens
cum Florentinis dux habuit, cum ei aliquando
non satis prosper nuncius aduenisset, admodū
turbauit ducis mentem. Oblatis postmodum
ad mensam epulis, sapores nescio quos cū dux
improbasset, epulas insuper ut non rite condi/
tas esse, aspernatus, accitum cocom ueluti igna
rum artis, aspere increpauit. Tum ille, ut erat li
berior in eloquendo. Si Florentini, inquit, tibi
gustum atq; appetitum auferunt, quæ mea est
culpa? & cibi enim mei sapidus sunt et summa ar

te

te compositi, sed te nimium concalescunt, & appetitum auferunt Florentini. Risit ille, ut erat humanissimus, coci faceram in respondendo libertatem.

In eundem ducem idem cocus.

Idem cocus bello insuper uigente iocatus ad Mēsam ducis, cum uideret eum anxium atq; afflictum curis. Non mirum esse, inquit, illum torqueri, nam duo impossibilia dux conatur. Vnum ne habeat confinia. Alterum, ut pingue reddat Franciscum Barbaueram, hominem opulentum, summaq; cupiditate flagrantē. Hoc dicto perstringens & dominandi appetitū Ducis immoderatum, & Francisci immensam opum atq; ambitionis cupiditatem.

Et ille cocus petiit à duce ut fieret asinus.

Is ipse cum multi peterent uaria beneficij loco summo opere in eam ducem rogauit, ut se asinum faceret. Miratus Dux quid sibi ea postulatō uellet, cur se asinū q̃ hominem mallet. Atq; omnes uideo (inquit ille) quos in sublime extulisti, quibus honores & magistratus dedisti, superbia & fastu elatos atq; insolentes euasisse asinos. Itaq; & ego quoq; asinus à te fieri cupio.

De Sartore qui noluit uestem ampliare.

Commiserat olim Martinus pontifex Antonio Lusco literas quasdam conficiēdas,

A 5 quas

F A C E T I A R V M

quas cum postmodum legisset, iussit pontifex
 illas legendas quoque deferri ad quendam ami-
 cum nostrum, in quo plurimum confidebat. Il-
 le autem cum paulo esset in coena cōcalectus
 à uino, literas penitus improbauit, & alium in
 modum componi iussit. Tunc Antonius Bar-
 tholomeo de Bardis qui aderat, Faciam, inquit
 in literis meis quod olim sartor in farsitio, quod
 appellant, Ioannis Galleacii uiccomitis egit.
 Cras antequam edat uel bibat redibo, & literæ be-
 ne erunt. Deinde percontanti quidnam hoc es-
 set Bartholomeo r. Ioannes Galleacius uicco-
 mes, inquit, Antonius, pater senioris ducis Me-
 diolani erat uir magnus, pinguis & corpulen-
 tus. Is cum sæpius multo cibo & potu uentrem
 farsisset, post cœnam cum iret cubitum, uocari
 ad se sartorem suum iubebat, quem acriter re-
 darguens, aiebat fecisse illum sibi farsitium ni-
 mis artum, mandabatque ampliari, ne sibi post-
 hac molestus sit. Erit (aiebat sartor) ut iubes, cras
 optime erit. Deinde acceptam uestem projicie-
 bat ad pericam, nihil immutans. Cum diceret
 ceteri, Cur non amplias uestem hanc que nimi-
 um uentrem domini urget. Hic cras (inquit) cum
 dominus post digestionem surrexerit, ac ierit
 cacatum, uestis erit amplissima. Mane reporra-
 bat farsitium, quo illo induto, nunc bene est di-

et

cebat, nullo in loco me offendit. Eodem modo
 Antonius epistolam suam digesto uino placitu-
 ram dixit.

De Facinno Cane duce crudeli.

A Pud Facinum Canem, qui fuit uir crude-
 lis ac dux præcipuus in hac nostri tempo-
 ris militia, quærebat quidam se spoliatiū chla-
 myde in uia à quodam suo milite. Hunc intue-
 Facinnus uestitum tunica bona, quæ fuit, an il-
 lam cum spoliaretur gestasset. Cum ille annue-
 ret. Abi, inquit, hic quem dicis te spoliasse, ne-
 quaquæ est ex militibus meis. Nam nullus meus
 unquam tibi tam bonam tunicam reliquisset.

Facetum responsum militis, qui eos ad /
 hortabatur, Cardinali Pont.

Cardinalis Hispaniensis bello quod eo au-
 tore gestum est in Piceno aduersus pontifi-
 cis hostes, cum aliquando ad aciem uentum es-
 set, in qua uincere uel uinci eos qui pontificem
 sequebantur necesse erat, hortatur milites ad pu-
 gnā pluribus uerbis, asserens qui in eo præ-
 lio cecidissent, cum Deo & angelis pransuros,
 peccatorum enim omnium ueniam proposi-
 tam occumbentibus affirmabat, quo morti
 se alacrius offerrent. His exhortationibus ad
 milites usus, & accelerare pugnam uiriliter iubēs,
 Tum

F A C E T I A R V M

Tum unus ex astantibus militibus, Cur tu, inquit, non & ad hoc prædium unà nobiscum accedis? At ille, tempus prandij nondum est mihi, quoniam nondum esurio.

Patriarchæ responsio.

Patriarcha Hierosolymitanus qui totā cellariam apostolicam regebat, conuocatis aliquando certam ob causam discutiendam aduocatis, nonnullis nescio quidem uerbis acriter castigauit. Huic cum unus præ cæteris Thomas Biracus liberius respondisset, uersus in eū patriarcha, inquit, Malum caput habes. At ille, ut erat homo promptus ad lacessendum, ac perfacetus, Recte (inquit) ac uere loqueris, nihil enim uerius potest dici. Nam si bonum caput haberem, satis meliori loco res nostræ essent, neque hac opus esset cōtrouersia. Te igitur ipsum culpas, ait patriarcha. Tum ille, nō me inquit, sed caput reprehendo. Facete in ipsum qui aduocatis omnibus præerat patriarcham ludit, qui duro paulum capite existimabatur.

In Vrbanum Pontificem Sextum.

Alter Vrbanum olim summum pontificem Sextum leuiter perstrinxit. Nam cū ille nescio quid acrius à pontifice cōtenderet. Malo capite es, inquit Urbanus. Tum ille, Hoc idem (inquit) & de te uulgi dicūt homines pater sancte.

De

En
dum
in dig
nim
et cer
ra dee
nam
tu der
trieb
sibi
dictu
O bo
nouif
nes co
ferend
dos, &
me ab
tulit h
edicti
De
fe
IN cu
Imina
uirtuti

De sacerdote qui pro cappis cappones portauit episcopo.

Episcopus Aretinus Angelus nomine quem nouimus, aliquando conuocauit ad synodum sacerdotes suos, præcipiens ut qui aliqua in dignitate essent, cum cappis & cottis (sunt enim hæ uestes sacerdotales) ad synodum proficerentur. Quidam presbyter cui hæc uestimenta deerant, mœstus domi erat, ignorans unde nam ea sibi pararet. Hunc cogitabundum uultu demisso conspicata ancilla (quam domi nutriebat) cum quæssisset mœroris causam, dixit sibi cum cappis & cottis secundum episcopi edictum eundem ad synodum esse. Atqui inquit, O bone uir, non recte uim mandati huius cognouisti. Non enim cappas & cottas, sed cappones coctos episcopus postulat, qui tibi sunt deferendi. Apprehendit muliebri consilium sacerdos, & secum cappones coctos deferens, optime ab episcopo fuit susceptus, qui per risum retulit hunc sacerdotem solum rectius quàm ceteros edicti sententiam cognouisse.

De amico qui ægre ferebat multos sibi præferri doctrina & probitate inferiores.

In curia Romana ut plurimum fortunado-
minatur, cum perraro locus sit uel ingenio uel uirtuti, sed ambitione & oportunitate paratur omnia

F A C E T I A R V M

omnia, ut demum de nummis fileā, qui ubiq̃ terrarum imperare uidentur. Amicus quidam qui ægre ferebat præferri sibi multos doctrina & probitate inferiores, quærebatur apud Angelottum Cardinalem sancti Marci, nullam haberi suæ uirtutis rationem, sed postponi his qui nulla in re sibi pares essent, sua insuper studia commemorauit, & in discendo labores. Tum promptus ad lacessendum curiæ uitia Cardinalis. Hic sciētia et doctrina (inquit) nihil prosunt, sed perge, & aliquod tempus ad dediscendum & addiscendum uitia uaca, si uis pontifici acceptus esse.

De abbate Septimi.

Abbas Septimi homo corpulentus & pinguis uespero Florentiam proficiscens, interrogauit rusticum obuium, an portam se ingredi existimaret. Intellexit abbas, an putaret se peruenturum in urbem anteq̃ clauderetur portæ. Ille uero in pinguedinem iocatus. Atq; (inquit) currus foeni, nedum tu, portam introiret.

Dictum Sigismundi Imperatoris.

Sigismundus Romanorum imperator cuiusdam coram eo quærenti, Constantiæ libertatem non esse. Atqui (inquit) Nisi hic

sum

summa esset libertas, tu tam libere minime loquereris. Libere enim loqui magnæ libertatis est signum. Satis liber est locus, ubi libera est lingua.

Dictum sacerdotis Laurentij Rom.

DIE qua Angelottus Romanus factus est à pōtifice Eugenio Cardinalis, quidā Laurentius sacerdos urbanus, domum rediit hilariis applaudens, totusq; in risum ac lætitiā effusus. Cum rogarent uicini, quidnam sibi obtigisset noui, quod tam lætus & alacris esset. Bene, inquit, est. Magna in spe sum posteaq; demētes atq; insani Cardinales fieri cœperunt, prope diem, cum Angelottus amentior me sit, Cardinalem me quoq; esse futurum.

Confabulatio Nicolai Anagini.

IN hanc ferme sententiam Nicolaus Anagninus iocatus est in pontificem maximum Eugenium, quem dicebat plurimum stultis & insipientibus fauere. Nam cum essemus complures uarijs de rebus (ut sit) in pallatio confabulantes, quidam iniquitatem fortunæ maxime accusabant, quærebanturq; eam rebus suis admodum aduersam. Tum Nicolaus uir doctus sed ingenio inconstāti & procaci lingua. Nullus est omnium qui uiuant (inquit) cui magis quā mi/

F A C E T I A R V M

mihi fortuna fuerit inimica, nā cū hoc tēpore sit
stultitiæ regnum, uideamꝑ omēs ferè amentes
atqꝫ insanos, Angelorum quoqꝫ nouimus in-
ter eos, ad amplas dignitates atqꝫ officia extol-
li. Ego solus relictus sum ex omnium dementi-
um numero, cui nihil conceditur, hoc mihi soli
us accidit malignitate fortunæ.

Facetia histrionis ad Bonifacium papam.

Bonifacius pontifex nonus, natione fuit Ne-
apolitanus, ex familia Tomacellorū. Ap-
pellantur autem uulgari sermone Tomacelli,
cibus factus ex iecore suillo admodum contri-
to, atqꝫ in modum pili inuoluto interiore pin-
guedine porci. Cōtulit Bonifacius se Perusiu se-
cundo sui pontificatus anno. Aderant autem se-
cum fratres et affines ex ea domo permulti, qui
ad eum (ut sit) confluxerant bonorum ac lucri
cupiditate. Ingresso Bonifacio urbem sequeba-
tur turba primorum, inter quos fratres erant,
& cæteri ex ea familia. Quidam cupidiores no-
scendorum hominum quærebant, qui nam es-
sent qui sequerentur. Dicebat unus, item alter,
hic est Andreas Tomacellus, deinde hic Ioan-
nes Tomacellus, tum plures deinde Tomacel-
los nominatim recensendo. Tum quidam face-
tus. Ho he permagnum nempe fuit iecur istud,
inquit, ex quo tot macelli prodierūt, & tam in-
gentes.

De

De sacerdote qui caniculum sepeliuit.

ERat sacerdos rusticanus in Tuscia admodū opulentus, hic caniculum sibi charum cum mortuus esset, sepeliuit in cœmiterio. Sensit hoc episcopus, & in eius pecuniā animum intendēs, sacerdotē ueluti maximi criminis reū ad se puniendū uocat. Sacerdos qui animū episcopi satis nouerat, quinquaginta aureos secū deferēs, ad episcopum deuenit. Qui sepulturā canis grauius accusans, iussit ad carcerē sacerdotem duci. Hic uir sagax: O pater, inquit, si nosceres quā prudentia caniculus fuerit, non mirareris, si sepulturā inter hominēs meruit. Fuit em̄ plusquā ingenio humano, tum in uita, tum præcipue in morte. Quidnam hoc est, ait episcopus: Testamentum, inquit sacerdos, in finē uitæ cōdens, sciensq; ægestatē tuam, tibi quinquaginta aureos ex testamēto reliquit, quos mecū detuli. Tū episcopus testamentum & sepulturā cōprobans, accepta pecunia sacerdotem absoluit.

Tyrannus hominem diuitem falsò accusat.

Homo admodum pecuniosus erat in Picenō in oppido Cingulo. Audiuit hoc tyrannus loci, atq; ad eripiendos nummos animum adiciens, quæsiuit occasionē criminis, quā illi pecunias auferret. Vocato ad se uiro, dixit illū crimine læsæ maiestatis reum teneri. Cū nihil cōtra

B uia

F A C E T I A R V M

tra eius statum aut dignitatem ab se factum cōtenderet, perstabat tyrannus, asserens illū capite esse mulctandū. Homo inscius quidnam tandē egisset cum postularer. Hostes, inquit, meos ac rebelles qui contra me conspirarunt domi absconditos tenuisti. Sensit tandē ille nummis suis insidias parari. Malēs igitur uitę q̄ pecunijs parere. Verum est, inquit, quod dicis mi domine, sed destina mecū satellites tuos, ego hostes illos ac rebelles tibi statim comprehensos dabo. Misos itaq; lictores domum, ad arculā in qua pecunia erat, secum duxit. Ea q̄ aperta, capite hos inquit, euestigio. Hi sunt enim non solū domini sed mei quoq; hostes acerrimi ac rebelles. Quibus delatis ad tyrannū, hō omnē poenā euasit.

De quodam prædicatore.

Oppidū est in nostris mōribus, in quo multi ex uarijs locis ad diem festum conuenerant, erat enim celebritas sancti Stephani. Religiosus quidam habiturus erat de more sermo nem ad populum. Cum hora esset diei tarda, sacerdores autē esurirent, uererentur q̄ longitudinem sermonis, ascendenti q̄ suggestū religioso, unus & item alter, ut paucis loqueretur, in aurē hortati sunt. Ille se exorari facile passus, ac prælocutus quædā, prout consueuerat. Fratres mei inquit, anno præterito cum hoc in loco uobis astan

astantibus uerba facerē de sanctitate, uita & miraculis huius sancti nostri, nihil prætermisi eorum quæ de illo uel audiui, uel in sacris libris scripta reperiuntur, quæ omnia uos credo memoria tenere. Postmodum uero cum nihil noui fecisse intellexi, signo ergo crucis facto, dicite, Confiteor, & reliqua quæ sequuntur. Et ita abiit.

Consilium Minacii ad rusticum.

Rusticus cum castaneam arborē ad excutendos fructus ascendisset, decidens ex ea costā effregit pectoris. Hunc ad consolandum accessit Minacius quidā hō perfacetus, qui inter loquendum daturū se illi normā dixit, qua seruata nūquam ex arbore caderet. Vellē hoc antea, inquit æger, consuluisses, attamen in futurū poterit prodesse. Tum Minacius: Fac semper, inquit, ne sis celerior in descensu quam in ascensu, sed ea qua ascendis tarditate descendas, hoc pacto nunquam precipitem te ages.

Eiusdem Minacii lusoris responsio.

Idem Minacius cum aliquando nūmulos & uestes insuper ad taxillos lusisset, egenus enim erat, flens ad ostiolum tabernæ cuiusdam sedebat. Videns moerentem, flentemque amicus, Quid nam est tibi, inquit? Nihil profecto, ait, Minacius. Cur nam si nil habes adeo ex corde ploras? Hoc solum quod nihil habeo, inquit

B 2 Ad

F A C E T I A R V M

Admiratus ille, quare ergo si nihil habes ploraras, ait: Ob hanc ipsam causam respondit, quoniam nihil est mihi. Alter nihil causae esse cur ploraret, intelligebat, alter nihil sibi reliquū su-
peresse à ludo plorabat.

In monoculum qui frumentum emerat.

TEmpore quo Florentiae summe aliquando erat annonae caritas, accessit pauper lucus ad forum, quaedam sextaria frumenti, ut dicebatur, empturus. Rogauit hunc in foro percontantem precium quidā alter superueniens, quāti sextarium frumenti uenderetur? Homini osculo, inquit, constat, designans his uerbis annonae caritatem. Hoc audiens scitulus qui aderat puer, cur tu ergo, ait, tam grandem sacculū portasti, cum non amplius quā unum sextarium possis emere?

De mendico fratre qui tempore belli
Bernardo pacem nominauit.

Bellum quod primum Florentini cum duce Mediolani posteriore habuerunt, sanctum est capitale esse, si quis de agenda pace uerba fecisset. Bernardus Manecti ciuis facerrimus erat in foro ueteri nescio quid empturus. Accessit ad eum frater quidam ex his mendicis circumforaneis, qui in triuīs astantes aliquid sibi à transeuntibus dari in necessarios usus petunt, ac quāpiam

piam petiturus primis uerbis, pax tibi, inquit. Tum Bernardus, quid tu pacem nominaſti: an neſcis capitale eſſe ſi quis de pace loquatur? A/beo, inquit, ne quis me culpæ affinē putet. Hoc dicto recedens, à nebulonis illius moleſtia ſe exemit.

Cardinalis Burdegalenſis de hiſtrione.

Gregorius xij. anteq̃ pontifex crearetur in conclaui, & poſtea quoq̃ plurima ſe facturum pollicitus eſt pro ſciſmate, quod tunc in eccleſia uigebat, atq̃ adeo aliquibus diebus in eo quod promiſerat, permaſit, ut etiam pontificatui ſe ceſſurum, ſi opus eſſet, ſponderet. Poſtmodum uero dulcedine ductus dignitatis iuramenta et promiſſiones omnes irritas fecit, nihil eorum, quæ antea pollicebatur, ſeruans. Hoc ægreferens Cardinalis Burdegalenſis, uir grauiſ & conſilij ſingularis, mecum de hiſce rebus aliquando loquẽs. Hic, inquit, nobis effecit quod hiſtrio quidam Bononiẽſibus, ſe aſſerens uolaturum. Cum referari mihi fabulam rogarem. Hiſtrio fuit nuper Bononiæ ait, qui propoſito palam edicto ſe uolaturum ex turri quadã, quæ eſt uerſus pontẽ ſancti Raphaelis miliari amplius extra urbem, prædixit. Congregato ad diẽ conſtitutum omni ferme Bononiẽſi populo, ſole & fame uſq̃ ad occaſum ſolis homines lu-

B 3 den/

F A C E T I A R V M

dendo maceravit. Pendebant omnes animi suspensi ad aspectū turris, uolatum hominis expectantes. Cum ille interim in turris cacumine ostenderet, alasque quateret uolaturo similis, seque deorsum proiecturum fingeret, erat magna ad hec signa populi acclamatio, patulo ore turrim aspicientes. Tum histrio post solis tandem occasum, ne nihil actum uideretur, uersis ad eos renibus culum populo ostentauit. Ita illusi omnes, in ædia & tædio confecti, in urbem noctu redierunt. Eodem modo noster, inquit, qui post tot ostentationes tandem nobis posteriora ostendendo satisfecit.

Responsio Redolphi ad Bernabouem.

Redolphi Camerinensis dictum prudens refertur. Obsidebatur ciuitas Bononiensis à Bernaboue, ex familia uicecomitū domini Mediolani. Erat autē ad custodiā ciuitatis dux positus à pontifice Redolphus, uir bello & pace egregius, qui se intra moenia continebat ob ciuitatis tutelam. Leui semper per excussores commisso prælio, à quo Redolphus aberat, captus eques, ad Bernabouem ductus est. Interrogabat ille inter cætera, cur non egrederetur ad bellum Redolphus: Eques cum unam, ac alteram causam attulisset, tandem dimissus rediit in ciuitatem. Tum Redolphus sciscitans quid in castris hosti/

hostium ageretur, & quę uerba Bernabouis ad eum fuissent. Cum intellexisset responsionē eq̃tis egressum suum uarie excusantem. Non bene inquit, neq̃ prudenter respondisti. Vade, redi, dic Bernaboui, Redolphus ait se ideo urbē non egredi, ne tu ingredi queas.

Alia eiusdem responsio.

Idem bello quod Florētini cum Gregorio de cimō pontifice gesserunt, diuersas partes secutus, nunc uni, nunc altrei hærebat. Interrogatus à quodā, cur adeo nutans ita sæpe cōmutaret? Qm̃, inquit, in eodem latere diutius iacere non possum.

De eodem.

Florentinis postmodum prodicionis habitus reus, publicis in locis urbis ut proditor depictus fuit. Cum uero haud multo post sentiret mitti oratores ad se Florētinos de pace acturos, qua die ad se uenturi erant, thalamū ingressus, clausus fenestris, igne accenso (erat autē mens Augusti) sese pelliceis uestibus cooperiri in lecto iussit. Vocatis deinde oratoribus, quærentibus, quoniam morbo laboraret? Frigore respondit, quod tam diu in eorum muris, etiam nocte ad aerem discoopertus steterit. Hoc dicto illorum luit picturam, quæ postea ex pacto deleta est.

FACETIARVM

De quodam qui Redolphum sagittan/
do uulnerauit.

Viri nonnulli Camerinenses extra urbē ex/
ercitiū causa sagittando tempus terebant.
Cum quispiam sagittam incautius emisisset, a/
stantem procul Redolphum leuiter uulnerauit.
Capto illo, cum uariæ de pœna inferenda sen/
tentiæ dicerentur, & ut quisq; acerrime sentiret,
ita se maxime principi gratificaturum putaret.
Vnus censuit manum illi esse amputandam, ne
amplius arcu uteretur. Redolphus liberum ho/
minem dimitti iussit, dicens illam futuram fuis/
se utilem sententiam, si id ante acceptum uulnus
consilium dedisset. Plena prudentiæ & humani/
tatis responsio.

Fabula Mancini.

MAncinus uir rusticus, oppidanus me⁹ fru/
mento ad Figignum castrum asellis ue/
hendo exercebatur, quos ille compluries ad ue/
cturam sumebat. Cum ille semel a mercato re/
diens, fessus è uia ascendisset asinum quendam
præstantiorem, cōputatis in uia asinis qui præi/
bant, domo appropinquans, eoq; quo ueheba/
tur minime annumerato, uisum est ei unum de
esse. Turbatus igitur ac reliquis asinis uxoriq;
resitueret commendatis, confestim eodem asi/
no quo ferebatur ad mercatum septem milibus
passu

passuum retrocedit, quærensque à singulis obui-
is, an asinum quempiam amissum reperissent?
Cum omnes negarent, domum noctu mœrēs
& dolens iacturam asini, rediit. Tandem etiam
ab uxore admonitus, cum descendisset, illum
quem tanto studio & dolore asinum quæsierat,
esse cognouit.

De illo qui aratrum portauit.

Alter Pierus nomine admodum incultus,
cum usque ad meridiem arasset, fessis bobus
& ipse labore fatigatus, rediturus in oppidum,
aratrum super asellum alligat, deinde asellū p-
missis bobus ascendit. Qui cū nimio onere gra-
uatus sub pondere deficeret, sentit tandem Pie-
rus asellum ire non posse. Tum descēdens atque
aratrum super humerum ponens, rursus asellū
ascendit, inquit: Nunc recte ambulare potes,
non enim tu, sed ego aratrum fero.

Responsio Dantis poetæ Florentini.

Dantes Alligerius poeta noster Florenti-
nus, aliquandiu sustentatus est Veronę o-
pibus Canis ueteris Principis de la scala, admo-
dum liberalis. Erat autem & alter penes Canē,
Florentinus ignobilis, indoctus, imprudēs, nul-
li rei præterque ad iocū risumque aptus, cuius ine-
ptiæ, ne dicam facetiæ Canem perpulerant ad
se ditandum. Cum illum ueluti beluā insulsam

B 5 Dan

F A C E T I A R V M

Dantes uir doctissimus, sapiens ac modestus ut equum erat, contēneret. Quid est, inquit ille, q̄ tu cū habearis sapiens ac doctissimus, tñ paupes & egenus? Ego autem stultus & ignarus diuini præsto. Tum Dantes: Quando ego reperi am dominum, inquit, mihi similē, & meis moribus conformem, sicuti tu tuis, & ipse me similiter ditabit. Grauis sapiensq̄ responsio. Semp̄ enim domini eorum consuetudine qui sibi sunt similes delectantur.

Eiusdem faceta responsio.

HVic ipsi inter senioremi aliquando iunior / remq̄ Canes prandenti, cum ministri utriusq̄ dedita opera ante pedes Dantis ad eum la / cessendū ossa occulte subiecissent. Remota mensa, uersi omnes in solum Dantem, mirabantur cur ante ipsum solummodo ossa conspicerent. Tum ille, ut erat ad respondendum promptus, Minime, inquit, mirum si Canes ossa sua comederunt, ego autem non sum canis.

In pertinacem mulierem.

Colloquebantur aliquñ de pertinacia mulierū, quę ita qñq̄ perstant animo indurato, ut se mori malint q̄ cedere ex sententia. Tum unus. Mulier quædam, inquit, admodum uiro contraria, semper uerbis eius obiurgando refragabatur, perstans in eo quod cœperat, ita ut
supe /

superior esse uellet. Habita semel cū uiro graui altercatione, maritū pediculosum uocauit. Ille ut uerbum id retractaret, uxorē uerberibus contendebat, pugnis cædens ac calcibus. Quo magis cædebatur, eò plus illa pediculosum appellabat. Vir tandē uerberādo lassus, ut uxoris pertinaciam superaret, per funē in aquæ puteū demisit, suffocaturā se dicens, nisi uerbis eiusmodi abstineret. Instātius pseuerabat etiā in aqua mētum usq; constituta, uerbū illud continuās. Tū uir ne amplius loqui posset, in puteū demersit, tentans si eā mortis periculo à uerborū pertinacia posset auertere. At illa loquēdi facultate adempta, etiā dum suffocaretur, quod loqui nequebat, digitis exprimebat. Nā manibus super caput erectis, atq; ungulis utriusq; pollicis conitictis, saltē quod potuit gestu uiro pediculos obſciebat, unguibus enim eorum digitorum pediculi à fœminis occidi consueuerunt.

Vxorē quærens aduersus flumen ibat.

Alter uxorē quæ in flumine perierat quærens, aduersus aquā proficiscebatur. Tūq; dam admiratus cū deorsum secundū aquæ cursum illā queri admoneret, Nequaquā hoc mō reperietur, inq̃t. Ita em̃ dum uixit difficilis ac morosa fuit, reliquorūq; moribus contraria, ut nūquā nisi contrario & aduerso flumine etiā post mortem ambulet.

F A C E T I A R V M

Rusticus cupiebat nobilis fieri.

Petebat à duce Aurelianensi subrusticis moribus & uita incultus quidam, qui ei seruebat, ut se nobilem faceret. Id fit apud Gallos emptis possessionibus, ex quibus solis ruri uitam nobiles ducant. Tum dux qui naturam hominis callebat. Diuitē, inquit, te facillime possem facere, nobilem nunquā possem.

De auaro qui urinam degustauit.

Curialis unus ē nostris notæ auaritiæ, sepe mensam familiæ accedebat dum comederet, degustans uinum, an satis aquatum esset. Simulabat autem se id agere, ut bono uino uteretur. Hoc cum animaduertissent nonnulli, tandem communicato consilio, recentē quandoq; urinam pro uino in mensa supposuere, qua hora uenturum hominem suspicabantur. Accessit ille more suo. Et cum urinam bibisset, nauisus ac semieructans, magno clamore abscessit, minatus multa illis qui hæc conati essent. Illi uero risu coenam finierunt. Hoc eius rei machinator mihi postmodum retulit multo cum risu.

De quodam pastore simulatim confitente.

Pastor ouium ex ea regni Neapolitani ora, quæ olim latrocinij operam dabat, semel confessorem adiit, sua peccata dicturus. Cū ad sacerdotis genua procubuisset, parce mihi (ingit ille

Ille lachrymans) pater mi, qm̄ grauiter deliquit.
 Cum iuberet dicere quid esset. Atq; ille sæpius
 id uerbum iterasset, tanq̄ qui nepharium admi-
 sisset scelus. Tandem hortatu sacerdotis, ait se,
 cum caseum faceret ieiunij tempore, expressu/
 ra lactis guttas quasdam quas non spreuisset in
 os desilisse. Tum sacerdos, qui mores patrię il-
 lius nosset, subridens, cum dixisset grauiter illū
 deliquisse, qui quadragesimam non seruasset,
 quæ fuit nunquid alijs obnoxius esset peccatis?
 Abnuente pastore, rogauit num cum alijs pa-
 storibus quenq̄ peregrinum ut mos esset illius
 regionis transeuntem spoliasset, aut peremisset?
 Sæpius, inquit, utraq; in re cū reliquis sum uer/
 satus. Sed istud, ait, apud nos ita est consuetum,
 ut nulla conscientia fiat. Cum utrūq; graue fa-
 cinus confessor asseueraret, ille ut rem leuem la-
 trocinium & hominum cædē, qm̄ apud eos u/
 su probarentur, existimans, solius lactis ueniā
 petebat. Res pessima consuetudo peccandi, quę
 etiam illa errata leuia reddit, quæ sunt grauissi/
 ma.

De lusore propter lulum in carcerē truso.

EST in oppido terræ nouæ certa constituta
 pœna his qui luserint ad talos. Quidam nō
 tus meus in ludo deprehensus, contracta pœna
 in carcerem trusus fuit. Cū peteretur ab eo cur
 ibi

F A C E T I A R V M

Sibi reclusus esset. Hic noster prætor inquit, quia quod meum erat lusi, me in carcerem posuit, quidnam hic ageret, si lusissem suum.

De adolescente Perusino.

Hispinam quoque Perusinum adolescentem nobilem, atque admodum dissolutum cum opprobrio cæteris ex ea familia esset, ad se uocauit semel Simon Cæculus cognatus eius, senex magnæ autoritatis atque admodum prudens. Et cum rationibus multis adolescentem ad meliorem uitam hortatus esset, detestans uitia, uirtutes uero collaudans. Postquam eadem perorauit Simon, inquit ille: Compositæ atque ornate admodum sicuti uirum eloquentem decet, fecisti uerba, uerum centies iam pulchriores orationes in hanc sententiam audiui, & tamē nihil eorum quæ dicebantur unquam facere uolui.

De duce Andegauensi, qui præciosam suppellectilem Redolpho ostendit.

Erat sermo aliquando in cœtu doctorum uirorum reprehendentium inanem eorum curam, qui multum studij operæque in quærendis emendisque præciosis lapidibus ponunt. Hic quidam, recte inquit Redolphus, ex Camerino ducis Andegauensis cum ad regnum Neapolitanum proficisceretur, stultitiam monstrauit. Cum enim Redolphus ad eum uisendum in castra uenisset

nisset, ostēdit ei dux præciosam admodum sup-
pellectilem, inter quæ cætera, margaritas, saphy-
ros, carbunculos, & cæteros lapides, magno q-
in præcio habentur. His conspectis quæsiuit Re-
dolphus, quanto lapides illi existimarentur, &
quid utilitatis afferrent? Magnum quid æsti-
mari dux respondit, sed nihil adferre lucri. Tū
Redolphus, Ostendam tibi, inquit, duos lapi-
des decem florenorum, qui mihi annuatim du-
centos reddunt. Ac deinde cum ducem hæc ad-
mirantem, ad molendinum quod ipse construi
fecerat, duxisset, duos molares lapides ei osten-
dit, dicens illos esse qui suorum præciosorum u-
tilitatem uirtutemq; superarent.

De eodem Redolpho.

HIC ipse cuidam Camerienti, qui uisendi
caussa orbem peragrarare cupiebat uehemē-
ter, iussit usque Maceratam oppidum profici-
sci. Quod ille cum effecisset, Orbem, inquit,
terrarum uniuersum conspexisti, nihil esse ali-
ud asserens mundum hunc quàm colles, con-
ualles, montes, planiciem, culta atq; inculta lo-
ca, nemora & syluas, quæ omnia eo loci spacio
continerentur. Cælum non animum mutant,
qui trans mare currunt, Satis terras peragrauit
qui uitia fugere nouit.

Erat

F A C E T I A R V M

ERat Perusino cuidam dolium uini sapidi & boni admodum paruum. Ad eum pro uino cum quidam puerum cum uase maiusculo destinasset, sumpto in manibus uase, atq; ad naret admoto: O he, inquit, uas istud admodum foretes. Nunquam in hoc uinum meum infundam, uade, atq; ad eum qui te misit, istud reporta.

De gallo & uulpe.

Esurians quondam uulpes, ad decipiendas galinas (quæ gallo duce arborem excellentiorum, quo sibi aditus non erat ascenderant) ad galilum blande accessit, quem comiter cum saluasset, Quid in excello agis, inquit? Nunquid non audisti noua hæc recentia tam salutaria nobis? Nequaquam gallus cum respondisset. Atqui prænuncia. Huc accessi ait, ad communicandum tecum alacritatem. Animalium omnium consilium celebratum est, in quo pacem perpetuam omnium animantium inter se firmarunt, ita ut omni sublato timore, nulli ab altero insidiæ aut iniuriæ fieri amplius queant, sed pace et concordia omnes fruantur, licet abire unicuique uel soli quo uelit secure. Descendite igitur, & hunc festum agamus diem. Agnita uulpis fallacia, gallus bonum, inquit, affers nuncium & mihi gratum, & simul collum altius protendens, prospectu roq; longius & admiranti similis in pedes se e-

rexit.

rexit. Tum quidnam aspicias uulpes cum dixisset: Duos, inquit magno cursu, ore patulo aduē-
tantes canes. Tum tremebunda uulpes: Valetē,
inquit, mihi fuga expedit, anteq̃ illi adueniant,
& simul cœpit abire. Hic gallus, quo nam fugis
aut quid times ait: Siquidem pace constituta nī
hil est timendum. Dubito, inquit, uulpes, an ca-
nes isti audierint decretum pacis. Hoc pacto do-
lo illusus est dolus.

De quodam solutius ridente.

VIR in dicendo liberior, cum quid audaci/
us loquens in palacio pontificis, gestu, io/
coq̃ dissolutiori uteretur. Quid ais inquit soci/
us quidam: stultus quidē diceris. Tum ille, Hoc
inquit permagni lucri loco ponerem. Non em̃
alio pacto possum charus esse his qui nunc reg-
nant, cum stultorum hoc tempus existat, atq̃ hi
soli potiāntur rerum.

Disceptratio inter Florentinum & Venetum.

Venetis fœdus erat cum duce Mediolani ad
decennium. Interim primo inter Florenti-
nos ducem q̃ orto bello, cum Florentinorū res
deteriori loco uiderentur. Veneti ducem hāud
quicq̃ hostile timentem, adorti, rupto fœdere,
Brixiam occuparunt, ueriti ne si dux superior
esset, omnes belli moles in se uerteretur. Floren-
tino Venetoq̃ postmodum de hac re disceptan-
C tibus

FACETIARVM

tribus, cum Venetus diceret: Nobis libertatē debetis, nam nostra opera liberi estis. Hoc nequaquam uerum est, inquit, ad retundendam illius petulantiam Florentinus, non enim nos liberos esse fecistis, sed nos uos reddidimus proditores.

Comparatio Antonij Lusci.

Clriacus Anconitanus homo uerbosus et nimium loquax, deplorabat aliquando astantibus nobis casum atque euerisionē Ro. Imperij, in qua re uehementius angere uidebatur. Tū Antonius Luscius uir doctissimus qui in cœtu aderat, ridens hominis stultā curam. Hic persimilis est, inquit uiro Mediolanensi, qui die festo cum audisset unum ex grege cantorū (qui gesta heroū ad plebem decantant) recitantem mortē Rolandi, qui septingentis iam ferme annis in praelio occubuit, coepit acriter flere. Atque inde cum uxor domum reuersum in cœstū ac gementē uidisset, rogassetque quidnam accidisset noui: heu mea uxor, inquit, defunctus sum. Mi uir uxor ait quid tibi aduersum euenit: solare, atque ad cœnam ueni. At ille cum in gemitu perseveraret, neque cibum uellet sumere, tandem instantius in cœoris causam percōtanti mulieri. An nescis respondit, quæ noua hodie audiuit. Quænam uir uxor inquit? Rolandus, qui solus tuebatur christianos, mortuus est. Solata est mulier inulsam in cœstiuam uiri, & uix

vix tandem ad coenam potuit illum perducere.

De cantore qui prædixit se mortem

Hectoris recitaturum.

SVbiunxit alter similis fabellâ stultitiæ. Qui/
dam inquit, uicinus meus homo simplex au/
diebat quempiam ex eiusmodi cantoribus, qui
in fine sermonis ad illiciendam audientium ple/
bem, prædixit se postridie mortem Hectoris re/
citaturum. Hic noster, anteq̃ cantor abiret, pre/
cio redemit, ne tam cito Hectorem uirum bello
utilem interficeret. Ille mortem postero die distu/
lit. Alter uero sæpius precium dedit sequenti/
bus diebus pro uitæ dilatione. Et cum pecuniæ
defuissent, tandem mortem eius multo fletu ac
dolore narrari audiuit.

De milite qui uxorem habebat litigi/
osam.

HAbebat Florentinus eques admodum no/
bilis uxorem litigiosam ac peruersam, quæ
quotidie ad religiosum confessorem, uel ut a/
iunt, deuotum suum, quærelas uiri & uitia dese/
rebat. Hic equitē reprehendebat, obiurgabatq̃
Aliquando uerbis admonitus uxoris & ut pa/
cem inter eos poneret, rogauit uirum ad confes/
sionem peccatorum. Qua facta non dubita/
bat conuenturam inter eos concordia & pacē.

C 3 Paris

F A C E T I A R V M

Paruit eques. Et cum religiosus eum sua peccata explicare iussisset: Nequaquā est opus, inquit, quicquid enim unquā commisi, & multo plura etiam, ab uxore sæpius tibi recitata extiterunt.

De temerario qui asinos curabat.

FVit nuper Florentiæ homo confidens ac temerarius, nulli arti deditus. Is cum legisset apud medicum quendam nomen & uirtutē certarum pillularum, quæ ad uarios morbos conferre dicebantur, existimauit homo ridiculus se is solis pillulis de facili medicum euasurum. Cōfecto earum magno numero, urbem ingressus cœpit uagari per oppida & uillas, medicinæ artem professus. Ad omnem autem egritudinem has pillulas accommodabat, earumque cura aliquo casu ualitudinem recuperarunt. Cum huius fama percreuisset stulti apud stultos, qui asinū suum amiserat rogauit hominem, nunquid remedium ad recipiendum asinum haberet? Assensit ille, & ei sex pillulas deglutiendas dedit. Quibus sumptis abiens, postero die cum asinū quæreret, ac cogentibus pillulis de uia discessit laxādi uentris gratia, in arundinetum forte diuertit, ibi reperto asino pascēte, medici scientiam & pillulas ad cœlum laudibus extulit. Ad hunc postmodum ueluti alterum Aesculapium magnus fiebat rusticorum concursus, qui audierant medicum

dici medelas etiam ad recipiendos asinos accō/
modatas.

Diuisio magistratuum.

IN seditione quadam ciuitatis Florentiæ, qua
ciues pro statu rerum inter se certabant, cum
quidam alterius factionis ab aduersarijs mag/
no tumultu occideretur. Vnus ex his qui longe
aberant, gladios exertos conspiciens, atq; homi/
nes concursantes, percontatus est à circumstan/
tibus quidnam ibi ageretur. Tum unus nomi/
ne Petrus de Eghis, Illic, inquit, magistratus ci/
uitatis atq; officia diuiduntur. Nolo, inquit, ille,
res quæ tã caro constant, atq; euestigio recessit.

Quidam Venetus equum suum non nouit.

LOquentibus nonnullis doctis uiris de insul/
sitate stultitiæq; multorum, narrauit Anto/
nius Luscus uir facetissimus, cum olim ab Ro/
ma Vincentiam proficisceretur, addidisse se in
suam societatem Venetum quendam, qui perra/
ro ut uidebatur equitasset, qui cum Senis diuer/
tisset ad hospitium, in quo & alij permulti cum
equis erant, maneq; ad iter se quisq; pararet, so/
lus Venetus sedebat ad fores ociosus atq; ocrea/
tus. Admiratus Luscus hominis negligentiam
ac tarditatem, qui cum cæteri ferme in equis es/
sent, ipse solus quiesceret. Admonito ut si secum
proficisci uellet, equum conscenderet, causam mo

F A C E T I A R V M

re percontabatur. Tum ille: Atque, inquit, recte ire cupio, sed equum meum minime inter alios recognosco. Igitur expecto quoad reliquæ equarint, ut qui equus solus in stabulo remanserit, sciam esse meum. Cognito hominis stupore, Antonius paulum commoratus est, quoad stultus ac stipes ille unicum relictum equum caperet pro suo.

Dictum Caroli Bononiensis.

MOs est loquendi cum quempiam præ nobis contemnere uolumus, ut dicamus: Ego te centies in die oppigneratum relinquerem apud cauponulam tabernam. Razello Bononiensi viro prompto ad respondendum, quidam inter iurgandum hoc idem in cœu hominū obiecit, extollens prudentiam suam, Razellum uero despiciens. Tum Razellus, Hoc tibi, inquit, facillime concedo. Cito enim res magni pretij et bonæ dari pignori possunt. At uero tu ita nequus & abiectæ conditionis es, ut si quis te per omnes fori tabernas & cauponas circumferret, nemo te nec pro æreo quidem numo uellet accipere. Hoc dicto & circumstantibus risum mouit, & dicacitatem hominis dicacitate compressit.

De relinquente scœnus timore amittendi parta.

Hortabatur scœnatores iam senem amicum /
Hucus ut desisteret à scœnore, & animæ suæ saluti

luti consulens et corporis quieti, pluribusq; sua
debat uerbis, ut se ab ea molestia simul & infa-
mia uitæ uendicaret. Tum ille, ut suades, inquit
hanc artem desinam. Nam nomina mea ita iam
male respondent, ut necesse sit uel inuito hoc ex-
ercitiū relinqui, non consciētia peccati, sed timo-
re amittendi parta, se scēnus relicturū professus

De meretrice sēne mendicante.

DVM hoc in corona recitaret. Similis huic
fuit contribulus meus ait peruetulge & no-
men retulit meretrici, quæ iam ætate confecta
stipem in elemosynam petens, Benefacite, inquit
ei quæ peccatum reliquit, & artem meretriciā.
Increpata ab homine noto q̃ mēdicaret. Quid
uis agā, inquit nemo me amplius requirit. Ne-
cessitate ergo non uoluntate, ait ille, peccatū re-
linquis, cum peccandi nulla adsit facultas.

De doctore & imperito.

CVM secretarij essent aliquñ cum Pon. Marti-
no, & sermo de facetijs incidisset, retulit ille
fuisse doctore Bononiē. qui cū ab legato quid
instantius peteret, fatuus ac demens appellatus
est. Hoc audito, qñ inquit me dementē esse cog-
nouistis Ad hæc legatus, cū id ipis dixisset. Nō
recte, inquit alter arbitraris. Tunc em̃ fatuus fui
cum te ignarum legū doctore iuris ciuilis feci. E-
rat em̃ doctor legatus, & parsi doctus. Quo di-
cto ignorantiam legati ostendit. C 4

F A C E T I A R V M

Dictum episcopi Electensis.

Alter episcopus scilicet Electensis Romani cum Iuspiam dictum retulit. Cū Cardinali Neapolitano homini stolido atq; indocto redeunti à Pontifice Romanus cuius obuiasset. Cardinallis uero, quia mos suus erat, continuo rideret, petiuit à socio, q̄ nam ob causam Cardinalem puraret ridere. Qui cum id se nescire respondisset. Atq; inquit, stultitiam Pontificis ridet, qui se adeo immerito Cardinalem fecit.

Facetum dictum cuiusdam abbatis.

Subdidit & alius duo facere ab Oratoribus, Sibi duo abbates ordinis S. Benedicti erāt, Cōcilij Constantiensis dicta, qui cum ad Petrum de Luna antea apud Hispanos & Gallos pontificem nomine Concilij uenissent, atq; is illis conspectis duos coruos se adire dixisset. Minime uideri debere mirum, alter respondit, si corui ad eiectum cadauer accederent, exprobrans ei, q̄ à Consilio damnatus pro caudauere haberetur.

Idem in altercatione quam super iure Pontificatus cum ipso habebant, cum Petrus dixisset: Hic est arca Noe, designans apud se ius esse apostolicæ sedis. In arca Noe, inquit, beluæ fuerunt permultæ,

Facetissimum de sene quodam qui portauit asinum super se,

Dice/

Dicebatur inter secretarios Pontificis, eosq
ad uulgi opinionē uiuerēt miserrima pre/
mi seruitute, cum nequaquā possibile esset, cū di/
uersa sentirent, placere omnibus, diuersis diuer/
sa probantibus. Tum quidam ad eam sententi
am fabulam retulit, quam nuper in Alemania
scriptam, pictamq; uidisset. Senem ait fuisse, qui
cum adolescentulo filio præcedente absq; onere
asello, quem uenditurus erat ad mercatum pro
ficiscebatur. Prætereuntibus uiam, quidam in a
gris operas facientes senem culparunt, q; asellū
nihil ferentem, neq; pater neq; filius ascendisset,
sed uacuum onere sineret, cum alter senectute, al
tèr ætate tenera uehiculo egeret. Tum senex a/
dolescentem asino imposuit, ipse pedibus iter fa
ciens. Hoc alij conspicientes increparunt stultiti
am senis, q; adolescente, qui ualidior esset, super
asinum posito, ipse ætate confectus pedes asellū
sequeretur. Immutato consilio atq; adolescente
deposito, ipse asinum ascēdit. Paulum uero pro
gressus, audiuit alios se culpantes, q; paruulum
filium nulla ratione ætatis habita tanq; seruum
post se traheret, ipse asello qui pater erat insidēs.
His uerbis permotus, filium asello secum super/
imposuit. Hoc pacto iter sequens, interrogatus
inde ab alijs an suus esset asellus. Cū annuisset,
castigatus est uerbis, q; eius tanquā aliam nullā

F A C E T I A R V M

curam haberet, minime apti ad tātum onus, cū
satis unus ad ferēdum esse debuisset. Hic homo
perturbatus tot uarijs sententijs, cum neq; uacuo
asello, neq; ambobus, neq; altero superimposi-
tis absq; calumnia progredi posset, tandem asel-
lum pedibus iunctis ligauit, atq; baculo suspen-
sum suo filijq; collo superimpositum ad merca-
tum deferre cœpit. Omnibus propter nouitatē
spectaculi ad risum effusis, ac stultitiam ambo-
rum, maxime uero patris increpantibus. Indig-
natus ille supra ripam fluminis consistens, liga-
tū asinum in flumen deiecit, atq; ita amisso ali-
no domum rediit. Ita bonus uir dum omnibus
parere cupit, nemini satisfaciens asellū perdidit.

Hominis maxima imperitia.

Recitabantur aliquñ literæ coram prioribus
Florentinis, narrantes quædam de homi-
ne non satis Reip. accepto. Cū uero nomen illi
sæpius referri in literis necesse fuisset, accidit ut il-
li nomini adderetur, præfatum, ut dicam Pau-
lum. Tum unus ex astantibus literarum rudis,
existimans uerbum illud honorificū esse, & ma-
gnam aliquam laudem in præfati nomine con-
tineri, ac si sapientissimum aut prudentissimū
scripsisset, statim uociferare cœpit, rem indignā
esse, ut homo improbus, hostis patriæ præfatus
appellaretur.

De

De Mattheoio, & insigni eius imperitia.

Similis huic contribulis meus, Mattheozius nomine, homo rusticus risum multis commouit. Nam die festo in conuiuium sacerdotum, cui præparando ipse nonnullique alij præfuerant, cum post cibum gratiæ sacerdotibus (plures enim ex longinquo conuenerant) agendæ essent, hic cui negotium demandatum erat, admodum senex uerba faciens, Patres mei, si quid defuit uobis, inquit, ignoscite, non fecimus quod debuimus, sed pro modo facultatis nostræ tractauimus uos secundum uestram ignorantiam. Putauit homo rudis, qui aliquod uerbum resonans querebat, se id pro summa laude dixisse, ac si prudentiam aut sapientiam dixisset.

De quodam sene barbato, qui se nihil debere iactabatur semper.

VIR doctissimus atque humanissimus omnium Antonius Luscus retulit nobis inter loquendum post conuiuium rem ridendam. Est communis loquendi modus, cum quis uentris crepitum ædidit, ut circumstantes ad barbam eius qui nihil cuique debet, dicant. Senex quidam Vincentiæ barba admodum prolixa, uocatus à creditore in iudicium coram Præside ciuitatis (is Vgulothus Biancardus fuit, uir satis in re iudicii doctus

F A C E T I A R V M

doctus atq; seuerus) cum multis uerbis iactabundus clamitaret, se nullius ulla in re debitorem esse, repetens sepius nihil cuiquā se debere. Facete huic ocyus Vgulottus ait. Atq; hanc tuam fecundam barbam, quæ nos malo odore conturbat, amoue. Tum ille stupidus, quāobrem feceretur adeo grauitur postulasset. Referta est, ingulottus, omnibus hōib; quæ unquā ab hominibus ædite sunt, cum ad barbam eius qui nullum habet debitum reijciuntur. Hoc dicto pfacere elusit hominis iactantiam, ridentibus qui aderant omnibus.

De notario indocto.

CUm coenaremus in palatio Pontificis nonnulli, inter quos et secretarij erāt. Orto sermone de eorum ignorantia, quorum doctrina omnis ac scientia pendet ex scriptis formulis, neq; earum causas afferunt, sed tantum dicunt sic scriptū superiores stilo reliquisse. Carolus Bononiensis uir admodū festiuus, Hi similimi sunt inquit notario cuiusdam (& nomen retulit) conciuis mei, ad quem cum duo accessissent contractus uenditionis inter eos cōficiendi gratia, atq; ille sumpto calamo scribere incipiens, quæsisset eorum nomina, & alter Ioannes, Philippus alter sibi nomen esse dixisset. Respondit euestigio notarius, Id instrumentum, ita enim appellant, con/

confici inter se non posse. Quærentibus illis causam, Nisi, inquit, uenditor Conradus, emptor uero Ticius uocetur (hæc enim sola nomina in formulis suis didicerat) iure consistere hic cōtra ctus nequit. Cum uero se nomina mutare non posse dicerent, ille in sententia perstaret, quoniā ita formulæ suæ continerent, homines missos fecit, cum non auderent nomina immutare. Abierunt illi ad alium relicto homine insulso, qui se crimen falsi subire existimauit, si scripta in formulis suis nomina commutasset.

De aduocato qui ficus & persica acceperat.

Humanissimus ac facetissimus uir Antonius Luscius, culpantibus nobis ingratitudinem eorū qui ad fatigandos homines sunt proprii, ad promerendum remissi. Vincentius, ingratulus meus, qui aduocatus erat homini prædiuiti, sed auaro, cum multotiens illi in causis affuisset, ne quicquā tulisset præmii, tandem difficiliore in causa qua sibi adesse ad eum defendendum rogat, die ad tuendam causam præscripto (eo autem die cliens ficus & persica aduocato miserat) ad tribunal accessit. Aduersarij multa contra illū dicentibus, semper clauso ore tacuit, ne quod uerbum ullum quāuis lacerantibus illis unquam protulit. Admirantibus singulis, cum cliens quidnam illud silentium sibi uellet, percontaretur.

F A C E T I A R V M

cur. Persica, inquit, ficusq; quæ misisti ita os me
um congelarunt, ut nequeam uerbum proferre

De medico in uisitatione infirmorum uer
suto.

Medicus indoctus, sed uersutus cum infir /
mos adhibito discipulo uisitaret, tangens
(ut moris est) pulsum, si quem grauiorem soli /
to sensisset, culpam in ægrotum conferebat, affe
rens eum ficus, aut pomum, aut quid aliud à se
prohibitum comedisse. Quod cum sepiissime fa
terentur ægri, uir diuinus uidebatur, qui ita er /
rores morbo laborantiū animaduerneret. Hoc
admiratus persæpe discipulus, rogauit medicū,
quonam modo pulsu uel tactu, an alia quadā
altiori disciplina perciperet: Tum ille pro eius
in se obseruantia hoc arcanum referaturum pol
licitus. Cum peruenio in cubiculum egroti iacit,
circumspicio inprimis diligenter, si quid reliqui
arum aut fructus cuiuspiam, aut alterius rei in
pauimento super sit, ueluti si castanæ, aut ficus
corticem, uel nucis testam, aut pomorum fru /
sta, aut aliud quippiam uiderim, coniecto in /
firmum tale quid ex his comedisse, & sic ægro /
tum incontinentia in morbis grauioribus incu
so, ut uidear procul à culpa, si deterius se habue
rint. Haud multo post discipulus & ipse quoq;
cura medendi suscepta, sæpius eodem modo æ /
gro

grös culpabat, asserens edendi formulā ab se datā excessisse, & aliquid edisse, prout ex reliquis coniectura assequi poterat. Semel ad rusticanū inopē hominē accessit, cui cum uarietudinē pristinā se euestigio restitutorū promississet, si normā suam seruaret, data nescio qua portione, abscessit, postridie reuersurus. Cum redisset grauiori morbo æger afflictabatur. Hic homo stultus ac rudis causam nesciens, cum huc atq; illuc deflaxisset oculos, nullasq; eiusmodi reliquias uidisset, æstuans animo, tandem sub lectulo aselli cellam conspexit. Tum clamare cœpit euestigio, tandem se percipere cur deterius se haberet æger, magnum excessum esse ab eo factum, quo mirabatur illum minime mortuum esse, asinū quippe ægrum comedisse assererat, existimans fellam decocti asini uelut os carnis reliquias uideri. In stultitia sua deprehensus homo ridicul⁹ multos ad risum excitauit.

De quodam imperito iu /
dice.

Oppidum est Bononiē. nomine Medicina, eo missus est Potestas (ut aiūt) homo rudis atq; imprudens, ad quem cum duo litigātes de re pecuniaria accessissent, ac prior qui creditorem se dicebat, sibi pecuniam certis ex causis debe

F A C E T I A R V M

deberi dixisset. Versus in debitorē Potestas, mā
le habes, ait, cum non huic debitum reddis. Cū
negaret alter quicquā debere, cum iam illi satis
factum esset, creditorem statim increpauit, q̄ pe
teret quod non deberetur. Illo rursus causam su
am tuente, ac debiti rationem afferente, debito
rem acrius interim increpauit, qui rem tam ma
nifestam negaret. At is alijs rationibus in medi
um deductis, cur solutus esset. Potestas quoque
creditorem obiurgauit qui peteret rem solutā.
Ita cum sæpius se ad utriusq; uerba uertisset uir
ridiculus. Vtraq; pars, inquit, est uictrix & ui
cta, quo licet abeatīs. Ira conuentum re indiscu
sa permisit. Hoc recitatum est inter socios, cum
quidam nobis notus, sæpius in eadem re sen
tentiam mutaret.

De homine non literato, qui dignitatem
archipresbyteratus ab episcopo petijt.

Aliquando querebatur de conditione rem/
porum, ne dicam hominum, qui in eccle
sia principatum tenent. Nam posthabitis doctis
ac prudētibus uiris, indocti & nullius precij ho
mines extollūtur. Tum Antonius Luscus. Nō
est, inquit, magis pontificum quā ceterorū prin
cipum culpa, apud quos fatuos & ridiculos ho
mines in delicijs haberi, doctrina uero excellen
tes reijci uidemus. Erat olim, ait, apud priscum
illum

illum Canem principem Veronenſem . perſocun/
 dus homo, nomine Nobilis, rudis atq; indo/
 ctus, ſed facietiarum gratia accepiſſimus Cani,
 & ob eam rem ab eo (erat enim clericus) pluri/
 bus eccleſijs donatus. Hic cum oratores uiri ex/
 cellentes ad archiepiſcopū Mediolanenſem an/
 tiquiorem illum qui ciuitati imperabat, a prin/
 cipe mitterentur, ſe in eorum ſocietatem contu/
 lit. Expoſitis mādatis oratores cum reuerti uel/
 lent, Nobilisq; , ut erat homo confabulator, ri/
 ſum archiepiſcopo mouiſſet, poteſtatem fecit,
 ſi quid ab eo uellet, peteret. Archipreſbyteratū
 quendā magnæ dignitatis ſibi dari Nobilis po/
 ſtulauit. Tum ridens Archiepiſcopus hominis
 ſtultitiā. Vide quid petis, inquit, maior eſt hæc
 res q̃ uires tuæ ferre poſſint, homo enim es in/
 ſcius es literarum, & apprimè indoctus. Atqui
 ſtatim & confidenter reſpondit Nobilis, more
 quidem patrio id facio. Nam Veronæ nulla li/
 teratis uiris, ſed indoctis & inſcijs beneficia con/
 feruntur. Riſimus facere hominis dictum, q̃ qd
 Veronæ ſtulte fiebat, & alibi fieri debere arbi/
 trabatur .

De uiro qui ſuæ uxori mortuū ſe oſtendit.

IN mōre Varchio oppido nobis propinquo,
 Hortulanus mihi notus, cum ſemel uxore ſu/
 uene quæ pannos lotum ierat abſente, ex hor /

D to

F A C E T I A R V M

to domū reuertisset, cupiens qđ mulier se mortuo dictura, & quemadmodū se habitura esset audire, se in aula ad terrā mortuo similis resupinus prostrauit. Vxor cū domū onerata linteis uenisset, inuento mortuo, prout credebat marito, dubitans herabat animo, statim ne uiri mortē lamentaretur, an prius (ieiuna enim meridiē usq; permanerat) comederet, fame urgente cibū capere decreuit. Et frusto succidię super prunas imposito, ppropere comedit, nihil p̄ festinatione potans. Cū sitiret nimium propter carnes salitas, sumpto urceolo scalas cōcepit descendere, ut uinū ex cellario haurirēt. Superueniens ex improviso uicina ignis petēdi gratia, cū subito scalas ascendisset, statim mulier abiecto urceolo sitibunda, ueluti tunc repente uir exhalasset animam, exclamare cōcepit, & mortem eius multis uerbis plangere. Superuenere ad ululatū ploratumq; uicinia omnis uiri ac mulieres, ob mortem tam repentinam. Iacebat enim uir, atq; ita spiritum continebat clausis oculis, ut omnino expirasse uideretur. Tandem cum uisum ei esset satis ludorū dedisse, uociferāte muliere, ac dicente sapius. Mi uir, quomodo nunc faciam? Ille apertis oculis. Male, inquit, uxor mea, nisi euefugio potū uadas. Ex lachrymis ad risum omnes conuersi sunt, audita p̄sertim fabula & causa risus.

De

De seruo obliuioso expondere
defatigato.

RObertus ex Albiciorum familia uir doct^o
& perhumanus, habebat famulum quen-
dam insulsum, obliuiosum & ingenio tardo,
quem ille magis humanitatis quàm utilitatis
causa domi nutriebat. Hunc aliquando cum
certis mandatis misit ad amicum suum Degum
nomine, qui habitabat prope trinitatis pontē.
Ad quem cum accessisset, rogatus quidnam à
patrono afferret nouit. Ille oblitus patroni uer-
borum ueluti stupidus ac cogitabundus quid
diceret hæsitabat. Conspecta hominis (quem
probe nouerat) taciturnitate, statim scio, inquit
quid uelis. Et ostenso pergrandi lapideo mortua-
rio. Cape hoc ait, & ad patronum tuum (nā id
postulat) quæprimum feras. Hūc Robertus mor-
tariū humeris ferētem à longe cum aspexisset,
cogitans quod erat id ad puniēdam famuli ob-
liuionem factum, cum appropinquasset. Malū
tibi insulse ait, qui non recte uerba mea percepi-
sti. Redi, inquit, euestigio, nam tam grande no-
lo, & minusculum porta. Ille sudans ac ponde-
re fessus, cum se errasse fateretur, ad amicum re-
uersus aliud quoddam tertio reportauit. Hoc
pacto insulstas hominis est mulctata. Poena fa-
mulis obliuiosis conueniens, attamē uix satis.

FACETIARVM

In cupientes se nosci ab omnibus.

E Nostris Florentinis quidam haud magni consilij adolescens amico narrauit, peragrā di orbis cupiditate se mille florenos uelle expendere, ut quanti esset nosceretur. Tum alter (cui probe notus erat) sarius est, inqt, duo milia expendas, ut des operam ne cognoscaris.

locatio Dantis clarissimi.

D Antes poeta noster cum exul Senis esset, & aliquando in ecclesia Minorum cubito super altare posito, cogitabundus aliquid se cretius scrutaretur animo, accessit ad eum quidam, nescio quid molestius petens. Tum Dantes. Dic mihi, inquit, quæ est maxima omnium beluarum? At ille, Elephas respondit. Cui Dāter, Elephas, sine me, inquit, maiora uerbis tuis cogitantem, noli esse molestus.

Date nobis de oleo uestro.

TEmpore quo Florentini cū pontifice Gregorio bellum gerebant, oratores Perusiorum, qui à pontifice destinati erant Florentiam, pro subsidio uenerunt. Horū unus doctor cum longam orationem exorsus, primis uerbis tanq̃ procemij loco, Date nobis de oleo uestro, dixisset, alter festiuus homo, cui ambages uerborum odio erant. Quid hoc est oleum, inquit: oleum tu postulas, cum milite egeamus,

An

An oblitus es, nos arma, non oleum postulatu-
ros uenisse. Cum ille uerba hæc sacræ scriptu-
ræ esse respōderet. Bella res est, inquit alter, nos
quidem hostes sumus ecclesie, & tu sacram scri-
pturam in nostrum auxilium profers. Riserunt
omnes hominis festiuitatem, qui doctoris sup-
fluam uerborum superstitionem, cum ad cal-
cem ueniendum esset, eiusmodi dictis ludit.

De oratoribus Perusinis ad Urbanum pon.

AD Urbanum quoq; quintum pontificem
Auiunionē Perusini oratores numero tres
cum accessissent, pontifex autem graui morbo
teneretur, tamen homines ne diutius suspensos
teneret, ad se uocari iussit, admonitis antea ut
paucis loquerentur. Vnus doctor qui oratio-
nem longam in uia, quā habiturus esset ad pō-
tificem menti commendarat, nulla habita rati-
one morbi, aut q; in lecto iaceret, multis uerbis
usus est, ita ut pontifex sæpe molestiam audien-
di præseferret. Cum tamen indoctus ille pero-
rasset, quæsiuit pro sua humanitate pōtifex, nū
quid aliud uellent? Tum alter ex oratoribus,
qui & dicentis stultitiam, & pontificis molestiā
percepisset. Pater, inquit, sanctissime, habemus
hoc in mandatis nostris, ut nisi nobis euestigio
pro his quæ petimus, feceritis satis, socius hic
meus antequam hinc recedamus, uobis iterum

D 3 re/

F A C E T I A R V M

referat sermonem suum. Quo facere dicto cum arrisisset pontifex, oratores euestigio expediri iussit.

Dictum insulsum oratorum Florentin.

NOstri Florentini oratores in Galliā missi, cum Mediolanum peruenissent, Bernabouem principē honoris gratia uisitarunt. Rogati ab eo primo congressu quinā essent Florentinorum & ciues & legati, si uobis placet (quod mos est loquendi) responderunt. Comiter ab eo accepti, dimissi; cū iam Vercellas deuenissent, recensentes quæ hactenus egissent, uenit in mentem uerborū quibus ad Bernabouem uiserant. Et cum unus male ab eis dictum diceret, si uobis placet, nam etiam si displiceret, tamen Florentini & ciues & oratores essent. Omnes sententiam suam approbarunt id perperā prolatum, neque ex eorum dignitate asseuerantes. Communi igitur consilio ad retractanda ea uerba Mediolanū reuersi Principem adierunt. Tum senior qui & doctior uidebatur, Princeps (inquit) cum Vercellis essemus, uenit in mentem dixisse nos tibi, nos Florentinos oratores & ciues esse, si tibi placeret, insulse ac inscite dictum, nam placeat, an displiceat sumus Florentini & ciues & oratores. Risit Princeps, ad cætera sæuerus hominum stultam curam, sibi

sibi placere asserens, quod hi essent quos cre-
debat.

Facete dictum cuiusdam Ioannis Petri
Senensis.

Ioannes Petrus ciuis Senensis ad facerías &
iocos promptus, semel Romæ inuitatus ad
potum (mane enim & æstas erat) à Bartholo-
meo de Bardis, cū plures unā conuenissemus,
tum potandi, tum uexandi hominis causa,
atq; esset unicuiq; (ut moris est) ante potum
particula panis oblata, sumptum panem cum
alijs comederent, solus partem suam seruabat
in manu. Rogatus cur & ipse non ederet? Ri-
dens, Bartholomee (inquit) hic tuus panis ul-
tra omnes quos uiderim, reuerens est ac mo-
destus. Nam cum sæpius hunc ad os admoue-
rim, nullo tamen pacto potis sum ut uelit uini
præire. Risimus omnes facere dictum eius, qui
existimabat cibum non semper in magna præ-
sertim siti præire oportere.

Recitatio iocosa de medico.

Retulit mihi Cardinalis Burdegalen, quen-
dā contribulem suum cum sero domū re-
disset, clamare cœpisse se crus uehementer do-
lere. Vxor cum oleo rosaceo crus perunxit,
set, stuppa & lana additis, fascia insuper linea

D. 4 cir/

F A C E T I A R V M

circumuoluit. Homo cum dolore premi se diceret, ac gepens medicum postularet, aduenit ille, & paulatim leniterq; (magnum enim dolorem præ se ferebat) detecto crure, cum palpitans nihil in illo morbi esse diceret. Tum rusticus, ergo hoc (aliud crus porrigens) qd doleo est, inquit. Stulticia hominis periocunda, qui quod doleret à medico admoneri uoluit.

De homine qui in somnis aurū reperiēbat.

Amicus quidam noster aurum à se repertū noctu per somnium referebat in coetu. Tum quidam, Vidēne tibi accidat ait quod meo uicino, cui aurum in stercus cecidit. Cum somnium narrari posceremus, Vicinus inquit, noster somniauit, ductū se à dæmone in agrū ad aurum effodiendum, & cum multum reperisset, non licet, inquit, nunc demon auferre, sed signa locum ut cognosci à te solo queat, cū alter quo signaculo uteretur peteret. Caca hic demon, inquit, nam hoc maximo modo nullū hic esse aurum suspicabitur, & tibi soli res erit. Annuir uir. Et statim expergefactus, sensit se in lecto uentrem admodum laxasse. Inter foetore & stercus cum surrexisset, domum exiturus capiti capputium ultimo imposuit, in quo cattus ea nocte stercus fecerat. Iniquo foetore permotus, inquinatum caput & cæsariem lauit. Ita aureum somnium in merdam redijt. De

De quodam Secretario Friderici Im/
peratoris.

Petrus de uineis uir doctus & prudens Fri/
derici Imperatoris secretarius fuit, qui cum
hostis esset Alexandri tertij pontificis, ac bellū
terris ecclesiæ inferret, Petrum (is Italicus erat)
ex inuidia aduersus eū à Barbaris orta lumine
priuauit. Deinde pœnitentia ductus (inique em̃
egerat) adsciuit eum in secretius consiliū suum.
Cum Imperator angustia rei pecuniarię preme
retur, consuluit Petrus uires ecclesiæ suismet
opibus conterendas, capienda & conflanda es
se ad usum belli (is tum Pisis erat) ecclesiarum
omnia ornamenta, aurea atq; argentea, inter
quæ zona illa quę cingebat templum memo
rabilis erat. Placuit consilium Friderico, & spo
lijs ecclesiarum exercitum parauit. Tum Pe
trus, Imperator (inquit) iniuriam abs te iniuste
mihi illatam ultus sum, tu tibi hominum odia
cōparasti, ego tibi deum ex sacrilegio reddidi
inimicum. Omnia tibi deinceps in deterius ca
dent. Ita postea fuit uictor. Tandē Alexander
superbiam fregit Imperatoris. Hoc dicto mo
nuit res sacras ad prophanum usum trāsferri
non oportere, qui secus facerent, à Deo puniri.

De ludæo mortuo assumpto ignoranter
in cibum per Florentinum.

D 5 Cum

F A C E T I A R V M

CUm duo Iudæi ex Venetijs ubi habitabāt se Bononiam contulissent, accidit ut alter morbo correptus interiret. Cupiens superstes defuncti cadauer Venetias deferri, cum palam id fieri prohibitum esset, minutatim concisum in paruo dolio posuit, admixtis diuersis aromatibus & melle, ita ut mirum immodum sua uis ex dolio prodiret odor. Hoc Venetias ituro Iudæo alteri commendauit. Qui cum nauicula secum per canale Ferrariam dolium deferret, accidit (plures enim unam nauiculam conscenderant) ut Florentinus quidam porpe dolium consideret, & cum nox superuenisset, motus odore doli, ac suspicatus aliquid ad usum ædē di reconditū esse, clanculum ore doli retecto, cepit quod intus erat degustare. Et cum sibi cibis sapidissimus uideretur, totum ferē dolium edendo ea nocte paulatim consumpsit, existimans rem optimam comedissee. Egressurus Ferrariæ nauem Iudæus, cum dolium auferret, sensit ex eius lenitate uacuum esse. Tum Iudæi cadauere cum se fraudatū uociferaretur, eādem cognouit Florentinus se Iudæi sepulchrum esse.

De Potatore .

Quidam uini potator egregius incidit in febrem, ex qua multo maiorem solito

ficim contraxit. Accersiti medici cum de remo/
uenda febris & siti quoq; maiuscula agitarent.
Febris tantum (inquit ægrotus) remouendæ
officium & onus sumatis uolo, sitim autē mihi
curandam relinquire.

Facetum Eberhardi scriptoris apostolici
qui ad Cardinalis conspectum uen/
tris crepitum dedit.

Cardinalis de comitibus uir crassus & cor/
pulentus, cum aliquando uenatum isset,
esuriens circa meridiem ad prandium descen/
dit, sudans ad mensam (æstas enim erat) ac pos/
cens ut uentus flabello sibi fieret, cum ministri
abessent diuersis rebus occupati, iussit quendā
Eberhardum Lupi, scriptorem apostolicum
sibi uentum facere. At ille: nescio id uestro mo/
re cum respondisset. Vt scis ait, & tuo modo
Cardinalis facito. Tum ille, libens me hercu/
les, & suspenso dextro crure pergrandem uen/
tris crepitum edidit. Eo pacto se uentulum fa/
cere solitū dicens: Quo excitati omnes (multi
enim iam aderant) ad risum sunt maximum
compulsi.

Facetia alterius Cardinalis iocundissima.

Eodem instrumento Cardinalis Tricari/
cen. Alto de comitibus se monenti respon/
dit, nam cū Cardinalis esset uitæ dissolutioris,
Alus

F A C E T I A R V M

Altus uero illum in uenatione admoneret multis uerbis ad melioris uitæ mores. Auditis Alti uerbis, in eum paululum respexit, & euestigio se in equi caput reflectens, uentris crepitum ædidi ingentem, inquit, ad barbam tuam, quo solo responso abiit, ostendens, quanti faceret suas monitiones.

Fabula Dantis, qui sæpius uxorem suam increpabat.

Contribulus meus Dantes nomine, cuius uxor ferebatur parum pudica, cum sæpius sine admonitus esset à socijs, ut prohiberet turpitudinem domus, uxorem acrius increpabat. Illa multis lachrymis iuramentisq; honestatem suam tuebatur, asserens ea à maliuolis confingi, qui eorum quieti inuiderent. Persuasus uir huiusmodi uerbis, cum adhuc amici in increpanda uxore perstarent. Ohe ne me his uerbis obtundaris amplius, dicite, inquit, ne illa, an uos sua errata melius nostis? Cum illi uxorem affirmarent. Illa uos omnes mentiri affirmat. Cui soli magis quàm uobis omnibus præsto fidem.

Ridiculosi hominis dictum.

Romanus quidam nobis notus ascendit semel maceriem in arundineto sitam, ac similibus ad populi concionanti, cœpit ad arundines

nes
dicer
runt
pro
cion
quit
mus
uenit

D
M
ad co
impo
inqu
ablan
clam
sibi p
alta
repu
inqu
sæpi
Bene
meu
do te
& san
abiit

nes loqui, differens multa de Urbis statu. Inter dicendū ex leui aura, arundinum capita cœperunt flecti. Homo ridiculus, qui sibi arundines pro hominibus finxerat, tanquam pro con- cione gratias agerent. Non tanta reuerentia (inquit) domini Romani, nam ego ex uobis minimus sum. Hoc postea in prouerbiij locum uenit.

Derisio hominis porcum occidere uolentis.
MOS erat in oppido quodam Piceni, ut qui hyeme porcum occidisset, uicinam ad cœnam inuitaret. Quidam quo pacto eam impensam uitaret, compatrem consulit. Dic, inquit, ille cras, porcum tibi hac nocte furto ablatum. Et simul nihil tale illo uerente quidā clam porcū nocte subripuit. Mane conspiciens sibi porcum ablatum, ad compatrē profectus, alta uoce quærebatur porcum sibi furto sup reptum. Tum alter, recte compater mi sapias, inquit, ita enim te docui locuturum. Cum ille sæpius & per deos omnes iuraret id uerū esse. Bene agis respondebat, & secundum consilium meum. Cum ille iuramento iteraret. Hoc modo te loqui debere antea monui respondebat, & sanum consilium dedi tibi. Tandem elusus abiit.

Dictum Facini Canis.

Fa/

FACETIARVM

FAcinus Canis dux armorum, opera Ghibellinæ factionis Ticinum ingressus, ex cōposito Guelforum tantum bona diripuit. His consumptis, cœpit & Ghibellinorum domos exinanire tanquam Guelforum bonis refertas. Dum illi apud Ducem quærentur, se cum Ghibellini essent indigne spoliari. Tum Fazinus. Verum dicitis filij mei, Ghibellini estis omnes, sed bona sunt Guelfa. Hoc pacto nullo factionis discrimine bona omnium direpta sunt.

De uxore pastoris quæ de sacerdote
filium habuit.

PAstoris cuiusdam in Riua frigido oppidulo montano uxor cū sacerdote coibat, ex q̄ puerum cōcepit, educauitq̄ in pastoris domo. Cum puer esset septēnis, sacerdos benigne allocutus pastore, ait tandem eū puerum suum filium esse, rogauitq̄ ut sua uolūtate puer ad se migraret. Minime hoc fiet, pastor inquit, ego puerū pro me uolo qui sit domi natus. Male enim ageretur mecū & cum patrono meo, inquit, si omnes agnos qui ex ouibus alieno ariete compressis oriuntur, traderem arietum patronis.

De rustico qui asinos onustos frumento
in domum rabulæ deduxit.

In consilio Perusino rusticus cum gratiā ceti
tam quæreret, tanq̄ inhonesta postulanti ci-

uis

uis unus contradixit. Postridie admonitus homo, tres asinos frumēto onustos domū eius (quā contradixerat) deduxit. Post quartū diem sententia mutata, multis uerbis rustici causam eius egit. Tum uicinus eius inter loquendum ad socios, inquit. Auditis ne quemadmodum illi asini rugiunt, in frumentum susceptū iocatus.

Facetum dictum pauperis ad diuitem frigentem.

Dlues quidam suffultus uestibus hyeme Bononiā proficiscens, reperto inter montano rustico, qui unica tantum & ea contrita tunica indutus erat, admiratus in tanta uigoris (niues enim & uentus erant) hominis patientiā rogauit, nunquid non frigeret? Minime alter, cum leto respōdisset uultu. Stupēti responsum, dicentiq; . Ego sub pellibus algeo, tu seminudus nō sentis frigus. Si tu inquit, ille omnes tuas uestes ferres sicuti ego meas, tu quoq; nequaquam frigeres.

De montano qui filiam desponsare uolebat.

CU piebat ex oppido Pergula montanus desponsare uni ex uicinis iuuenem filiam. Quam ille conspicatus, ut cum nimium tenerā & adolescentiorem respueret. Insulsus pater, maturior est, inquit, quā opineris. Tres enim iam filios peperit ex clerico sacerdotis nostri.

De

FACETIARVM

De scœnatore Vincentino.

Fœnator Vicentinus religiosum magnę
autoritatis uirum, continuos sermones de
more ad populum habentem, hortabatur sæ/
pius ut acriter inueheret contra usurarios, de/
testaretur q̃q̃ maxime uitium quod præcipue
in ea urbe uigeret. Adeo q̃q̃ instabat ut q̃nq̃ es/
sermolestus religioso. Admiratus unus tam
continuo instantem pro eius rei castigatione,
cuius quæstum ipse faceret, quid sibi tam fre/
quens sollicitudo uellet. Tū ille. Ita multi sunt
inquit in hoc loco qui artē usurariā exercent,
ut cum pauci admodum ad me accedant, ni/
hil faciam lucri. Sed si ceteris scœnus dissuasum
erit, cessabūt ipsi & peruenient ad me omnium
reliquorum emolumenta. Hoc mihi postea re/
ligiosus ridens retulit.

De fatuo Veneto qui equitans cal/
caria in sinu gestabat.

Addidit & alterius Veneri haud imparē
stulticiam, qui cum equum ascendisset,
rus iturus, calcaria in sinu ferebat. Equus cum
pigre tardēq̃ ambularē, ille calcaneis armos
sæpius percutiendo. Tu non moueris, en in/
quit, si scires quid in sinu habeam mutares pas/
sum.

De Veneto qui Teruissum proficiscens à
seruo in renes lapide percussus est.

VEnetus Teruifium profecturus equo cō/
ducto uehebatur, seruo pedibus iter fa/
ciente. Inter eundum cum equus serui calce per/
cussisset crus, ille dolore motus, abrepto saxo
equum ulcisci cupiens, casu in renes patroni
proiecit. Credidit stultus equum id egisse. Cū
seruus qui tardius ex uulnere incedebat incre/
paretur à domino. Nequeo citius proficisci in/
quit, ex equi calce quo me afflixit. Tum ille, ne/
cures inquit, est uideo admodum calcitrosus.
Nam & mihi quoq; modo calcem magnum
in renes dedit.

De uulpe à rustico in palea abscondita q̃
fugabatur à canibus.

Vulpes olim fugiens in uenatione canes,
diuertit ad rusticum qui in area triticum
terebar, rogans ut à canibus tueretur, & simul
pollicita est nunq̃ se eius pullos gallinaceos læ/
suram. Annuit rusticus conditioni, & sumptis
paleis furcula uulpem textit. Aduenit unus, &
item alter ex uenatoribus uulpem quærēs, ro/
gitabant autem rusticum. Nunquid uulpem
fugientem uidisset, & iter eius. Ille uerbis uul/
pem per certam uiam diffugisse, nutu. uero &
oculis latere sub paleis innuebat. Illi potius ad
uerba quàm nutū respicientes, abierunt. Tum
rusticus detecta uulpe, serua inquit modo pro/
E missa,

F A C E T I A R V M

missa, nam meis uerbis euasisti, cum dicerem te abisse. At illa quæ sibi timens per rimam inter paleas rusticū contemplabatur diligenter. Verba tua inquit bona fuerunt, sed actus satis mali. Dictum in eos qui unum uerbis, aliud re agunt.

De Florentinō qui equum emerat.

Notus mihi Florentinus Romæ empturus necessario equum, pactus est cum uenditore qui 25 aureos precium carius equo postulat, se 15 daturum in præsentia, reliquorum uero se debitorem eius esse uelle annuit. Venditor postridie cum residuum peteret, solutionē recusans, serua conuenta emptor inquit. Pegimus quidē ut debitor tuus sim futurus: si autem sibi satis fecisset, se non futurum amplius debitorem.

F A C E T I A R V M C E N T V

ria secunda ex pluribus alijs completa.

Facetissimum histrionis Gonnellæ.

Gonnella quondam histrio perfacetus, pollicitus est ob pauculos nummos se quendam Ferrariensem, qui id admodū cupiebat, diuinum esse facturum. Accersito ut unā secū in lecto cubaret homine, uentum tacitum uentris in lecto emisit, deinde eum in interiorem lectum caput subducere iussit, quo factio, cum

ille

Ille fœtore motus caputq; statim exerens, creptum uentris ædidisti ut uideor dixisset. Tum Gonnella, solue nummos, nam recte diuinasti inquit.

Altera facetia eiusdem de uno qui diuinare uolebat.

Alteri quoq; ut diuinator fieret optati, unica inquit pillula te diuinum red dam. As/sentienti, pillulam ex stercore confectam in os præbuit. Ille præ fœtore uomitans, stercur inquit sapit quod dedisti. Tum Gonnella uerum illum diuinasse affirmavit, & precium diuinationis poposcit.

De Notario Florentino falso.

Notarius quidam Florentinus qui parum quæstus arte sua faciebat, ex cogitata ali/quid lucrandi uersutia, adolescentem quendam adiit, petens nunquid ei satis factum esset de quin/gentis florenis, qui olim patri per quendam iam defunctum mutui causa debebantur. Inscius ille, negauit id debitum in nominibus patris esse. Notarius id instrumento constare ab se facto asserens, iuuenem perpulit, ut numis redempto instrumento apud pretorem debitum peteret. Citat⁹ filius eiusq; debitor dicebatur, negauit parentem unquam mutuo quicquam ab alio sumpsisse, cum nihil de ea re (ut mos est mercatoribus.) libris suis

E 2 constaret

F A C E T I A R V M

constaret. Statimq; ad notarium profectus, ut falsum hominem arguere cœpit qui quod nunq; esset actum scripsisset. Tum notarius. Nescis fili temporis illius acta inquit, cum nondum natus esses, pater quondam tuus eam summā mutuo sumpsit, sed post paucos restituit mentes, eius rei ego contractum finis feci, quo liberatus est pater. Ille pecunia data instrumentum redemit, & ea molestia productio sine liberatus est. Ita ab utroq; nūmos bella fraude contraxit.

Horribile de puero qui infantulos comedit.
Inseram his nostris confabulationibus rem inephandam horrendamq;, nullis antea seculis audita, quam ego quoque fabulosam existimabam, quo ad literis cuiusdam regij Secretarij certior factus sum uerum esse quod fantebatur. Sententia particulæ literarū his ferme uerbis explicabatur. Rem monstro similem accessisse prope Neapolim decem milibus passuum in montibus Summæ, quod est castrum eo loci situm. Puer Lombardus tredecim annorum captus est, ad prætorem perductus, qui iam duos infantulos trium annorum comederat. Seducebat eos blanditijs in speluncam quandam, atq; ibi suspensos in frustra partiebat, partim crudas à recenti cæde carnes edens, partim igni coctas. Falsus est se plures alios comedis-

disse, idq; se agere, quoniam sapidiore reliquis
carnibus uiderentur, seq; denuo comesturum
si posset. Cum dubitaretur, insania ne hoc fa-
ceret, consulte ad cætera respondit, ut feritate,
non dementia factum constaret.

De quodam qui uisitando affines uxoris
uolebat à socio commendari.

DEsponsauerat uxorem quidam haud satis
firma ualitudine, & minime opulentus,
acceritus æstate ad cœnam ab uxoris paren-
tibus, duxit secum amicum quendam, rogans,
ut semper uerbis augeret ea quæ ab se dicerent.
Laudante socru tunicam qua uestitus erat, se
aliam multo pulchriorem gener habere dixit.
Tum socius. Præter eā, alteram etiam inquit
duplo preciosiorem illi esse asseuerauit. Ro-
gante socero & quas possessiones haberet? Se
prædium extra oppidum possidere ait, quod
uictum suppeditaret. Non meministi inquit
socius & alterius prædij, quod illo multo est
elegantius, ex quo plurimos nummos contra-
his? Deinde ad singula quæ ab illo iactaban-
tur, socius duplum conferebat. Cum uero parū
quid ederet, socerq; hortaretur ad cibum. Non
bene me inquit æstate habeo. Hic socius ut so-
litam iactantiam seruaret, plus multo q̄ dicat
est inquit. Nam æstate male se habet, & multo
E 3 peius

F A C E T I A R V M

peius hyeme. His uerbis cum risissent omnes leuissimi hominis iactantiam ad falsam laudem quasitam, stulticiæ præmium tulit.

De Pasquino quodam Senensi qui impo
suit cuidam ex statu ut creparet.

Pasquinus Senensis uir dicax ac iocosus multato statu ciuitatis, cum exul à patria Ferrariam se contulisset, accessit ad eum uisendi gratia cuius quidam Senensis haud magni uir præcij, qui ex Venerijs Senas redibat. Comiter à Pasquino susceptus, cum inter loquendum suam ille operam, si quid in eius gratiam agere posset Senis polliceretur, & aliquid se posse ad iactantiam ostendens subderet, ego sum de corpore presentis status. Tum Pasquinus, utinam cito crepet id corpus inquit, ut tu tuiq; similes ex eo quam primū egrediantur. Facete iactantiam hominis castigauit.

De Doctore qui literali sermone loquebatur
in aubus capiendis & indoctus erat.

Doctor Mediolan. indoctus atq; insulsus, hominem qui ad capiendas aues cum noctua proficiscebatur, rogauit ut se qui id uidere cupiebat, ad capturam auium secum duceret. Annuit auceps, & hominem frondibus contactū iuxta noctuam statuit, ea conditione ne uerbum faceret, ne aues terrentur. Cum

auiculas

auiculæ plures conuenissent, stultus ille euestigio exclamauit auiculas multas adesse, ut rete contrahet. Illæ audita uoce diffugerunt. Incerpatus acriter ab aucupe, silentium est pollicitus. Aues cum iterum conuenissent, euestigio stultus uerbis latinis, Aues permultæ sunt inquit, existimans quæ ab eo latine dicebantur aues minime intellecturas. Rursus fugientibus auibus cum aucups captura frustraretur, hominem accerrime quod locutus esset, obiurgauit. Tum alter Nunquid latine sciunt, inquit, aues? Existimauit doctor ille non ad sonum, sed ad sensum uerborum, tanquam ab se intellectam uocem aues diffugisse.

De quodam qui Ro. adolescentulum admodum laudauit.

Romanum adolescentulum admodum formosum, sed honestate præditum, certe de ditum studiis literarum laudabat admodum quidam è nostris, formam, moresque eius multis uerbis extollens. Et cum plures in eum laudes congestisset, tandem existimo inquit, Iesum Christum nostrum cum id esset ætatis nequaquam alia atque ista forma fuisse. Ingens laus formæ, ut qua nulla exquisitiorem neque Demosthenes, neque Cicero adinuenisset.

De pluribus qui diuersa bona optabant.

E 4. Erant

F A C E T I A R V M

ERant complures Floren. colloquentes & si
bi diuersa bona optantes, ut sit. Cum alter
quippiam aliud se uelle esse asseueraret. Tum
puer loquaculus qui aderat. Ego inquit pepo
inquit esse uellē. Rogatus q̄ ob causam. Quo/
niam omnes mihi culum olfacerent, respondit.
Est em̄ mos frequens ut melones empturi po/
steriorem olfaciunt partem.

De mercatore qui laudando uxorem su/
am asseuebat eam nunquam uentris
crepitum ædidisse.

Mercator quidam coram dño cui subdit⁹
erat uxorem inter cætera commendans,
cum dixisset illam nunq̄ uentris crepitum ædi/
disse. Admiratus dominus, idq̄ negans fieri
potuisse, posito inter eos opiperæ cœnæ pig/
nore, qđ antequā tres exissent menses aliquos
crepitus æderet uxor. Mercatorem postmodum
rogauit, ut quingentos sibi aureos infra octo
dies reddendos mutuo concederet. Grauabat
ille tantam summam ab eo mutuo conceden/
dam. Assensit ægre tamen & pecuniam con/
cessit. Cum sollicitus diem cōuentum expecta/
set, ac cessit ad dominum creditam pecuniam
poscens. Alter tanq̄ re grauiori pressus, ro/
gauit mercatorem uelut in arcto constitutus,
ut pro re admodum graui, alios quingentos

mu/

mutuaret, se omnes infra mensem pollicetur restitutum. Cum bonus uir diutius inopiam preterens denegasset, tamen ne & reliquorum solutio deficeret, multis suspirijs & alios quingentos attulit. Domum reuersus mœstus atq; animo æger multa cogitans, plurima dubitans agebat noctes insomnes. Vigilans sæpius, audiuit uxorem dormientem ædere uentris crepitus. Post mensem dñs mercatorem ad se uocauit, sciscitans an unquam postea uxorem crepitantem audisset. Tum ille errorem suum confessus, totiens inquit, ut nedum cœna, sed patrimoniū consumendum fuisset. Hoc dicto pecuniæ reditæ, & cœna soluta, Multa itaq; subterfugit dormientes.

Sapientissima responsio contra detractorem.

LOisius Marsilius ex ordine Augustin, fuit nuper Florentiæ, uir excellenti ingenio & doctrina. Hic senex educauerat institueratq; in studijs humanitatis pauperem adolescentem nomine Ioānem (quem nouimus) contribulem nostrum, adeo ut postea uir doctissimus eua-deret. Florentinus quidam condiscipulus (plures em̄ discendi gratia ad senem confluebant) inuidia motus cœpit occulte detrahare apud magistrum adolescenti, asserens eum ueluti in-

E 5 gratum

F A C E T I A R V M

gratum male de eo & sentire & loqui. Id cum
sepius egisset, tunc senex qui erat prudentis.
Quanto inquit tempore Ioannem nostis? Cum
detractor, haud amplius annum respondisset.
Miror ait, adeò sapientem te existimari, & me
stultum uelle, ut putes melius anno q̃ me de/
cennio quo mecū uixit naturā & mores Ioan/
nis nosse. Sapientissima responsio & detractan/
tem nequitiae coarguens, & adolescentis fidem
commendans. Hac si plures uterentur, minor
esset inuidiae & detractiōni locus.

Responsio multis episcopis accomodata.

Idem rogatus ab amico, quid nam sibi uellēt
Iduo ueluti apices in episcoporum mitris con/
stituti, rñdit significari anteriori nouum, poste/
riori uetus testamenta, quæ ipsi tenere memo/
ria deberent. Procedens ulterius percontator
eum quæsisset quid etiam significarent duæ ue/
luti corrigiæ, quæ à mitra post renes pendent,
neutrum illorum inq̃t episcopos scire. Facera/
rñsio & multis episcopis accommodata.

Facetum cuiusdam in Franciscum Phil.

Cum in palacio apostolico in cœtu secre/
tariorum, cui & multi uiri doctissimi (ut
solet) aderant, sermo de impura inquinataq̃
uita scelestissimi hominis Francisci Philelphi or/
eus esset, multuq̃ multa in eū scelera cōieciissent,
quæ

quæsiuit quispiã, an Philel. genere nobilis esset?
Tum unus cõtribulis eius optimus uir, & ad/
modum facetus, uultu ad grauitatẽ cõposito.
Apprime inqt maxima is fulget nobilitate, nã
pater suus semper mane uestes sericas indue/
bat, denotãs eum sacerdotis filiũ. Vestimenta
ẽm quibus presbyteri in sacris utuntur, ut pluri/
mum sericia existunt.

De Lenone factõ ex notario.

ERat notarius gallicus Auinione in Rom.
Cu. admodum scirus, qui cum pub. scorti
amore captus artem notarij descisset, quæstu
meretricio uitam agebat. Is cum Kal. Ian. qd
est anni principium, nouã uestem induisset, in
manica literis argenteis ascripsit uerbis gallicis,
de bene in melius, uisum est sibi lenonis exerci/
tium priori esse honore præferendum.

Facetum cuiusdam Petrilli ut liberaret
hospitale à sordidis.

Cardinalis Barenfis Neapolitañ. genere
tenebat hospitale Vercellis in Gallia citeri
ori, ex quo parum percipiebat emolumẽti, p/
pter impensas quæ in pauperes ibi fiebant. Mi/
sit ergo de suis quendã Petrillũ nomine ad col/
ligendum pecunias. At ille cum hospitale re/
fertũ uarijs languidis ac morbolis, quibona
illius

F A C E T I A R V M.

illius loci absque ebant, conspexisset, uestimen-
tis medici indutus, hospitale ingressus est, uisis/
q; diuersi generis ulceribus, cum omnes conuo-
casset. Nulla inquit medela utilis ad sanandum
ulcera uestra adhiberi potest, nisi ex pinguedi-
ne hominis unguentum fiat. Itaq; inter uos ho-
die sortem iaciam, qui pro salute cæterorum ui-
uus in aqua poni ac coqui debeat. Singuli his
uerbis territi aufugerunt, ne mortis sors in eum
caderet. Eo modo hospitale impensa sordido/
rum hominum liberauit.

De Sono.

ERat olim tempore Bonifacij noni sermo in-
ter quosdam, quis ex omnibus iocundior ac
suauior esset sonus. Alijs aliud preferētib; litus.
Imolensis secretarius Cardinalis Florētini, eius
qui uere Florentinus fuit, campanulam cæteris
sonis iocundiores esurienti uideri dixit. Mos
est enim Cardinalibus, ut familiam ad prandi-
um atq; ad coenam sono campanulæ uocent,
qui cum tardiusculus sit qñq; q; ferat multorū
appetitus, auditus fert summam esurienti uolu-
ptatem. Itaq; omnes illum recte sensisse iudica-
runt, & hi præsertim qui id sæpius fuerant ex-
perti.

Cuiusdam tutoris factum.

DAcconus de Ardingellis ciuis florentin.

re

relictus tutor cuidam pupillo, cum bona illius diutius administrasset, omniaque gulę causa absumpsisset, tandem cum posceretur ratio gestorum, iussus à magistratu producere libros introitus, ut aiunt, & exitus, Os et nates ostendit, dicens nullos sibi nisi illos, alerum introitus, aliterum exitus libros esse.

Facetissimum Angelotti dictum de Cardinalli græco barbato.

Angelottus Romanus. Cardinalis in multis perfacetus, cum Cardinalis græcus ad Curiam prolixa de more barba uenisset, mirantibus aliquandiu multis illum barbā non deponere præter consuetudinem cæterorum. Bene se hoc habet inquit. Nam inter tot capras percommode residet unus hircus.

De quodam equestre corpulento.

Equestrem quendam ad modum corpulentum urbem Perusium ingressum cum per multi (natura enim ad facetiam sunt prompti) anteriori contra morem equi parte iocando ferre malam dicerent. Ille faceto responso. At quia est opus inquit, in urbe furibus ac latronibus referta.

Facetum cuiusdam iudicis in aduocatum qui allegauit Clementinam & Nouellam.

Causa

FACETIARVM.

CAusa quædam testamentaria tractabatur Venetijs apud iudices in certa curia seculari. Aderant aduocati partium quisque sui clientis ius defendens. Alter & sacerdos qui testem suæ defensionis attulit Clementinam & Nouellam, certam sententiam earum referens. Tunc ex iudicibus grandæuus quidam, cui ea nomina ignota erant, parumque cum Salomone commercij contraxerat, truci vultu in aduocatum uersus. Quid diabole tu, inquit, non erubescis coram talibus uiris foeminas impudicas & meretriculas nominare, earum uerba pro sententijs à nobis comprobari putas? Existimauit uir ille stolidus Clementinæ & Nouellæ non legum, sed foeminarum nomina esse, quas ille pro concubinis haberet domi.

Remedium ad frigus euitandum.

OVærenti aliquando mihi, quomodo nocte frigus in lecto uitaretur. Eo quidam astans ait, quo socius meus dum uacare studijs utebatur. Nam cum semper solitus esset post cenam uentrem purgare, quandoque eo usu abstinebat, asserens retentum stercus calefacere noctu corpus. Remedium frigoris disuerum.

De prædicatore quodam.

Prædicator ad populum in festo S. Christofori multis uerbis extollebat sanctum, quod
Chrm

Chr̃m suis humeris portasset, sæpius interro/
gans, & quis tantam habuisset in terris præro/
gatiuam ut saluatorem ferret. Et cum molestus
in hac interrogatione perseveraret, quis un/
quàm similis fuisset gratia. Ex astantibus fa/
cetus quidam frequenti interrogatione pertæ/
sus: Asinus inquit, qui & filium & matrem por/
tauit.

De duorum contentione pro eodem
insigni armorum.

IAnueñ. onerariæ naus patronus, qui in Gal/
lia conductus à rege aduersus Anglicos na/
uigauit, gestabat scutum in quo bouis caput
depictum erat. Conspicatus hunc gallicus no/
bilis, cum illud armorũ insigne sibi uendicaret,
orta altercatione, gallicus Ianuen. ad certamen
prouocauit. Ianuensis accepta prouocatione
in campum ad certamen nullo apparatu descen/
dit, alter multis impensis ornauissimis in cam/
pum constitutum uenit. Tum Ianuen. Quid
est inquit, propter quod certaturi hodie inui/
cem sumus. Ille, assero inquit, tua insignia mea
meorumq; priusq; tuorum fuisse. Cũ Ianuen.
quæ nam sua esse diceret. Caput bouis ait. Hic
Ianuen. nō est opus certamine aliquo inqt. Nā
hoc qd' porto, non bouis, sed uaccæ est caput.
Facero dicto inanis gallici iactantia est elusa.

Fa/

F A C E T I A R V M

Facetum medici qui sorte medelas dabat.

MOs est in urbe Roma, ut infirmi urinam mittatur ad medicum uno aut duobus argenteis nummis, ut consulari sanitati. Quidam medicus quem ipse noui, uaria nocte re media morbis scribebat in scedulis (quas receptas uocant) eas omnes in sacculum ponebat. Mane cum urinae ad eum referrentur, postulato re medio, ille manum ponebat ad sacculum, casu quae in manus inciderat sumpturus dicens inter capiendum petens uulgaribus uerbis. Pregadio telamandi bonam, id est, roga deum ut fortiaris bona. Misera eorum conditio quibus non ratio, sed fortuna opitulabatur.

Exploratio ad hominem tristem ob pecuniam debitam.

Deambulabat Perusinus quidam per uicum cogitabundus ac moestus, quem cum obuius interrogasset quid eum torqueret? Atque ille respondisset se pecuniam debere quam nequiret exoluere. Vah inquit stulte, relinque has cogitationes creditori.

De poena imposita Graecis & Ianuensibus homicidijs.

OVidam Ianuenses habitantes Peræ (ea est Ianuensium ciuitas prope Constantino/polim) cum negociandi causa Constanti/nopolim

inopolim diuertissent orta inter eos ac Græcos
 discordia, partim ex eis interfecti, partim uul/
 nerati sunt. Cum peteretur ab Imperatore iusti/
 ciam de homicidis fieri. Ille prompte se id factu/
 rum pollicitus, barbam Græcis in pœnam scē/
 leris radi iussit, quæ mulcta apud eos ignomi/
 niosa habetur. Prætor Ianuensium qui erat Pe/
 ræ, se delusum putans, consanguineis Ianuen/
 sium permisit, ut ipsimet suas iniurias ulciscerē/
 tur. Sumpto itaq; tempore Constantinopolim
 ingressi, nōnullos Græcos occiderunt ac uulne/
 rauerunt. Ingens querela statim ad prætorem
 Peræ ab Imperatore deferitur, pœnam maleficij
 postulante. Ille se puniturum maleficos libere
 asserens, die ad pœnam præstituta, captos ho/
 micidas reliquosq; in publicum produci iussit,
 tanquam illos capite mulctaturus. Conuene/
 ant ad famam rei, tum Græci permulti, tum
 populus uniuersus Peræ expectantes pœnam,
 sacerdotesq; aderant parati cum crucibus, ue/
 luti elaturi cadauera mortuorum. Tum præ/
 tor silentio per præconē facto, omnibus male/
 ficij reis cūlum radi fecit, asserēs Ianuenses bar/
 bam non in facie, sed circa nates ferre. Ita rasura
 & faciei & cūli æquata maleficij pœna est.

Facetum contra Romanos qui
 edunt uirtutes.

F Ka/

F A C E T I A R V M.

K Alendas Maij Rom. uaria leguminū gene-
ra quæ uirtutes appellant, simul coquunt,
mane eduntq̃. Franciscus Lauegnis Medio/
lanensis, per iocum cum is mos recitaretur in/
ter socios, nequaquā mirum est inquit Romanos
à superioribus degenerasse, cum singulis annis
eorum uirtutes edendo absumant.

De quodam qui uouit candelam uir/
gini Mariæ.

CUm essem in Anglia audiui facetum di-
ctum cuiusdam magistri onerariæ nauis,
gerat Hibernicus. Iactabatur magnis in mari
fluctibus nauis, & tempestate quassabatur, ade-
o ut salutem omnes desperarent. Magister, si
salua nauis euaderet tempestatem, cuidam eccle-
siæ dei genitricis uirginis Mariæ, quæ ante ob-
similia miracula insignis erat, uouit candelam
cæream instar nauis. Tum socius cum uorum
culparet, ut difficillimum factu, cum in tota
Anglia tantum cærx non esse affirmaret ut ta-
lis candela possit confici. Oho tace inquit magi-
ster, & quantū libet matri Dei pollicear, dum/
modo periculum euadamus sine. Nam si sal-
uabimur, candela parui nummuli contenta
erit.

Facetum item de alio qui fecit uo/
tum S. Ciriaco,

In

In eandem sententiam Anconitanus qui/
dam mercator in Sanctum Ciriacum (quem
ciuitas barba promissa depictum patronum
colit) iocatus est. lactata magnis aliquando
fluctibus naui, mortem ueritus, domum Ci/
riaco infra certum tempus se daturum uouit.
Eo elapso id antistiti ecclesiæ per confessionem
fassus est. Sacerdos (utile enim id sibi futurum
erat) ad exoluendum uotum hortatur. Ille se
tanto onere exoluturum pollicitus, cum sæ/
pius & non absq; reprehensione promissi ni/
mium dilati admoneretur, seu molestia sacer/
dotis tam frequenter monentis, seu impietate
motus semel interpellatus. Ohe ne me amplius
hac de re obtundas ait, nam maiorem quàm
qua Ciriacus est iam barbam decepi.

Cuiusdam pueri miranda respon/
sio in Angelottum
Cardinalem.

Angelotto Cardinali Romano homini
mordaci, & ad iurgandum prompto,
uerborum satis, prudentiæ parum erat. Ad
eum (cum pontifex Eugenius esset Florentiæ)
accessit uisitandi gratia puer decennis admo/
dum scitus, usus paucis uerbis, oratione
satis luculenta. Admiratus Angelottus pue

F 2 ri

F A C E T I A R V M

ri gravitatem, suavitatēq; dicendi, ac nonnulla percunctatus. Ad quæ puer scite respondit, uersus ad astantes. Simili ingenio, & ita docti à pueritia inquit, crescentibus annis decrescunt intellectu, & stultiores profecti ætate euadunt. Tum puer extemplo, doctissimus ergo profecto, sapientissimusq; præ ceteris uos in teneris annis esse debuistis. Obstupuit subito facereq; responso Cardinalis, stultitiæ ab illo reprehensus quem fermè infantem uidebat.

Multæ catenæ stultum monstrant.

ORdinis equestris quidam Mediolanensis miles gloriosus, qui orator Florentiam uenerat quotidie in ostentatione diuersas uarij generis ad collum catenulas deferrebat. Huius inanem iactantiam uidens Nicolaus Nicolus uir doctissimus & ad iocos promptus. Cæteri stulti, inquit, unica catena se uinciri patiuntur, huius autē insania tanta est, ut nō sit una catena contentus.

Quid sit acceptius Deo, dicere, aut facere.

FAcetus quidam notus meus petiuit à religioso, utrum esset Deo acceptius, dicere, aut facere. Ille facere cum dixisset. Ergo alter plus meretur qui facit pater noster, quam qui dicit ait.

De Aegypto hortato ad fidem.

Ho/

Hortatus est Christianus quendam infide-
 lem Aegyptium, quo cum sibi diutina ui-
 tæ consuetudo fuerat, cum is in Italiam uenis-
 set, ut semel interesset in ecclesia dum missa solē
 nis celebraretur. Assentitur ille, & missæ inter-
 fuit cum Christianis. Rogatus deinde in cœtu
 quid sibi de cæremonijs & solēnitate officij ui-
 deretur? Respondit omnia recte & ex ordine,
 præter unum sibi uideri facta, nullam enim
 charitatem in ea missa esse seruata, cum unus
 sol⁹, reliquis esurientib. comedisset ac bibisset,
 nulla portione cibi ac potus reliqs impensa.

De Episcopo Hispano qui comedit
 perdices pro piscibus.

Episcopus Hispanus iter faciens die Veneris
 ad hospiciū diuertit. Missoq; seruo qui
 pisces emeret, non reperiri eos uenales, sed du-
 as perdices patrino retulit. Ille eas emi, & si-
 mul coqui, ac in mensā ferri iussit. Admiratus
 seruus qui eas emptas pro die dominico crede-
 ret, quæsiuit ab episcopo num eas esset esurus,
 cum tali die carnes essent prohibitæ? Tum p-
 piscibus, inquit, utar. Multo id magis admi-
 ranti responsū. An nescis ait me sacerdotem
 esse? Quid est maius, inqt, ex pane corp⁹ Chri-
 sti facere, an ex perdicibus pisces? Factoq; cru-
 cis signo cum eas in pisces uerti imperasset, præ
 F 3 pi/

F A C E T I A R V M

piscibus, inquit, utar. Multo id magis admirā
ti responsum. An nescis ait me sacerdotē esse?
Quid est maius, inqt, ex pane corpus Christi fa
cere, an ex perdicibus pisces? Factoq; crucis sig
no cū eas in pisces uerti imperasset, pro piscib⁹
usus est.

De fatuo dormiente cū archiepiscopo Co /
loniensi, qui dixit eum quadrupedem.

Archiepiscopus Coloniēsis defunctus ha /
bebat in delitijs fatuum qui secū in lecto
cubabat. Cum aliquādo monialis eodē in lecto
iaceret, sensit fatuus, q in inferiori parte iacebat,
plures solito esse in lecto pedes. Tacto uno pe /
de quæsiuit cuiusnā is pes esset. Suum esse res /
pondit archiepiscop. Cū alterū, deinde tertiū,
quartumq; tetigisset, omēs archiepiscop. respō
dit suos esse. Tum ille festinus surgens ad fene /
stram pdiit, magna uoce exclamās. Accurrite
omēs ad uidendum nouum & insuetum mon /
strum, noster em archiep. quadrupes fact⁹ est.
Ita patroni turpitudinem detexit. Infanior est
certe fatuo q fatuis delectatur.

In oratorem molestum.

Petebat à pontifice Martino v orator ducis
Mediolani nescio quid instantius, quod ille
concedere nolebat. Cum orator importunius
instaret, sequebatur petendo pontificē usq; ad
eu

cubiculi fores. Tū ille ut se ea molestia exime-
ret, posita ad genas manu. Ho dentes summe
doleo, inquit, relictoq; oratore cubiculum in-
gressus est.

Quidam damnauit Cardin. Angelottum.

Damnabat quidam multis uerbis uitam
& mores Angelotti Cardinalis defuncti.
Fuit enim rapax & uiolentus, ut cui nulla esset
conscientia. Tum ex astantibus unus. Opinor
inquit, diabolum iam uorasse & cacasse eū sæ-
pius ob scelera sua. Alter uir facerissimus. A-
deo mala caro eius fuit, inq̃t, ut nullus dæmon
quantūuis bono stomacho, illam præ nausea
comedere auderet.

De fatuo q̃ militem Florentinum irridebat.

ERat olim Florentię equestris ordinis uir no-
bis notus, statura admodū paruus, & bar-
ba utebatur paulum proluxa. Quidam fatuus
eum irridere cœpit, & in staturam ac bar-
bam iocari quotiens in uia in ipsam incidisset,
adeo importune aliquando ut molestus ef-
set. Hœc equitis sentiens uxor, fatuum ad se
uocatum optimo cibo farsit, uesteq; dedit, ro-
gans ne amplius illuderet uiro. Promisit ille. Et
cum offenderet aliquando hominem, tacitus
præteribat. Hoc admirati astantes, ad loquen-
dū irritabant, simul quærentes cur nil ut antea

FACETIARVM.

loqueretur: Tum ille digito ad os posito. Ob-
turauit, inquit, os meum ut amplius nequeam
loqui. Optimus ergo ad conciliandam beni-
uolentiam opifex est cibus.

De mendacissimo Florentino.

ERat Florentiæ quidam adeo mendacijs as-
suetus, ut nunquam uerum ex ore suo pro-
diret. Vnus quo cum sæpius consueuerat, mul-
tisq; fallacijs usus erat, cum ei semel mendax
obuiam fieret tanquam locuturus, Mentiris in-
quit, ille. Quomodo mentior ait, q nihil dixi:
Tum alter. Ego si quid loqueris aio.

Sacerdos offerentibus quid dicens
audiuerit.

Cum quidam sacerdos castri Florentini in
offertorio quod die solenni ex consuetu-
dine recipiebat à populo, illud de more dice-
ret offerentibus. Centum pro uno accipietis, &
uitam æternam possidebitis. Vnus senex nobi-
lis qui nummū dabat, auditis his uerbis, satis
dicerem, inquit, si tantum capitale (ut uulgo di-
citur) redderetur mihi.

Sacerdos predicauit & in numero errauit,
centum pro mille dicens.

In eadem sententia quidā cum exponeret po-
pulo suo euangelium, referens saluatorem no-
strum quinq; panibus. quinq; milia hominum
sa-

saturasse, errore dixit pro quinq; milibus quingentos. Tum clericus suus, cum submurmurans dixit eum in numero errasse, cum quinq; milia euangelium referret. Tace, inquit, stulte, nam uix numerum quem dixi credent.

Sapiens dictum Cardinalis Auinionensis ad regem Franciæ.

Vltimum est mihi in has confabulationes nostras conferre falsum dictum Cardinalis Auinionensis uiri prudentissimi, quem cum pontifices Auinione morarentur, cum equi plures strati faleratiq; uacui sessoribus pro magnificencia præirent, rogauit eum rex Franciæ indignabundus, Nunquid apostoli ea pompa uisessent? Tum Cardinalis, nequaquam respondit, sed apostolos eo quoq; fuisse tempore, inquit, quo & reges alijs moribus uiuerent, cum pastores essent & armentorum custodes.

Prædicator multum clamans quomodo confundebatur.

Cum religiosus ad populum prædicans sæpius (ut stultorum mos est) magna uoce clamitaret, quædã ex astantibus fœminis ad exclamantis ueluti rugitum plorabat. Hac resæpius animaduersa, religiosus existimans mulierem uerbis suis ex zelo Dei & conscientia moram flere, ad se uocatam rogauit quæ causa

E 5 esset

F A C E T I A R V M

esset gemitus, & num uerbis suis mentis spiritu agitara, lachrymas illas pias, ut putabat effunderet: Illa uero uocibus & clamoribus eius impulsu, se acriter animo commoueri & dolere respondit, se enim uiduam esse, cui olim a sellus à marito esset relictus, ex quo partem sui uict⁹ traheret, cum sæpius ut religiosus ille consueuerat rugire die noctuq; solitum, tunc defunctum se miseram sine subsidio reliquisse. Itaq; cum p̄dicantem illum audiret magnis uocibus resonantem, similem illum uoce asino suo uideri, cuius recordatione commota ad flendum etiam inuita impelleretur. Stultus ille latrator potius quàm prædicator sua stulticia confusus abiit.

Angelotti Cardinalis os potius claudendum aperiebatur.

Angelottus Romanus admodum loquax & maledicus, nemini parcens erat. Cum culpa temporis, ne dicam stultitia hominum Cardinalis fact⁹ esset, aliquandiu ut moris est, in secreto consistorio Cardinalium tacuit, uulgo enim clausum os tenere nouos Cardinales aiunt, donec Pontificis permissu loquantur. Cardinalis sancti Marcelli certo die cum ab eo petisset, & quidnam in consistorio egissent. Os, inquit, aperuimus Angelotto. Tum ego

Satiatus

Satius inquam consultiusq; fuisset, illi os sera
ualida occlusisse.

Equum exquisitum præstauit Redol/
phus se petenti.

AB Redolpho Camerinensi, cuius supra
amminimus, quidam nobilis ex Piceno
dono petiuit equum, cui tot conditiones ad
pulchritudinem uirtutemq; adiecit, ut nullo
pacto talis equus inter sua armenta reperiri
posset. Tum Redolphus, quo illius uoluntati
satisficeret equam & stallonem (ut uulgo aiunt)
ex suis elegit, atq; ad illum destinauit, inquiring
se ei instrumenta mittere, quibus equum suap/
te modo conficeret, cum nullus eiusmodi pro/
ut postulasset inter suos reperiretur. Hæc uerba
monent, ne adeo exquisita petam⁹, ut aut diffi/
cilia sint, aut negentur honeste.

Facetum dictum Francisci Ianuen/
sum filij.

FRanciscus Quaratensis mercator Florēti
n⁹ morabat Ianue cū uxore et familia, filij
sui macilenti erant & graciles corpore, Ianuen
sui filij habitiores sunt et robustiores. Petiuit q
dam ex eis ab Francisco, cur filij eius ita tenues
essent & natura imbecilles, Ianuensium uero
nō, ita. Tū ille: causa est, inqt, in promptu, ego
enim solus filios meos creo, uobis uero ad fili/
os

F A C E T L A R M V.

os procreandos multorum subsidia opitulan-
tur. Ianuensis quippe, sumpta uxore paulopost
nauigant, uxores desolatas uiris aliorum præ-
sidio (ut aiunt) annis pluribus relinquentes.

Facetum dictum indoctiores confundens.

CUm plures religiosi de ætate & operibus
saluatoris nostris, & quomodo post tri-
gesimum annum prædicare ccepisset colloque-
rentur, quidam rudis literarum astans, quæsi-
uit ab eis, quid primum Iesus fecit postquam
trigesimum annū excessit. Cum alij hæsitarent,
alij uaria sentirent. Nescitis, inquit ille, cum ue-
stra doctrina rem cognitu facilem. Petentibus
illis quid primum egisset? Trigesimum annū
ingressus est ait. Omnes ab orto risu, facetum
hominis dictum commendarunt.

Salsum hominis dictum contra mercato-
rem alios accusantem.

CArolus Gerij mercator Florentinus, ex
his mensarijs qui Romanam Curiam se-
quuntur, accessit Auinionem, prout moris est
mercatorum, qui in diuersis prouincijs negoci-
antur. Romam deinde reuersus, in conuiuio do-
mesticorum cum quæreretur ab eo inter lo-
quendum, de uita & moribus Florentinorum
qui Auinione commorabantur. Respondit,
gaudere omnes & alacres esse. Nam quincunq;

ibi

ibi per annum fuissent, clementes efficerentur.
Tum Aldigherius quidam ex conuiuiis homo
perfacetus, rogat Carolum quanto tempore
ibidem commoratus esset. Cū sex menses tan-
tum Carolus respondisset. Tum alter. Peropri-
mo, inquit, ingenio Carole extinisti, qui quod
alij anno solent, tu sex mensibus perfecisti. Ri-
simus omnes salsum hominis dictum.

Bellum mulieris responsum ad iuuenem
suo amore flagrantem.

Iuuenis quidam Florentiæ amore calebat
mulieris nobilis atq; honestæ, quam ad tem-
pla & quocūq; diuenteret frequentius sequeba-
tur. Hic cum socijs tempus sibi & facultatem
dari optabat, quo mulierem paucis uerbis se
ad id præmeditatis & compositis posset allo-
qui. Cum semel ad templum sanctæ Luciæ fe-
fio die mulier accessisset, tempus loquendi ad-
esse ex socijs unus ait, cum uidisset eam solam
ad fontē adire aquæ benedictæ. Ille uelut amis-
so spiritu stupidus, hortante atq; impellente so-
cio prope mulierem abiit, oblitusq; eorum q̄
cogitauerat, neq; auderet loqui. Socius aut in-
staret ut saltem uerba funderet. Tandem ille.
Domina, inquit, ego sum uester seruitialis. Ad
quæ uerba subridens scœmina, satis superq; sa-
tis famulorum habeo, inquit, domi, qui &
ahena

F A C E T I A R V M.

ahena ac in scissoria lauent, ut pluribus mihi ser
uitialibus nō sit opus. Riserunt socij & hominē
stupiditatem, & bellum mulieris responsum.

De nobili quondam tempore Fri/
derici Imperatoris in armis pre/
sumentis sed nil facientis.

TEmpore quo Fridericus Imperator (qui
in Bonconuento oppido Senensium de/
functus est) prope Florentiam ad secundum la
pidem ut hostis castra posuit, multi nobiles ad
tuendam patriam arma sumpserant, castris ho
stium insultantes. Tum quidam ex nobili fa/
milias iactabundus, ascenso equo armatus, ex
tra portam extento cursu ferebatur, increpans
tarditatem ceterorū, qui ueluti timidi tardius
incederent, seque uel solum clamitans cum hosti
bus congressurum. Cum miliaris spacium cur
rendo & uires iactantoo transgisset uidens quā
dam uulnerib⁹ confectos ab hostibus reuerti,
cepit paulatim incedere tardius, lento quā passu
proficisci. Audito uero hostium cum ciuib⁹
pugnantium clamore, conspecta quā à longe pre
liantium pugna, gradum fixit immobilis. Cū
quidam qui eius iactatoris uerba audierant,
cur non ulterius progrediretur ad pugnam,
rogarent. Tum ille cum aliquā diu siluisset, tan
dem, non sentio me ita fortē & strenuū armis
esse

esse aie, ut persuaferam mihi. Pensitandæ sunt animi & corporis uires, neq; plus promittendum quàm queas præstare.

Facetum hominis dictum asinum
erudire promittendis.

TYrannus ad exhauriendum bona subditi qui se multa facturum iactabat, sub graui pœna præcepit, ut asinum literas doceret. Ille impossibile ait fore, nisi multum temporis sibi in erudiendo asino concederetur. Petere quantum uellet iussus, decennium impetrauit. Deridebatur ab omnibus, quoniam rem impossibilem suscepisset. Ille amicos solatus, Nil timeo, inquit, nā interim aut ego moriar, aut asinus, aut dominus. Quibus uerbis ostendit salutare esse rem difficilem in longum protrahi ac differri.

De sacerdote Epiphania an uir esset,
uel scœmina ignorante.

SOcius quidam in festo Epiphaniæ narrauit mihi stultitiam ridiculam sacerdotis contribuli sui. Sacerdos fuit, inquit, qui populo nuncians Epiphanię celebritatem futurā. Cras ait summa deuotione ueneremini Epiphaniā, maximum est enim & præcipuum festum, nescio autem uir fuerit, an scœmina, sed quisquis extiterit, à nobis est summo timore hic dies custodiendus.

Fœenerator

F A C E T I A R V M

Fœnerator sicte pœnitens in peius cadit.

Athenem quendam fœnematorem qui at-
tem se descisse simulabat, accessit homo
pecuniam sub fœnore sumpturus. Tulitq; in
pignus crucem argenteam, in qua erat por-
tiuncula ligni crucis Saluatoris nostri. Cum
peteretur à sene ut pecuniam mutuaret, Ego, in-
quit, ab hoc fœnemandi peccato iam destiti, sed
uade ad illum filium meum, ait (& nomen di-
xit, qui animam profligauit ac perdidit ut mu-
tuet tibi, misitq; domesticum cum illo domū
filij monstraturum. Cū iam abissent longius,
heus tu, inquit, domestico, dic filio ut memine-
rit deducere de precio ligni pondus. Noluit q;
ad conscientiam se redisse sinxerat, ut filius li-
gnum crucis extimaret pro argento, id uilius
argento putans. Facillime res in suam natu-
ram redit.

De auiculis fabulose & false loquentibus.

Ovidam auiculas capiens in cauea reclu-
sas, stricto manibus capite interfecit.
Interim casu lachrymas cœpit emittere.
Tum una ex reclusis ait reliquis. Bono sitis ani-
mo, nam ut uideo lachrymantem nostri mise-
ret. Hic senior ex eis. Ofili, inquit, non ad ocu-
los respice, sed ad manus, non ad uerba, sed o-
pera monstrans esse à nobis respiciendum.

Ca.

Facetum Redolphi domini Camerini in
oratore contra omnes dominos
iniectum.

Bello quod inter pontificem Gregorium
Bundecimum, & Florentinos est gestum;
Piceni, & omnes ferme ecclesiæ Romanæ pro
uinciæ à pontifice descuerunt. Orator Racana/
tensium Florentiâ missus, gratulatus est apud
prios ob restitutam eis Florentinorum ope
libertatem, multisq; uerbis in pontificē suosq;
ministros, & præcipue contra dominos omnes
& tyrannos inuectus est, malum eorū regimen
& facinora detestat^o, nulloq; adhibito respectu
Redolphi domini Camerini, qui tum Dux
Florentinorum aderat cum eiusmodi legati
audirentur, diutius uersatus est in eorum de/
tractione. Tum Redolphus petens ab oratore
illo, cuius facultatis aut artis esset: cum ille Do/
ctorem iuris ciuilis se diceret. Quæsiuit quantum
tempus legibus operam dedisset. Cum ille, am/
plius decennio respondisset. Quam uellem in/
quit, ut saltem annum discretionis studio ua/
casses. Stultum illum iudicans, qui tam multa
se præsentē contra dominos effudisset.

De arbitro in cuius domo porcus
oleum effudit.

¶ Qui

F A C E T I A R V M

Quidam arbiter inter duos litigantes datus, accepit ab uno urceum olei, ea spe & pollicitatione, ut pro se iudex sententiam ferret. Hoc sentiens alter, porcum pinguem misit iudici, rogans ut sibi faueret. Tulit ille sententiam pro porco. Quod sentiens alter, cum & fidem daram, & oleum missum apud iudicem quereretur. Porcus inquit quidam, domum uenit, & inuento oleo uas effregit atq; oleum dissipauit, adeo ut tui fuerim oblitus. Optima uenalis responsio.

De messer perde elpiato.

Henricus de monte leone causarum procurator erat in curia Romana, senex admodum, & parum in ea facultate scitus. Vnde messer perde elpiato, uulgari uerbo appellabatur, id est dominus perdens lites. Cum semel ab eo postularetur cur in singulis semper causis succumberet. Quoniam nullus inquit, nisi iniusticiam petens litigaturus patrociniū meum petit, ut necesse sit me semper esse in causa iniusta inferiorē. Facera ignorantis hominis responsio.

De cantilena tabernarijs placita.

Vlitor quidā esuriens, cū diuerisset ad caupulam uentrem cibo potuq; fartuit. Petente pecuniam caupone, ait nullos sibi esse num/

nūmos, sed cantilenis se satis esse facturum. Tabernarius non cantu, sed precio sibi opus esse respondit. Quid alter, si eam cantionem dicam quæ placeat tibi, num ea pro pecunia contentus eris? Annuēre caupone, cepit uiator canere, & an ea placeret interrogauit. Cum abnuisset caupo, unam, & deinde alteram cecinit. Nullius cantu sibi satis fieri ille testatus est. Hic uiator, dicam ergo nunc inquit, eam quæ tibi sit placitura. Et arrepto marsupio dissoluenti fitiulis cepit cantionem qua uiatores uti consueuerunt. Metti mano allaborfa, & paga losfe, hoc est, mitte manum ad bursam, & satis fac hospiti. Hac dicta, nunquid illa sibi placeret rogare? Placet hæc inquit hospes. Tu uiator, satis factus est tibi ex pacto ait, postq̃ hæc cantio placuit tibi. Ita absq̃ solutione discessit.

De gracili quodam facera responsio.

Cluis noster mihi amantiss. est admodum gracili corpore ac macilentus. Admirante quodam huius rei causam, facerus quidā. Quid miraris inquit, qd̃ est in promptu semihoræ quippe hic in cibo capiendo sedet, in secessu ad emittendum diu. Mos enim illi est, ut plurimum temporis in purgando uentrem impertiat.

Facera responsio mulieris pugillare uacuam habentis.

G 2 Ma/

FACETIARVM.

Matrona è nostris honestissima mulier, quærenti tabellario. Nunquid literarum ad maritum dare uellet? aberat enim longius Rei pub. legatus. Quomodo inquit possum scribere, cum uir calamum detulerit secum, mihi pugillare uacuum reliquerit, Faceta atque honesta responsio.

Ridenda de paucitate amicorum
Dei responsio.

Ad ægrum quendam ciuem nostrum perfacetum, qui graui morbo diutius torquebatur, accessit religiosus hortandi gratia. Cum uero inter cætera consolationis uerba dixisset, solere Deum quos diligeret hoc pacto castigare & incommodis afficere. Non mirum est (inquit ægrotus) si tam paucos amicos habet, habiturus si ita tractaret eos etiam pauciores.

De Sancti Antonij fratre & laico ac lupo.

Religiosus ex his quæstuarijs qui pro S. Antonio elemosynam petunt, agricolæ ad dandum sibi (nescio quid frumenti) persuasit ea pollicitatione ut assereret res omnes suas & oues, præsertim per eum annum saluas atque incolumes fore. Huiusmodi rusticus promissis fidens, cum oues licentius uagari permisisset, lupo plures ex eis comedit. Qua ex re indignatus uillicus, cum anno altero quæstuarus pro

pro frumento rediret, negauit se quicquid daturum,
& simul quæstus est inanes suas fuisse pollicita-
tiones. Sciscitatus causam, respondit ab lupo
oues suas raptas. Lupus inquit alter: Oho ma-
la ea bestia est, & absque fide, caue tibi ab ea. Non
enim sanctum Antonium tantum, sed ipsum
Christum si posset falleret. Stultum est in his fi-
dere quorum exercitium in fraudando con-
sumitur.

De mortuo uiuo ad sepulchrum deducto
loquente & risum mouente.

ERat Floren. stultus cognomine Nigniaca,
haud nimium insaniens & satis iocundus.
Iuuenes quidam faceti, ioci gratia cum uellent
ei persuadere illum grauitæ ægrotare, re com-
posita exeunti mane domo unus obuiam fit,
petens, nunquid ei mali (cū facie esset immutata
& pallida) contigisset? Nequaquam respondit stultus.
Cum paulum processisset longius, alius ex com-
posito rogauit, an teneretur febri, cum macra
esset facie & ægritudine ostentante. Cœpit ad-
dubitare stultus, uerum quod dicebatur credens.
Cum prodiret timidus lento passu, tertius ut
constitutus erat conspecto illo. Vultus autem tuus
iudicat te febri ualida torqueri, & grauem mor-
bum esse. Timuit ille magis, & represso pede
cogitabundus animo pendebat, an febricitat-

G 3 ret

FACETIARVM.

ret. Tum superueniens quartus grauissime illū
infirmari affirmabat, mirariq; se dixit non illū
in lecto esse, suavitq; ut domum euestigio redi/
ret, seq; sociū obtulit ut fratrem curaturū. Re/
trocessit stultus temq; magna grauatus infirmi/
tate, & lectulum ingressus expiranti similis ui/
debatur. Ceteri socij euestigio domū prodeūt,
dicentes recte illum qui in lecto se collocasset se/
cisse. Paulopost superuenit quidam q se medi/
cum profitebatur. Et tacto pulsu, testatus est æ/
grum paulopost ex eo morbo periturū. Dein/
de circumstantes lectum omēs, dicebant alter
alteri. Iam iste incipit mori, iā pedes frigescūt,
lingua balbutit, & caligant oculi, statimq; ex/
pirauit inquit. Claudamus igitur oculos, & con/
ponamus manus, & ad sepeliendum feramus.
Et o q; magna iactura in istius obitu facta est,
bonus em̄ & amicus noster, & se inuicem con/
solabantur. Stultus ut defunctus nihil locutus,
persuaserat sibi ipsi, mortuum se esse. Posito in
feretro, cum iuuenes illi per urbem portarent,
petentibus cæteris quid nam rei esset? Se Ni/
gniaçam mortuum ad sepulchrum ferre dice/
bant. Inter petendum multi ad ludum concur/
rebant, cum omēs Nigniaçam mortuum ad se
pulturā deferre dicerent. Vnus ex tabernarijs.
O q; mala bestia fuit & fur pessimus, ait, dignus
ceru

certe suspendi laqueo. Tum stultus cum hæc
audisset, erecto capite, si uiuus essem sicut sum
mortuus inquit, dicerem furcifer te per gulam
mentiri. Qui eum portabant oborto risu maxi
mo, hominem in feretro reliquere.

De Naso cuiusdam oblongo.

DEformis quidam nasi indecentia, oreq̃
hiãte Traiano principi iocandi materiã
præbuit. At enim, faciem huiusmodi, horolo
gij solarij uice eẽ, naso gnomonis instar in den
tes umbram proijciente. Vnde in procliui sit
horas discere. Circumfertur de hac re epigram
ma.

Oris hient rictus, soli q̃ opponito nasum,

Ostendes horam dentibus ipse tuis.

De Isocrate.

ISocrates rhetor Careone impendio loquace
in disciplinam se illi tradente, quum de merce/
de paciscerentur, Isocrates duplo maiorem po
poscit, q̃ ab alijs solebat accipere, quæ res quum
Careoni moueret bilem, præceptor causam
reddidit his uerbis, Vnam sanẽ mercedem
expeto, quia docendus mihi sis loqui, alteram
quia tacere.

De Timotheo

Musico.

G 4 Rv

F A C E T I A R V M

Ridiculum mihi iam planè uidetur & illud, qd de Timotheo musico traditur, qui a discipulis parum apte prius edoctis, geminam quoq; mercedem stipulabatur, unam equidè ut bona artis doceret, alteram ut dedoceret ineptias.

De Thalete.

Thales domum exiens, cum syderibus cōspiciendis totus intenderet, in scrobem subiectam pronus incidit, ac post casum, mox probum domesticæ anus sequutum est. Mirū uideri, qua ratiōe Thales cœlestia contēplari, ac completi animo aggredieretur, qui ea quæ essent ante oculos, considerare non posset. Huc pertinet quod Græco epigrammate docetur, præter consilium agere, qui uastam hanc mundi molem cœli terræq; certa ratione inuestigare ac nosse laborarent, cum tantillum hoc suū corpusculum, è luto fabricatum nondū plena indagine fuissent rimari. Esseq; perspicuū qd sit impossibile, ut cœlestia quæ a sensu sunt remotissima, deprehendere queas, q teipsum planè ignoras.

Epigramma est.

Vnde age tu cœlum metiris, & ultima terræ?
 Cum tenue è tenui sit tibi corpus humo.
 Te metire prius moneo, & te nosse labora,

atq;

Atq; sati hinc orbis, discere perge modum.
 At mensura luti tenuis quum te fugiat: Qui
 Nosse rei innumeræ tu poteris numerum?
 In astrologum.

Iocatur proinde oppido q̄ eleganter in astro/
 logū quendam Thomas Morus, ætatis huius
 præcipuum decus, quia alijs uideri uoluerit ua/
 res ueridicus, & tñ uxoris adulteriū, quum hoc
 potissimum tãgeret rem suam, ex astrorum in/
 spectione nō potuerit deprehendere. Clarissimi
 Mori carmen, ita habet.

In astrologum uxoris impudicæ maritum:
 Astra tibi æthereo pandunt sese omnia uati,
 Omnibus & quæ sint fata futura monent.
 Omnibus ast uxor, q̄ se tua publicat, id te
 Astra, licet uideant omnia, nulla monent.

De Demosthene.

Demosthenes quendam in capitali causa
 defendens, ac iudices parum habens at/
 tentos, promittebat se rem nouam auditurū iu/
 cūdam dicturū. Itaq; quum illi aures arrigerēt,
 ita exorsus est, Adulescens quidam æstate asinū
 Athenis, quo Megaram proficisceretur con/
 duxit. Meridie aut in summo solis æstu, uterq;
 cupiebat sub asini umbrā succedere, muruoq;
 conatu alter alterum arcebat ab umbra, eo qui
 locasset, umbram se non locasse, sed nudum
 G s asinum

F A C E T I A R V M

asinum dicente, & altero rursus, asinum cum tota substantia plenoq; accessionis iure sibi cōductum, respondente. Hæc dicens Demosthenes abiit. Porro iudicibus hominem prece urgentibus ut reliquam fabellæ partem diceret. Respondit Demosthenes. Itane demum de asini umbra audire uultis, & de rebus serijs causaq; capitali uerba facientem, audire negligitis? Refert Plutarchus in uita Demosthenis.

Locis ex uerbis, detractis, adiectis
aut mutatis ali/
quot literis.

FAbius lib. 6. ex uerbis aliquñ in procliui esse ait, iocos effingere, adiectis, detractis, aut mutatis literis, Vt si furẽ Tullium nomine, à tollẽdo res alienas Tollium appelles, Aut hominem natura acerbum facileq; irritabilem, cui nomen sit Placido, Acidum uoces. Huc pertinet quòd Afer Manlium Suram multum in agendo discursantem, salientẽ, manus iactantem, togam deficientem, & reponentem, non agere dixit, sed satagere. Est autem satagere anxium esse, & satis habere quempiam q; agat, Vt indicat illud Terentianum, Clinia et si rerũ suarum satagit, & c. Neq; abhorret ab hoc ge/
nere,

nere, q̃ Theologos Sophisticos horū tempo-
rum, in perpetuis concertationibus dialecticis
occupatos, unā insuper adiecta syllaba digna-
mur, Matæologos, id quod uerè sunt. Id est
uani loquos illos per iocum appellantes. Sic cō-
menta & meras nugas in bonos autores con-
glomerantes, qui uulgo dicuntur exposito-
res, rectius impositores, aut per Syncopem im-
postores dixeris, & indoctos præceptores,
melius deceptores, & si qua sunt alia huius/
modi.

De medico paupere.

A Præfissime ad superiorem modum iocatur
Morus, in mendicū, qui se pro medico
gesserat. Nec quicquā illi decessit ex eo ioco,
sed auctus est etiam una litera, nemp̃e, n.

Tu te fers medicū, nos te plus esse fatemur.

Vna tibi plus est littera, quā medico.

Apologus de Testudine.

Iupiter ad nuptias uocans cuncta animan-
tia, quum omnia uenissent præter unam testu-
dinem, iratus deus, ob contemptum decre-
tum, causam quæ dicto immorigeram domi
remorata fuisset, sciscitatur. At testudo. Noui
inquit, Iupiter nusquā gentium delicias esse
optabiliores quā domi. Ad hæc Iupiter.
Quando

F A C E T I A R V M

Quando igitur tu domesticas uoluptates meis epulis prætulisti, domo uiuito, domi post hac maneto, ac domum tuam quocūq; fueris profecta, semper tecum circumagito. Cicero in secundo de diuinatione, facere iocatur in obscuras periphrases, qualis est illa testudinis, Siquis inquit, medicus ægroto imperet, ut sumet terribigenam, tardigradam, domiportā, sanguine cassam, atq; hæc malit q̄ hominū more cochleam dicere, hætenus Cice. Monemur autem si curta supellex sit domi, ut alibiuisibus nostris profutura honestis rationibus preparemus, ne miseriam perpetuo nobiscum circumferre cogamur. Sin domi nostræ abunde fortuna, quæ in rem sint futura, prospexerit, domesticas illas opes externis omnibus præferamus.

De aulicus & Monachis.

COmes mihi erat, superioribus annis Italianam petenti, quidam palliotenus plane Stoicus, at uerbis præter modum petulans, ac in uitas hominum dicēdo acerrimus, ac procacissimus. Is coenante unā quodam aulico, dum nihil pensi haberet meus frater, maledicentiāq; solita uniuersa hominum genera incesceret, casu nescio an consilio in aulicorum uitam lacerandā descendit. Atq; post cōmunia illa enumerato uitia q̄ in aulis principum nemo non uidet.

det, simili rem exornabat, quo coruis aulicos
pares fecerat, in hunc modum. Corui, inquit,
oculos euellunt, sed non nisi cadaueribus, quæ
uisu nō egent. Verum aulici quum omnes sint
adularores, principibus falsas opiniones inge/
rendo, ipsos prorsus excæcant, deteriores sanè
in eo coruis, q̃ uiuos adoriuntur, qui uisu in/
digent, atq; illos principes, quos maxime om/
nium conueniebat esse oculos. Porro aulicus
toruum intuens, potestate sibi dicendi facta, ita
exorsus est, Quid tu ò Pica de coruis blateras?
cōgruebat enim mire cum fratris amictu picæ
uocabulum, uestrum genus, ut est arrogantis/
simum, ita & uiuis simul & uita defunctis de/
glubendis maxime accommodatum. Corui
mortuis adimūt oculos ut ais, immò uellicant
& depascuntur illorum artus, esto. At nos au/
lici uiuis aduolamus principibus, mentis illo/
rum oculis caliginem obducimus, uiceris hac
parte, nihil reluctor. Adde etiam fortunarum
portionem nostris artibus à principibus ad
nos deriuari, cōdonemus hæc omnia. Atqui
tu nocentissima pica, ex uiuis ac mortuis di/
laniadis ac corro dendis pasceris, atq; adeo pa/
sceris semper ac perpetuò, ratione iamdudum
excogitata, ne cadauer tuum die uno aut altero
penitus absumatur, Id quo pacto fiat, docent
annua

F A C E T I A R V M.

annua iusta, pro defunctis fieri solita. Cæterū
quum hanc expositionem legatorum, dona/
tionum, & hæreditatum captationibus, in que
omnia se aliquando isti impudentius ingererēt
aulicus paulò altius ingrederetur. Nos euicisse
illum causam pronuntiantes, odiosam disser/
tationem interrupimus.

Testamentum senis monachum detur/
bandum per omnes gra/
dus domus.

Alius quidam eiusdem farine, ad prædi/
uitis cuiusdam obitum aduolans, quum
ille iam ageret animam, & nulla spes esset ex te/
stamento aliquid recipiendi, dictu mirabilem
stropham excogitat. Aduocato enim unico
demortui huius filio, qui nesciebat mortuum
parentem, ita inquit. Parens tuus iam primum
mihi super quibusdam rebus animæ illius sa/
luti conducibilibus uerba fecit, uerum quando
iam moribundo loquendi facultas adempta
est, libeat uel nutibus discere, extremam homi/
nis uoluntatem. Num senex uenerande centum
numos aureos nobis legas pro sepultura? Nū
toridem pro iustis annuis? atq; in hunc modū
quum multa alia interrogaret, barbatulus qui
dam prius edoctus, caput defuncti machinulis
quibusdam in pectus demittebat, ceu annuens
gestum

gestum uideretur exprimere. Porro filius certis coniecturis subdolum nebulonum uasfricē deprehendens, Pater, inquit. Nunquid gratificari tibi uidebor, si impostorem hunc fratrem per omnes domus tuæ gradus deieceror atq; ad hunc quoq; filij sermonem quum annueret parens. Hæc, ait patris mei uoluntas omnium est ultima, quam abrogatis illis prioribus firmius conuenit obseruari. Proinde arrepto fratre, expleisset mox testamentum, ni testes qui coram aderant, maturius prouum gradibus incumbentem, eripuissent, illeq; fuga saluti cōsuluisse suæ.

De Agathocle Siculo
Tyranno.

Agathocles Siculo tyrannus, figulo patre genitus, quum urbem quandam eius regionis milite conductiuo obsideret, ciues oppidi, inter cætera conuicia quibus hostem lacerabant, genus illi admodum humile, ac tenuem fortunam exprobrarunt, his uerbis, O figule, unde stipem militibus pendes? Verum ille urbem manu indicans. Videbitis (inquit) ubi hanc capero. Atq; istud quum breui post accidisset, omnes ad unum uendidit, interminatus mancipijs, ne se post hac contumelia afficerent.

Nam

F A C E T I A R V M.

Nam Sime, inqt, rursus maledictis irritabitis,
querar ego uestris super ea re dñis.

De Græco quodam enarrante mo/
res Germanorum .

GRæcus quidā in Germania aliquantisper
commoratus, qum domum rediens, ab
amicis de rebus nouis atq; insolitis, ita ut ferè
fit, interrogaretur, Ille, ut erat Platonicus, cui
ἰσότης, id est omnium rerum æqualitas, maxi/
me omnium probabatur, nullum reipublicæ
statum Platonicæ propius accedere, si ad æqua/
litatem respicias quàm illum Germanorum,
prædicaui. In Germania enim inquit uideas
ἰσότης, id est, æqualitatē primo studiosissime
obseruari in contiuuis una mensa collocandis,
qua in re cum nos mensis prælongis utimur,
diu solliciti & anxij, ut præstātissimum quenq;
honorificentiori loco dignemur. Illi contra
quadratas habent, quibus octo conuiuæ ita
accumbūt, ut nescias cui locus contigerit emi/
nentior, tanta est prorsus sedium parilitas. Nos
itē hyeme honoris respectu, foco adiuuemus
uiros nobiles, uulgos ac seruos procul inde ar/
cemus. Illi contra in hybernaculis suis (ut liceat
mihi stubas aut hypocausta Liuiano hocuo/
cabulo appellare) calorem & fomenta citra
delectū omnibus impertiunt. Adde q; temulen/
tiam.

tiam, quam illi primam purant felicitatem, omnes etiam promiscue, à maiori ad infimæ sortis hominē, cupide admodū sectantur. Denique oliuarum uice (quando quidem illis ob cœli asperitatem non prouenit oleum) porcum habent Germani, cuius seuo illis omnia edulia unguntur. Nobis certe in ea parte beatiore, quia nihil est quod grandinē, aut gelu intempestiuum, oleis officere metuant.

De Magnatum diuersorio.

Comes mihi nuper fuit, qui male pransum ruri solabatur, bene iubens sperare, fore enim ut uesperis magnatum diuersorium, uulgo, àin herren herberg, nobis contingeret. Patientius igitur ferens inedia, quā noctu multo peius in oprato diuersorio cœnaremus, & tamen pecuniarum ingens summa posceretur, comitem compellans, Quod, inquā, tu hodie mihi diuersorium iactasti magnatum, in quo tanto ære mercari sumus miseriam? An non licet absque impendio esse miseris? Profecto, ait ille, magnatum hoc est diuersorium, & memini non raro principes hic stabulasse. Ego contra, Quid narras mihi magnates, quorum longe alia est quā nostra cōditio, quod illis pecunie non modo in usum suppetunt, sed etiam ad luxum, & profusionem. Proinde apparatu mag-

H nificō

F A C E T I A R V M

nifico semper domi suæ epulantur, qui etiam uario deliciarum genere quotidie identidem se uincit, atq; ita exuberat, ut raro bene concoquant. Quæ ratio aliquando cogit domesticâ uoluptatem deserere, quo parcius uictitent, ac discant esurire. Ad quæ utraq; mire conueniunt hoc genus diuersoria, in quibus magno miserrime uiuitur.

De muliere adultera.

Mulier quædam pudicitie parum probatæ, ex adultero sobolem concipiens, quum solenni more in confessione reatum detegeret, docebatur Deum huic noxæ haud quàm ignoscere, nisi illa maritum de ea re certiore redderet. Itaq; mulier (ut est sexus ille ad confingendos dolos præcipue appositus) egregium excogitat commentum. Compulit primo precibus maritum, ut personatis quitum foret per urbem obambulabant, ipse quoq; personam indutus, se adderet socium, atq; ex eo loco quum amictus theatriali schemate domum rediret, mulier infantem nothum complexa, his uerbis alloquitur. Quis hic tibi uir uideatur puer caco dæmon profecto est, laruatus, aut mente captus. Abi hinc uir inepte, non tuus est hic filius, alium habet parentem. Quibus uerbis satisfactum iam salutari præcepto indubie arbitrabatur.

De

De quodam sacerdote gladio ad/
uersarium percutiente.

Presbyter quidam armis petitus inuasore
gladio uulnerauit. Læsus alienum esse à sa/
crifici officio querebatur, ut gladio dimiceret, q̃
CHRISTVS seruator Petro iusserit gla/
dium uagina recondere. Falleris ait Presbyter,
si hoc exemplo omnem nobis armorū usum
coneris eripere. Nam qui recondere iussit gla/
dium, tum demum iussit, quā abscissa esset
auricula, & ita consentaneum est fieri debere,
ut hoste aut superato, aut cæso, dimissis armis
receptui canamus:

De Beguttis.

Beguttæ se semper sanctiores, diuinioreſq̃
cæteris gloriabantur, ita quod penitus o/
mni peccato & scelere uacarent, quæ uerba di/
uinæ naturæ tantum congruunt. Quam sancti/
tatem quidam illudēs inquit, Beguttas primū
in hoc deo pares, q̃ in omnib⁹ sunt locis. Quis
enim per magistratū ac priuatorū domos, cō/
pita, plateas & angiportus frequētius uagatur
aut cursirat Beguinis. Alterū ex hoc priore cō/
sequit, qđ omnia sciūt. Nihil enim nouarū rerū
est uspiā q̃ illæ non percontando discant, & p/
tinus omnīū aurib⁹ instillēt. His adde si libet, q̃
omnia possunt. Nam amatores quosdā noui,
H 2 qui

F A C E T I A R V M.

q̄ honestas deperibant puellas aut matronas,
nec tamen ullis cacodæmoniorum præstigijs
outi cōpotes facti, tandem Beguinarum opera
ufos sc̄elicit̄ desiderium expleſſe. Quæ om̄ia
ſi Ro. Pon. nota fuiſſent, nequaq̄ Beguttarum
collegia, quorum in Germania multus eſt nu/
merus, reieciſſet, in Clemen. Ad noſtram.

De ruſtico qui filium Lutetiæ in ſcho
la educauerat fruſtra.

Agricola quidam magno impendio Lute/
tiæ filium aluit, ut imbibitis illic literis, &
rem & gloriam ſibi ac omni familiæ afferret.
Cæterum dum infelices quaſdam diſciplinās
argutiarum ſophiſticarum, neq̄ illas admodū
ſelicit̄ attigifſet, lauream adeptus, domum re
diit. At pater non intelligens, quem fructum
ſperare ex pecunia in filium collata auderet, o/
peram & impenſam periſſe plerūq̄ dolebat.
Et quin tu, inquit, ſemel documenta præbes
ſili, te Lutetiæ percepifſe, quores humanæ iu/
uari queant aut ornari. Verum filius extra cap
tū quidem vulgi eſſe dicebat quæ illic docerē
tur, fieri tamen poſſe ut aliquando incidat ma
teria oſtentandæ haud quāq̄ vulgaris eruditi/
onis. Atq̄ non ita multo poſt, tria in menſam
oua allata ſunt, quū ille lætus & animo geſti/
ens, adueniſſe iam tempus diu optatum præ/
dicat,

dicat, q̄ ingenij & doctrinæ faciat periculum. Quis inquit, est in tota hac uicina, qui apertis argumētis docere queat, in tribus ouis quinq̄ continerit. Cui parens, Rem prodigiosam nar/ ras, attamen perq̄ uelim cognoscere q̄ pacto id coneris efficere. Tum exorsus filius. Num, inquit, cui tria sunt oua, eidem sunt & duo: Ae qui tria habet & duo, quinq̄ nimirum habet. Verum, ait pater. Tum filius. Igitur qui tria possidet oua, quinq̄ item possidet. Subrisit pa/ ter & uanam artem uana mercede dignam iu/ dicans. Tu, inquit, fili duobus ouis uescere que/ ars tibi peperit, ego tribus his quæ edidit gal/ lina, famen solabor.

De Urſa quæ dominum in horto
interfecit.

O Pulentus quidam paterfamilias urſam domi suæ aluit cicurem, & libere per om/ nes ædium partes obumbulantem. Hero autē semel æstate in horto opacū frigus sub arbore captante, porrectum illic humi, somnus cor/ ripuit. Porro urſa forte obambulans, dominū inuſit, & num salua sint omnia circa dormien/ tem, diligentius contemplatur. Itaq̄ conspecta in herili facie musca, protinus in rabiem fera a/ gitatur, & necare cupiens muscam, libratīs ma/ gna ui in domini caput ungulis, dormientem

H 3 sopore

F A C E T I A R V M

sopore perpetuo oppressit. Ita plerumque accidit,
ut ex stultorum beneficijs uera maleficia, & in/
gentia nascantur incommoda. Adeo quæ uerum
est quod Græco senario ita uerso dicitur.

Diffidio similis est, intēpestiua beneuolētia.

In deformes doctos tamen
homines.

In homines egregie eruditos, deformes tamē,
Iquales uidi plerosque, apte quadrat M. Lollij
iocus in Galbā. Ingenium, inquit, Galbæ male
habitat. Et alter item in eundem causas agen/
tem, dum crebre compellaret Augustum, Cor/
rige si quid peccaui Auguste. Urbane Octauio.
Ego te monere possum Galba, corrigere non
possum, alludens ad gibbi prauitatem, quæ
corrigi, id est, recta effici, nulla ratione po/
terat.

In Epulonem quendam.

Diogenes Cynicus domum epulonis cuius/
dam uidens inscriptam pretio uenalem.
Sciebam inquit aliquando fore, ut diuturna
crapula dominum euomeret.

De sacerdote perfrictæ
frontis.

Sacrificus quidam corpore obeso, æstare sa/
crificans, togam non induit, sed sindoni
simplici, uestes sacras iniecit, Plebs cui ea res in/
digna

digna Christianis cerimonijs uidebatur, parochum admonuit, rei sacræ maiorem haberet rationem, perfricta cuiusdam frontis id esse indicium, si quis communem hanc omnibus humanam uerecundiam abijceret. Verum ille nihil absterritus. Num, inquit, hacenus me pudit, q̄ semper uerenda sindone uelauit. Liberū uobis tum demum sit me deferre ac damnare etiam impudentiæ, si hæc unq̄ oculis uestris patuerint. Quidā igitur clām edituum adeunt, pacta mercede inducentes, ut acu pallam sacrā quam albam uocant, sindoni parochi coniungat. Id ubi in summa quadam celebritate maioriq̄ hominum frequentia contigit, sacrificius ante altare peracto sacro exutus, cum sindonē simul cum palla ad caput traxisset, nec tectus esset cœminalibus, quæ uelanda erant, summo cum dedecore sacerdotis, apparuere.

In monachos indoctos.

Iacobus Vinphelingius p̄ceptor olim meus, forrē aliquando Charrusianorū monasteriū ingressus, monachū ibi offendit, qui sibi pridē fuerat deplorato ingenio discipul⁹. Ac mox admiratus homini stupido tam dissentiū conuenire institutum, interrogat quib⁹ occupatiōibus

H 4 otium

F A C E T I A R V M

orium fallat ac perpetuam solitudinem. Respōdit ille, extra comessandi tempora, aut precib⁹ uacamus, aut labori, deniq; & contemplatiōi. Verum Vimphelingius compertum habens, præ hebetudine ingenij, hunc parum capere contemplandi officium. Quid agitis, inquit, dum contemplamini? At ille Vnus, ait, passus aliquot ambulat. Alter uirgultum ferro acuit, aut si non sit aliud quod agat, indulget somno. Et Vimphelingius. Hoc postremum, inquit, moribus tuis apprime conuenit. Nam si recte te noui, stertēdo strenue obibis contemplandi munera.

Vespasianus uectigal ex locio
commentus.

Vespasianum principem tam perditā aiunt fuisse auaritia, ut appositis amphoris publice in uis ad urinas excipiendas, quæ fullonibus uenderentur, uectigal commentus sit. Verum ea res cum uehementer displicuisset Tito filio, primam pecuniam eius pensionis naso illius admouit, fuscitans, num odore offendere, tur. Illoq; negante. Atqui, ait, è lotio est. Cir-cumfertur epigramma in Roscium quendam auarum, qui per uniuersam ætatem auro congerendo studuit, in quo etiam usq; adeo animi oblectauit, ut ex uita migraturus ex ædium pene/

penetralibus iussa afferri in medium magna uī
auri, molestiam morbi solaretur. Itaq; fato sub
ductus, ambiguum diu post se reliquit mortali
bus, num ad sedes beatorum esset receptus an
missus in tartara. Vicit tandē opinio posterior
ad Plutonium uidelicet iter flexisse eum, qui nil
præter diuitias tota uita sitierit. Epigramma
ita habet.

Tecta Iouis subiens post mortē Roscius, aurū
Non uidit, Stygias pergit adire domos.

Diues aut Pluto est, auri mihi copia fului

Sit modo, linquo Ioui nectar & ambrosia.

De Leone Apologus.

Leo obgrauolentiam spiritus à cæteris ani
mantibus uiratus, quum unam bestiam
ad se uocasset & alteram, à quibus se discere
uelle simularet, uerum ne esset, q; uulgo dicere
tur, Leonem foetido esse anhelitu, eam quæ na
res ori Leonis admoisset ille protinus præfo
cauit ac discerpsit. Vulpes hoc exēplo edocta,
quum & ipsa de graueolentia sententiam rogata
esset. Pituita, inquit, iam afficior generosissime
Leo. Nullum habeo de bene aut male olentib;
rebus iudicium. Quo docemur plebi non
nunq; ad principum & magnatum errata con
niendum, q; cum sint impendio irritabiles,
per occasionem decocta etiam in præsens ira,

H 5 olim

FACETIARVM.

olim acius offendere possint. Id quod elegantissime apud Homerum docuit Calchas. Latine ita.

Maximus ut princeps, insensus forte minori.
Decoquat in præsens iram, ne fido, longum
Dissimulat, uirusq; tenet, dū tempore pœnas
Accipiat.

De Ecclesiastico ambitioso
& improbo.

Ecclēsticus quidam ambitiosissimus uidetq; parum probatæ, ad hæc ne literis quidem ac genere commēdabilis, quū post longa pauperculorum uota, quos potentia sua presserat, nec permiserat emergere, tandem ē uiuis excederet, iocus passim sparsus est in uulgum, hominem insigni improbitate rectā inferos petiturum. Itaq; si cui sit epistola quam cupiat Plutoni redditam, in promptuiam esse nuntiū. Cæterum imprimis curandum, ut alius quispian contingat, qui tartarorum principis ad nos scripta referat, eò q̃ hic noster semel in manium receptus numerum, nunquā ad nos sit rediturus, iocum hunc ego aliquando ludens, tetrasticho explicui.

Cum Plutone tibi res est: modo scribe, uiator

Certus adest, Domino perferet ille schedas.

Quærendus tamen est alius q̃ scripta reportet,

Nam

Nam semel hic cœptum non iterabit iter.

De quodam ignorante quid
sit beneficium.

VOti reus quidam è Germania Romam profectus, quum illic aduersa ualitudine, ac æris inopia re utiq; in urbe cum primis execrabili, laborasset, tandem in famulitium Alexandri VI. Pont. Max. admissus, ob ingenij dexteritatem, & obsequendi promptitudinem omnibus charus fuit. Cæterum quum pontifex in animum induxisset ministrorum, in dispensandis sacerdotijs habere rationem & opimum quoddam sacerdotium quod multi ambirent, pontificiæ dispositioni obueniret, Germanum hunc absentem & nescium, Papa omnibus pretulit. Atq; quum multi ad illum uenirent, qui beneficium (ita enim uocant) impendio opulentum homini gratularentur, Addubitabat primo simplex qd eo nomine censeretur, ac mox obsonium aliquod esse suspicatus, Quid inquit est beneficium? & num est esur Ad quam uocē illi ingratitude animo concipientes, eius qui ignoret beneficium, pontificis animum aliò pertraxere.

De quodam indocto
Ecclesiastico,

Ec/

F A C E T I A R V M.

ECclesiasticus quidam primi loci & ordinis, expers tamen literarum, Is quum ob inficiam inlignem ab omnibus rideretur, nec esset quo functioni suæ respondere posset, q̃ exterorum plerunq; inciderent negotia quæ latino sermone tractarentur, admonitus ab amicis, latine decreuit aliquando discere, ita tamen ut præter negotium. Atq; huic rei tandem uia reperta, ut uidelicet præceptorem domi suæ audiret, qui pueros rem grammaticam doceret, fore enim ut alieno periculo, ad eum modum perciperet, q̃d esset ex usu. Aperitur igitur in aula ludus, ac uerba docentis, ut fit, excipiuntur primo, inde bona fide redduntur. Proinde quum male intellectum sermonem discipulus iuberetur repetere, præceptore crebro instante his uerbis. Dicas iterum, uir ille insignis quid significet iterum diligenter sciscitatur. Et magister de nouo (inquit) significat iterum, uel ut patria lingua dicimus, uol dir, un altra uolta. Primum autē magis discendi cupido ardebat, q̃ iterū significaret, de nouo, erat enim nouarum rerū præter modum studiosus indagator. Itaq; memorem huius uocabuli haud ita multo post, in celebri optimatum sui ordinis confesso, eum qui legationem obisset excipiens, mox latine affatus est, noua perquirens. Domine (inquit) Quid

Quid habetis de iterum? Quæ uerba quia erant insolita, ac penitus absurda, risum non medio/crem illis qui aderant concitarunt.

De duobus Versificibus.

Versificatores duo, quanquā uehementer se in omnes partes torquerent, frigebant tamē mire in carmine, artificio simul & ingenio ex æquò destituti. Cæterum uni cognomentum erat Faber, alteri Sutor, quæ utraq; cum pulchre cum opere duriusculo planè & frigido conuenirent. Velius Poëta laudatissimus, amborum ineptias geminis senarijs graphice admodum delineauit.

Sutor fuit poema, procudit Faber,
Coriaceos hic, ille uersus ferreos.

De superstitioso Agricola.

Superstitiosulus quidam agricola, famulū docuit in syluam cædendarum arborum gratia curru proficiscentem, conspecto lepore, re infecta domum redire, quando quidem infaustus, inquit, huiusmodi est aspectus. Verū lupo uisendum se offerente, institutum opus iterq; perficere iussit. Nam optata hæc est, ait, ac felix fortuna. Famulus igitur uiso aliquando in nemore lupo, omnia sibi feliciora promittens cum cædendis arboribus intentus, licentius equos uagari passus fuisset, è duobus
alter

FACETIARVM.

alter à lupis iugulatur. Quem peracto opere
 quærens, dum lupos uisceribus æqui inhian-
 tes, uentri propemodum inclusos conspiceret,
 ad primum tam inopinatæ rei aspectum, con-
 territus quidē est. Sed mox resumpto animo,
 pater familiās, ait, noster optatam hanc docet
 esse felicemq; fortunam, ex illius periculo iam
 res agitur, si fausta hæc sit fortuna, aut iniqua.
 Et altero cum equo superstitē mox domum
 rediens, solícite interrogatur, ubi nam alter di-
 missus sit equus. In sylua inquit famulus, Tum
 agricola. Quamobrem non rediit? Opratam
 ac felicem fortunam gestat in uentre, respondit
 famulus, quæ illum uehementer onerat, & est
 molesta, lupos significans. At paterfamiliās re-
 cognita, famulum culpa liberans, male captati
 omnis poenas à se das, tū demum intellexit.
 Vnde colligitur artes, quasdam suis officere
 autoribus, ut præstiterit aliquando etiam illas
 nescisse.

De Aristotele, qui paruam
 uxorem duxerat.

Aristoteles uir statura procerus cum par-
 uulam duxisset uxorem, idq; ei uitio uer-
 teretur. Cum rerum malarū inq; agerem dele-
 ctum, id prætuli quod erat minimum. Huc
 per/

Simile de Archida/
mo Rege.

Huc pertinet qꝫ Archidamū regē, Lacedæ/
monij pecūia multauere, quia exiguo corpore
foeminam matrimonio sibi iunxisset. Subinde
iactitantes. Quod in animum induxisset, se illis
non reges uelle præbere, sed reginas potius, hoc
est foeminas, effoeminatos.

Certamen muris cum
Nano.

IN pumiliones extat festiuum epigramma
Græcum Ammianr, de Macrone nano, quē
ait, estate sub dio oppressum somno, atqꝫ à mu
re correptum pede, & in specum protractum,
Vb expergefactus, cum mure pugnam diu an/
cipitem inierit. Verum fortuna tandē in pumi/
lionis partem se inclinante, eò quoqꝫ omnem
uictoriæ gloriam cōmigrasse. Proinde superi
orem certamine Macronem animo elatum,
mox Herculi monstrorum domitori famam
immortalem inuidisse. Quasi uero nephas sit
tantum uictorem Alcidae inferiorem reputare.
Nam pugna superior mox ait, O Iuppiter-En
tibi alterum hic Herculem, Exaggerat iocum,
nomen Macron, quod Græcis longum signi/
ficat. Id perinde est, ac si hominem gracilentū,
gigantem appelles. Epigramma sic habet.

Dor/

F A C E T I A R V M

Dormierat nanus Macron aliquādo sub estu,
Heu caua cū misere mus pede in antra trahit.
Ille specum sonitu replet Marte ut cecidit mus,

Alcidem ecce tibi Iuppiter hic alium.

Huc pertinent quæ de Pygmæis, bella cū grui/
bus cruentissima gerentibus, scriptores primi
nominis prodidere. Quorum Iuuenalis ita
cecinxit.

Ad subitas Thracū uolucres, nubēq; sonorā,
Pygmæus paruis currit bellator in armis.
Mox impar hosti, raptusq; per aëra curuis
Vnguibus à sæua fertur grue, si uideas hoc
Gentibus in nostris, risu quatere, sed illic
Quantē eadem assidue spectentur prælia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede nō est altior uno.

De Italo ægroto uolente sumere cor
pus Dominicum.

ITalus quidam è uita migraturus, quum ex
Imore corpus dominicum à sacerdote man/
ducandum acciperet, adactus solenni Centuri/
onis illius dicto, Domine non sum dignus ut
intres, uerba in eum modum concepta haud
grauatim reddebat. At quum uentum esset in
eum locum qui habet, sub tectum meum, Id
qd Italice suggerebant his uerbis, a casa mia,
hoc est, in gdes meas. Ille uehementer reclama/
bat. Non a casa mia. Atq; isthuc cū semel atq;
iterum

iterum fecisset, astantibus multum ægre ferentibus, causam rogatus, Ego, inquit, quod uixi, semper in conductâ domo habitavi. Præbuit hoc uerbum omnibus ridendi materiam: At qui, miror ego uehementer, quomodo Christianum non pudeat sui nominis qui per uniuersam uitam ne tantillum quidem otii imperit Christo, quod Euangelicam historiam de illo conscriptam imbiberet, adeo ut nouum huic & inauditum uideatur, quod è medio literarum sacrarum, unde omnis nostra pendet beatitudo, apparet esse depromptum.

De Salisburgo ciuitate.

IN Alpibus Noricis urbs est Gebodumum, quam hodie Salisburgum uocant, sede Archiepiscoporum, & ciuium urbanitate nobilis: Verum palustris, ac intemperie aeris, nimborumque affluentia plerumque uexata. Huc quoties negotiorum causa accessi, accessi autem crebro, semper ex subito coorta tempestate, quum caelo admodum sereno, minime imbres haberem suspectos, tam larga manu Iupiter demisit pluuiam, ut non modo uestes, sed etiam membra uniuersa misere mihi maderent. Atque idem quum equiti Germano qui proximo usus sum comite, accidisset. Ille inuocatis primo suis omnibus ac dijs Manibus, mox carmen patrio sermone

I scripsit,

FACETIARVM.

scripsit, quo hanc pluuiæ molestiam execraretur. Ego quoq; ne essem asymbolus. Minerva etiam inuita, hos uersiculos ædidi.

Moenia Salzburgi nunq̃ mihi cernere siccò

Contigit, æternis urbs madet ista Noris.

Huc pertinet, q̃ felicitis memoriæ Fœdericus tertius Imperator, urbem quandam pari malo laborantem, per iocum omniū planetarū latrinam, qua uenirem excrementis alleuiarent, apellare est solitus.

CENTVRIA TERTIA.

De quodam rhetore glorioso.

Circunfertur epigramma in rhetorē quendam conscriptum, qui ad maledicendum apprime erat appositus, cum partes illius sint bene dicere. Hic se equitem & eundē Germanū speciosis quidem titulis commendabat, uerum uita illius tota ratione reluctabatur, uitia enim quædā Germanorū & nobilitatis illi inerant, à uirtutibus autem aberat q̃ longissime. Igitur peractio uitæ cursu, cum apud inferos coram Radamantho uerum fateri cogeretur, titulos non modo non agnoscebat, sed etiam fastidire cœpit, his uerbis,

Rhetor, eques uixi et german⁹ nomine, Nescis?

Mordax, grassator, dein temulentus eram.

At male quū dixi, non strenuus, Integer & nō

Quam

Quā fuerim, frustra hæc nomina pulchra gero.

De perexiguo equo.

INduxit quidam equū perexiguae staturæ in diuersorium, ubi proceres ferocesq; alij stabulabant. Eques autem cui lasciuia paruuli probe erat cognita, equisonem orabat, ut mordacem & calcitronem solum locaret. Ille contrā medium inter alios statuebat, his uerbis. O capella insolens, me inineris hic modestiæ, ac animosis quieto. Nam si momorderis, isti te equitiorabunt, aut si calce feries, hi prorsus te conterent. Futurum ratus ut maiorum potentia, incompressi huius motus facile compescerent,

Fullo nolbat habitare cum

carbonario.

Carbonarius quidam fullonem ut in eisdem secū adibus habitaret admisit. Verū ille sentiens arti suæ damnosum hoc esse contubernium, eo q̄ uestes summo ingenio & laborib; candorem p̄ductas, fuliginosa domus rursus obfuscaret. Capto igit̄ de sedib; mutandis cōsilio. O Carbonarie, inq̄t, Nihil mihi artiq̄ meq̄ tecū cōuenit. Tu nigrorē reb; affers, ego induco p̄ uiribus candorē. Sic in p̄diū est honorū mores prauorū societate uitari. Id q̄ Paulus apostolus in priori ad Corinthios epistola ex uerbis Menandri comici p̄clare docet

F A C E T I A R V M

Et Tertullianus scribens ad uxorem sic uertit. Bonos corrumpunt mores, congressus mali. Nec tam ualitudini profuit utilis regio, ut ait Seneca, & salubrius cœlum, q̄ animis partū firmis, in turba meliorum uersari, Platonis familiares gibbum eius imitabantur. Aristotelis amici, balbutiem, & Alexandri Macedonum regis familiares ceruicis inflexum, & uocis in dicendo asperitatem effingebant. Huc accedere mihi uidetur, quod aiunt quendam factitasse qui in foro sapientiam uenalem exposuerit, emptoribus enim filum prælongum dedit, iussitq; ne stultis & dementibus eiusce longitudinis spatio appropinquarent, sed cum uiris bonis atq; cordatis porissimum agerent, consuetudinem.

Apologus De lupo & uulpe.

LVpus & uulpes societate in se inita, uenatum profecti, prædam quam cæpissent ex æquo partiri constituebant, cum Leo fortè ad ueniens tertiam, iure regni quod in cætera animantia uendicaret, sibi exposceret, Verum lupo eam negante, Leo excandescens, arreptum unguibus caput, pelle nudauit. Vulpem mox intuitus, & quid illa statueret expectauit. At uastrum animal nihil cunctatum. Mea (inquit) sententia, o Leo nedum tertia, sed tota præda tibi cædet. Et quis, ait Leo, tam sapienter te docuit

cuit in hac controuersia pronuntiare: Doctor ille (inquit uulpes) cuius ceruici tu iam purpureum biretum imposuisti. Docemur hoc apolo go, incolumitati ac uitæ nonnunquam magis q̄ rei familiari consulendum, atque tum maxi/ me ubi priuatorum opibus inhiant prin/ cipes.

De quodam circulatore &
Baccalaureo.

Circulator quidam ex eorum genere, qui in Academijs publicis exere paterno luxuriantes, nihil literarum inde, nec quicq̄ aliud præter contaminatissimos mores reportant. Is dum egeret, in agricolæ cuiusdam ædes se contulit, indulgentias, (ut uocant) papales promittens, ijs qui se inscribi libro illius, collatis in alimoniam pecunijs, curarent. Agrestis, cui Sycophanta probe erat cognitus. Abi, inquit, in malam rem furcifer, superiori anno mihi ac omni huic uicinix uersutia tua imposuisti. Ne/ mo qui te satis nouit nugis fidere debebit. Re/ spondit circulator. Num te pudet sordide agre/ stis, Baccalaureum septenarum artium libera/ lium (ita enim quidam speciosos titulos scœ/ dæ ignorantix prætexunt) temerario ore lacerare? Rursus agrestis. Abi inquam, impostor, ego arte unica agriculturę, & uxore & multis

I ; alo

F A C E T I A R V M

alo liberos, & tu qui septem iactas artes turpi-
ter mendicasse. Quæ sunt illæ septem? Nimirum,
nugari, fallare, uersipellem esse, nebulonem,
sycophantam, uasrum, peruersum, denique ho-
minum fecem.

De quodam Phthysico qui opta-
bat uehi in cœlum.

Amicus mihi olim fuit ualentinarius, quæ-
dam crebro salutatam accessissem, iubens
ut bene speraret, ille ad extremum phthisi tot⁹
contabuit, ita omnium officio membrorum
destitutus, ut aliquot mensibus, ne digitum qui-
dem loco mouere potuerit. Itaque dum nulla
salutis spes esset reliqua, & mortem cuncti in ho-
ras ominarentur. Solabar & ego alijs uerbis
hominem, cuius ob communes literas & uirtu-
tem eram multo amantissimus. Hieronyme, in-
quam, Nam id illi nomen erat. Dolui hæcenus
uicem tuam, quæ te uehementer afflixit morbus,
futurum mihi promittens ut illo fugato, nobis
ac tibi imprimis restitueris. Cæterum quan-
do aliter visum est superis, etsi orbari nos tua
præsentia mirum in modum feramus acerbe,
tamen eò te uocari quo tua meretur uirtus, nō
est cur tibi inuideamus. Deposito enim hoc fra-
gili corpusculo, id quod omnes maiores nostri
fecerunt, & nos sic faciemus ac posteri, tū uere
nū

tui eris iuris. Veheris autem (nam ita ferme patrio sermone dicimus) in cœlū, dulcissimæ iunctus sodalitati omnium quotquot hic in terris unquam uixerunt bonorum. Id quod multo omnium erit iucundissimum. Videas enim promiscuam hanc molem, quæ sine delectu omnes recipit, quæ sit inam cena multumque officere terrenæ felicitati, ut nihil etiam aliud accadat incōmodi. Quamquam si omnia excutias, quæ nos etiam pulcherrima iudicamus, nihil inuenies in nostris felicitatibus quam speciosam quandam miseriam. Probabat ille imprimis meum officium qui se inuiserem ac benigne solarer. Deinde nihil iam gratus posse contingere, quàm quod prædixissem fore ut in cœlos ueheretur, id quod identidem etiam à maioribus accepisset. Nam (si inquit) pedes aut etiam eques proficisci coner, uiam multo longissimam, quando ne ullum quidem meum brum suum officium facit, facile desperauerim eò me peruenturum.

De conuiuia qui hospitem
sono aurei soluit.

VEnit quidam ex itinere sub nocte in diuerso riuū, ac seri⁹, quæ ut inter cōuiuas cœnantes cōmodè recipi posset. Proinde dū illi omnia uorassent, nec quicquam fecissent reliqui, coactus eam
noctem

F A C E T I A R V M

noctem uentre famelico transigere, ubi primū diluxerat, hospitem ualere iubens, institutum iter ingreditur. At hospes in rem suam prudentior. Nihil, inquit, mihi exoluis pecuniarū. Tum ille, Qui exoluam, ait, quando ne minum quidem degustauī ex epulis? Atqui nīdore, dixit hospes, satur poterās fieri. Nidore respondit alter, Recte mones, & simulans sibi deesse nummos argenteos, aureum coniecit in mensam, percontatus, Num iusti esset ualoris. Et hospes. Bene, ut audio, tinnit. Quintu igitur tinnitum hunc, inquit uiator, pro nidore tuo accipis, & recepto aureo cœpium iter ingressus est.

Pyrrho philosophus persequitus cocum fugientem uerū ad forum usq̃.

IRa dum cogit homines ineptire nimirum iocis patrocinari uidetur. Quod genus est Pyrrhonis philosophi factum, qui furis agitatus, sumpto uerū in quo carnes ad ignem torrebantur, cocum fugientem in forum usq̃ persequens est. Idemq̃ in Elide, discipulorum quæstionibus agitatus, abiecto pallio Alpheum fluiuium transisse legitur.

De L. Sylla.

Sylla ad præturam largitionibus euectus, quī Cæsari comminatus fuisset, arrogantius, sua

sua se in hunc usurum potestate. *Cæsar* subridens. Recte inquit tuū dicis magistratum, quē pecunijs comparatum habes. Ab hoc non multum abhorret iocus in quendam ecclesiasticū uulgo iactatus, qui ecclesiastica munera ære uendiderat, uisum em̄ fuit, illum suo iure ita facere, eò quòd sacerdotia pleraq; unde hic questus accederet, ipse sibi antea fuisset mercatus. Quo fit ut hic fermè in omnium ore creber sit uersiculus.

Vendere iure potest, emerat ille prius.

Nam quod ait *CHRISTVS* seruator, *Gratis date, ad id refertur quod proximo præcedit uidelicet, gratis accepistis. Itaq; si mercatus, uideberis iure tuo uenditurus. Cæterū conuiuet ad hanc impietatem Dominus, non utiq; laturus impune, qui in terris agens, hanc solam noxam, semel atq; iterum flagello coercuit.*

Crepitus uentris honesti,

VENTRIS crepitus Stoici æque liberos esse oportere dixerunt ac ructus, ut meminit *Cicero*. Et *Claudij* principis edicto, uenia data est ijs qui in publico huiusmodi crepitus æderent, quia perichritatum quendam iuuenem cōperisset, qui præ pudore uentum hunc in aluo retinuisset. Emersit autem hinc iocus q̄ seruari quosdam aiunt, si mediocriter, ac interire alios

FACETIARVM.

si nihil pederent. Ut ad principum potentiam crepitus istu posse conferri uideantur, quorum unica hæc est facultas aut seruare si uelint hominem, aut perdere.

De tribus filiabus recusantes matrimonium.

Filiarum trium nuptiis iam maturarum pater, uenientibus procis & unam ex his quam pater mallet elocari petentibus, ille primo mentem natarum explorat, & cum omnes intelligeret constanter negare nuptias. Quin igitur, inquit, casui hanc rem committimus, quando nihil proficimus consilio. Atque allata in alueolo aqua, iussit ut immergerent manus, ac mox retraherent. Denique haud dubie futurum promittit, ut cuius primo manus aruissent, eam se præfenti matrimonio sponsam uelle copulare. Quis igitur uehementer recusantis gestus fiant, manibus à corpore crebro depulsis, iunior filia simul cum his gesticulationibus simulans se auersari nuptias. Nolo, ait, nolo, nolo, nolo matritum, unde factum ut prima omnium siccas manus ex aëre frequenter impulsio retulerit. Cæterum, liberum fuerit æsumare quæ longe à uerbis puellæ absuerit animus, cupiunt enim quam primum matresfamilias fieri, sed pudor prohibet fateri.

De uillica quæ oua capite excussit.

VM

Villica quædam cum ovis in calathæ capiti
impositis in urbem proximam ad mer-
catum profecta, quæ inter eundem spem pul-
cherrimam ad felicioræ fortunam emergendi
animo conciperet, ovorum videlicet plurimâ
uenditionem, fore enim ut crescente indies pe-
cunia, tandem liberali otio possit indulgere, &
comparibus præferri. Proinde si malis in urbe
vivere facilem patere viam, ubi ab agrestibus
quoque postea aliquando visa, genibus flexis,
ac capite demisso possit salutari. Cæterum hunc
corporis gestum pariter cum animi cogitatione
exprimens villica, canistrum simul cum ovis
capite excussit, ita cum rebus præsentibus, spes
pulcherrimæ unico momento intercideret.
Recte igitur Aristoteles, qui, interrogatus,
quid esset spes? Vigilantis, ait, somnium.

De quodam bi/
baculo.

Ovidam æstate fervorem solis declinans,
ex itinere, in amici cuiusdam ædes sese
recepit, ubi humaniter exceptus hospes,
ac in mensam locatus, quibus ea tempora
gaudent epulis, abunde pascebatur. Proin-
de pueri morioni datum negotium, ut ho-
spitis cyathum uino impleret, idque semel atque
iterum, ac tertio factum. Proinde cum
suis

F A C E T I A R V M.

firis immensa tantillo uino restringi nō posset,
 ac puer exhaustum cyathum implere rursus ne
 gligeret, hospes mœrore affectus faciem mu/
 tauit & ora, ac crebro parochum intuitus &
 puerum, dum nihil proficeret his nutibus, con/
 tuitur prorsus. At paterfamiliās serius Bacchū
 lætitiae datorem abesse intelligens, puerum præ
 ter modum acerbe increpat. Heus tu furcifer,
 num iussi ut uina hospiti promeres? Verum
 ille, ut erat ingenio simplici. Domine, inquit,
 Ego iam tertio cyathum uino impleui, quem
 uir hic tanto studio roties exiccauit, ut credide/
 rim illi me gratificaturum, si dimisero poculū
 siccum, quo tanto labore homo leuetur.

Nicolaus uictor populi.

Nex Grecis uictoria dicitur λαός populus,
 Nex quibus utrisq; apparer compositum
 esse nomen Nicolaus, quasi dicas uictorem po
 puli, quo dum se medicus quidam indoctus,
 fusis aliquot languentium agminibus, appel
 laret. Morus ut est ingenio peramcēdō, rectius
 ait in iugulatorem medicum, id nominis q̄ in
 quantauis potentia prædictum principem qua
 drare, hac ratione, Quia principibus aliquan
 do rebellare uideantur, qui in deditionē prius
 sunt recepti. At si quos semel compescuit medi
 cus, perpetuo iacent uicti. Mori carmen extat
 in hunc modum.

In

In Nicolaum malum medicum.

Nunc uideo haud reꝑꝑ tantū, sed & ipsa uirorū

Nomina, non temere, sed ratione dari.

Nicolaus nomē medici est, qui conuenit; ings,

Hoc potius nomen debuit esse ducis.

Dux populos armis uincit, sed & iste uenenis

Et populum, & fortes sternit ubiqꝫ duces.

Sæpe ducem bello repetunt, bis nemo rebellat

Huic medico, uero est nomine Nicolaus.

De Hermocrate Medico.

Iam mea sententia in Hermocrate medico,
non multum absimilis uidetur à superiore il/
la, nominis allusio, qui omnes ferme corpore
affecto in curationem susceptos, pharmacis su/
stulit, adeo ut inualuerit uulgi opinio, mortem
ab hoc medico q̃primum se egrotis præbuerat
uisendum, afferri. Vnde est ille Martialis iocus
libro sexto,

De Andragorā.

Lotus nobiscum est hilaris, cœnauit & idem,

Inuentus mane est mortuus Andragoras.

Tam subitæ mortis causam Faustine requiris?

In somnis medicum uiderat Hermocratem.

De Schuterano Abbate.

Chunradus Schuteranus Abbas, amicus
quo cum diu iucundissime fui uersatus,
ædes in urbe Argentinensi, patria mihi dulcissi/
ma,

F A C E T I A R V M.

ma, censu locans, cum inquilinus in alterum
tam annum nihil soluisset, dispensatorem iubet
pactam pecuniam exposcere. At ille rediens. In
quilinus, ait, grauatur tantum æris ex ædibus
illis pendere. Ad hæc subridens Abbas. Quid
queritur inquit, se grauari, qui nihil hætenus
soluit: dispeream si ædes alias minoris q̃ nihilo
possit conducere. Aut tu mihi expone, si ego
erro, quid minus dici possit q̃ nihil. Sic quidam
sacriticus multis oneratus sacerdotijs, cum in
absoluendo precum sacrarum penso, non ad/
modum esset curiosus, & inter pocula factum
illorum improbarer qui preces per quadrage/
simā prolixiores quā uellet instruissent. Age,
ait quidam, uir bone. Num tu optares ut essent
breuiores. Et ille. Maxime. Tū alter, Vix usu
ueniet ut breuiores tibi preces contingant, ijs
quibus modo occuparis. Quippe nullis. Mar/
tialis in eandem sententiam uisus est iocari,
cum scribit.

Ad Velocem.

Scribere me quereris Velox epigrammata lōgā,
Ipse nihil scribis, tu breuiora facis.

De Indulgentijs.

Indulgentias pontificias (ut uocant) cum q/
dam præco in celebri phano diuæ Deiparæ
sacro, multitudini redimendas suaderet. Mer/
cator

cator illum accedens clam sciscitatur quantip/
 fiarent, illo autem semper eandem cantionem
 repente, Redimite indulgentias pontificias q̄
 uos à pœna & culpa liberos reddent, ait mer/
 cator. Haud dubie magno prostant hæ indul/
 gentiæ, Scio em̄ abhinc annos aliquot, ob ho/
 mines agminatum huc cōfluentes, multa auro
 rum milia in gazophylacium collata, & mirū
 uidetur, quomodo etiamnum prostant. Ita per
 bonæ rei execrandum usum utiantur omnia,
 ac nimirum sunt ridicula.

De aliquot uestalibus uiciis
 à presbytero.

Episopus quidam Vestales in sua diocœsi
 habens libidini obnoxias, presbyterum il/
 lis uita & eruditione cum primis spectabilem
 præfecit, sperans fore, ut hominis doctrina &
 exemplo à lasciuia retractæ, professioni suæ
 aliquando respondere curarent. Et recte qui/
 dem ab initio presbyter uitæ honestæ funda/
 menta iecerat, si in ea formula perstitisset, &
 non (ut est natura hominum in uita propen/
 sior) blanditijs muliebribus tractu temporis
 uictus, pudicitæ terga dedisset. Itaq; uitiatis
 ad unam omnibus, quinq; ex eis grauidas fe/
 cit. Episcopus quum multijugo Vestalium par/
 su, neq; celari crimen neq; dissimulari inultū
 po/

F A C E T I A R V M

poterat, ira percitus, accersit presbyterum, & pastorem, inquit, ego te super gregem meum constitueram, sed tu ut uideo lupus fuisti. At ille. Non, ait, lupus fui, sed ouis, quam tu emit- tens, in medio luporum uersari iusseras. Quid em̃ agerem? carneus fui. Huic uni forsan potui succūbere culpæ. Deniq; nihil tibi hac culpa de- cessit, si modo culpa est, per occasionem dare liberis operam, sed auctus etiam uideris meo beneficio quinq; ecclesiasticis filijs. Itaq; si præ- mium à te nullum recipio, uel hoc abunde p̃- miū sit uice, ut culpa me liberes, quæ nulla est. Nosti locum illum euangelicum quo præmijs afficitur q̃ dixerat. Domine quinq; talenta tra- didisti mihi, ecce alia quinq; ad hæc lucratus sum. Num licebit & mihi optimo iure, eadem ad te uerba dicere.

De sacrificio spurios habente
ex concubina.

Alius episcopus quoniam citatum ad se pres- byterum diutius obiurgasset, quia in sa- cri ordinis ignominiam spurios pareret, ille d, afferens ex psalmis, Filij tui sicut nouella oliua- rum in circuitu mensæ tuæ, Sacrificus felici q̃- dam omine sceminā in pontificijs ædibus con- spicatus (Nam diligenter etiam celatum hoc genus hominum, plerunq; tamen se prodit)

op/

opportunte respondendi ansam cōprehendit.
 Aut enim . In eodem psalmo quem tu modo
 citasti Reuerendissime præsul , memineris ita
 q̃q̃ scriptum esse . Vxor tua (protenso in eam
 quam coram uiderat digito) sicut uitis abun/
 dans in lateribus domus tuæ , cum qua si lon/
 gam habueris consuetudinem , fieri potest ut
 tibi quoq̃ contingant filij ceu nouellæ oliua/
 rum & c .

De crastino nemo sit
 sollicitus .

Eques quidam maioribus suis iusta faciens,
 multos ad se uocauerat sacrificos, atq; per/
 fecto sacro, epulis largioribus illos pascens, ui/
 dit ex eis quempiam turdum unum & alterum
 furtim in manicam conijcere . Peraçto autem
 prandio , clam illum ad se uocatis , sciscitatur,
 an sacras aliquando legeret literas . At ille lego,
 inquit . Rursus eques quærit , num alicubi di/
 catur . Nolite solliciti esse de crastino . Et sacrifi/
 cus, hæc ait, sententia est CHRISTI seruato/
 ris . Tum eques . Quis igitur tu saluari contituitio
 à me exceptus, de crastino sollicitus es, ubi epu/
 leris? Ad hæc sacrificus, minime ait, sum soli/
 citus . Rursus eques . Qui non es sollicitus : eni
 turdos quos prandens abstulisti , Ego , inquit,
 sacrificus nō abstuli, sed oblatos accepi, atq; eo

K ma/

FACETIARVM.

magis accepi, q̄ minus in crastinum essem solit/cirus.

De Dionysio Syracusano.

Non abhorret à ioco superiori quod scrip/sit Valerius de Dionysio Syracusano, q̄ manubias aureas, pateras, & coronas quæ si/mul achorum manibus sustinebantur tolle/bat, & eas se accipere, non auferre dicebat. Per q̄ stultum esse argumentando, à quibus bona precamur, ab his porrigentibus nolle sumere.

De eodem Dionysio.

Idem detracto Ioui Olympio magni ponde/ris aureo amiculo, quo eum tyrannus Hie/ro è manubijs Carthaginensium ornauerat, iniectoq̄ ei laneo pallio dixit, æstate grauem esse aureum amiculum hyeme frigidum, la/neum autem ad utrunq̄ tempus anni aptius. Idem Epidauri Aesculapio barbam auream demi iussit, quod asfirmaret, non conuenire patrem Apollinem imberbem, ipsum uero barbatum conspici. Idem mensas argenteas atq̄ aureas è phanis sustulit, Quodq̄ in his more Grætiæ scriptum erat bonorum deo/rum eas esse, uti se eorum bonitate prædicauit. Hæc fermè Valerius.

De

De quodam monacho
uorace.

O Vidam ex eorum familia qui palliotenus
apparent Stoici, quum in amici ædes cō/
uiuio esset receptus, ex appositis epulis ni/
hil prorsus attigit, quod præter institutum suæ
professionis facturum sese formidaret, si extra
præscriptum tempus, & in alienis ædibus esita/
ret. Cæterum urgentibus amicis tandem edu/
cens cultrum, tanta auiditate ea quæ erant ap/
posita uorauit, quanta qui ingruente tempe/
state, frumenta detrudunt in horrea. Proinde
siccatis poculis, uoratisq; epulis omnibus, sur/
gens, ac ualere iubens hospitem simul cum con/
uiuio. Si quid peccaui, inquit, ignoscite, totum
hoc peregit charitas, in illam culpam uniuersa/
sam reñcite. Bene mones, ait parochus. Quin/
tu igitur si quando ad nos redieris, charitatem
hanc uoracissimam in monasterio tuo dimit/
tis, fundi nostri calamitatem, & memineris
tibi conuiuandum cum amicis, quorum mi/
nori impendio decem aluero quàm unam hanc
tuam charitatem. Fecerit nimirum hæc breui
si pergat, & uini & omnium quæ esui sunt cari/
tatem.

Quidam propter Deum
uoluit radi.

K 2 Pau/

FACETIARVM

Pauper quidam in tonstrinam ueniens ob
Dei amorem orauit ut tonderetur, q̄ nihil
sibi esset pecuniarum, quo operam tonsoris
conduceret. Qui tonsor arrepta hebeti noua/
cula, tanta inclementia miserum radit, ut ad sin/
gulos tractus lachrymæ ex oculis ubertim ma/
narint. Interea canis in culina acerbè uerbera/
tus, magno eiulatu in officinam tonsoris pro/
filiit. Quo conspecto, pauper ceu parem soris
iniquitatem in animali miseratus, exclamauit.
O canis quid aduersi accidit tibi? Num & tu
rasus es ob dei amorem? Alius ad uiuum ton/
sus. Pactus, inquit, tecum sum tonsor, ut bar/
bam abraderes mihi, tu uero perinde ac plani/
tus cutem & uiscera detrahis. Quidam itidem
sub tonsore illachrymans. O q̄ preposterus hic
est ordo, ait, ubi post nouacula madent genæ,
Credebam humorem debuisse præcedere. Et
Martialis eleganter iocatus in has uirorum la/
ticoas, hircum præ cæteris animantibus ait sa/
pere, quia barbam gestet, ne imitem Antio/
chum tonsorem experiatur. Epigramma est
libro undecimo.

Qui nondū Strygias descendere q̄rit ad undas
Tonsorem fugiat, si sapit Antiochum,
Alba minus seuis lacerantur brachia cultris
Quæ furit ad Phrygias enthea turba modos.
Mi/

Mitior implicitas Alcon secat enterocelas,
 Fractaꝫ fabrili dedolat ossa manu.
 Tondeat hic inopes, Cynicos, & Stoica mēta,
 Collaꝫ puluerea nudet equina iuba.
 Hic miserę Scythica sub rupe Prœthea radar,
 Carnificem nudo pectore poscet auem.
 Ad matrē fugiet Pêhe⁹, ad Menadas Orpheus
 Antiochi tantum barbarata tela sonent.
 Hæc quęcunq; meo numerasti stigmata mēto.
 In uetuli picta qualia fronte sedent,
 Non iracundis fecit grauis unguibus uxor,
 Antiochi ferrum est, & scelerata manus,
 Vnus de cunctis animantib⁹ hircus habet cor.
 Barbatus uiuit, ne ferat Antiochum.

De quodam Philosophastro.

CVm inter philosophastros olim tempora
 tererem, conuenit inter me & uastrū quen/
 dam sophistam, ut fortunam mutuo ludi cer/
 tamine experiremur, in quo uter euaderet su/
 perior, ab altero auē in cœna acciperet. Igitur
 cum dolis illius circumuentus, ludo succum/
 berem, atq; perdicem is aut turdum sibi afferre
 in mensam expectaret. Ego passere allato fide
 me liberabam. Cœpit is ad subitum obsonij
 aspectum uehementer rixari, de aue inter nos
 conuenisse dicens, non de auicula. Ego contrā
 uana opinione, auiculæ nomen excogitatum

F A C E T I A R V M

respondebam, quum natura quodlibet animal
in suo genere perfectum edidisset. Arille. Re/
este ais, sed respectu quodam passer auicula est,
si illum cum auibus maioribus conferas. At/
qui, omnes ea ratione nobis, inquam, aues no/
mine diminutiuo censebuntur, quæ ad gry/
phorum aut struthionum magnitudinem non
accedunt. Quomodo enim fiet ut ad illos col/
lati, auicularum numero nō habeantur? Quā/
quam frustra hæc coram dialectico aguntur,
cui uel ex Aristotelis decreto persuasum est
auem, quando quidem substantia est non pos/
se in eo quod est, intendi aut remitti, eo q̄ sub/
stantiæ maxime repugnet intensio & remissio.
Cæterum Aristoteles maiori efficacia causam
meam turas est, q̄ si mille iureconsultorū scita
in medium protulissem,

De ingenio Augusti,

Augusti lenitas, & ingenium simplici pru/
dentia laudatissimum, ad iocos festiuos,
facile admodum fuit. Militabat in castris illius
Herennius conclamatis moribus iuuenis, cuius
consuetudinem quum princeps auersatus, ur/
bane hominem loco summouere conaretur,
domum misit ad parentem & necessarios, iu/
bens ne ad se rediret. Verum illo instante, ut
manda/

mandaret quid domi uellet de se nuntiari, Augustus alludens ad morum disparitatem. Dic; inquit, me displicuisse tibi.

De Galieno imperatore.

CAlienus Imperator quum circulator qui dā uxori Augustæ gemmas uitreas uerum loco uendidisset, atq; illa impostori irata, ubi se falsam didicerat, pœnas de eo sumere iuberet. Princeps in specum trahi præcipit, & leonibus obijci, subornatis clām, qui illic ferro hominem castrarent, ac mox dimitterent, itaq; antrum uir nulla spe uitæ ingressus, dum uirilibus orbatu ancipiti sexu prodiret, & populus ad tam ridiculam pœnam plurima caperetur admiratione. Galienus præconis uoce clamari iussit, Imposturam passus est, qui imposturam fecit.

De festo corporis Christi.

IN superiore Pannonia quā hodie Austriā uocantur, ea insignior celebritas habetur q̄ mystico illi seruatoris corpori ac sanguini sacra est, uidere enim liceat sacerdotū, cœnobitarū & scholasticorū longissimum ordinē, uñs publicis pompā ducētem, atq; ad illud spectaculum ingens uicinarū urbium multitudo.

K 4 con/

F A C E T I A R V M.

confluit. Aiunt autem olim è gymnasio, quod illic & copia professorum & multijuga eruditione plurisariam laudatum est, theologos coegisse concilium, in quo suarum esse partium p̄dicarint cæterorum extimulare animos, ut si quid ad exaggerandam hanc pompam in Dei Opt. Max. gloriam, excogitari possit, in comuni consulerent. Euehebatur tum insignibus præconijs ritus à maioribus deriuatus, quo nihil obmitteretur quod ad decus & ornatum rei sacræ quoquomodo pertinere uideretur. Atqui in posterorum industria situm esse, ut tantæ pietatis specimen non modo conseruent, sed etiam pro uiribus auctû quoque uelint. Idq̃ facili admodum uia posse contingere, si ordini prædicto, sacerdotes uestiales coniungerentur, quod pium uideretur ut ceremonijs huiusmodi non desit sexus, ad religionem & sanctimoniam semper habitus propensior. Placuit multitudini consilium, & deliberandum supererat hoc solum, in quem locum uestiales sese reciperent. Proinde quum scholastici ceterarent ad suam classem pertinere, quod regius uates cecinerit in laude diuina iungendos iuuenes & uirgines. Et monachi in diuersum niterentur, dicentes sibi æquius copulandos, si professionis ratio habeatur, in qua sententia fuisse aut/

autorem eius cantionis aiebant, quam de omnibus psallimus sanctis. Vos, inquit, patriarchæ, prophetæ, apostoli, confessores, martyres, monachi, uirgines. Interea priusquàm ex singulorum suffragiis optimates quod æquius uideretur eligerent, quidam non rogatus sententiam exclamauit. Aurigæ marum genus preponit equis, quo auidius sequantur. Ad eum modum longo hoc itinere faciendum iudico, ne lassemur.

De Italo qui elemosynam dederat.

ITalus quidam opulentus inopem in phanorporticu, ubi multi id genus, calamitate afflictorum iacebant, nummulo donauit. Et cum ille gratias agens multa (ut fit) fausta homini precaretur, atque inter cætera ut animam angeli in paradysum ueherent. Diues auersatus hoc uotum respondit, pius feroche poesser. Id est serius quo fieri potest, delitias huius uitæ quas habebat cognitas, ignotis illis quas speramus præferens. Hominis quidem sermo, at parum Christiani.

De quodam ebrioso pictore.

Pictor mihi olim cognitus fuit, arte quidem egregius, uerum æris admodum preclusus, ac uini auidissimus. Huius opera cum eques

K 5 qui/

F A C E T I A R V M.

quidam Germanus in arce sua uteretur, ceep-
tumq; opus moram longam, cuius artifex erat
impatientissimus, desideraret, Simulabat sibi
desse colores pictor, ac pecuniarū nonnihil,
quibus in uicinam urbem profectus, merca-
retur quæ ad operis absolutionem usui esse ui-
derentur. Eques uerbis simpliciter credulus,
pecunias numerat, quas ille poscit, ac dimittit
in urbem. Porro dum illuc uentum est, nego-
tatio omnis cum cauponibus intercessit, & de
coloribus nulla prorsus facta mentio. Eques
itaq; post dies aliquot, quum pictoris absentia
torqueretur, famulis negotium dat qui illum
inquirant, uerum hi dum inter epulorum &
conbibonū gregem diuersantem offendissent,
domum reuocant, & de coloribus quid actum
sit percontatur. Ille emptos quidem sibi eos esse
ait, sed incuria perditos. Famuli autem homi-
nis adprobe poti faciem diligentius intuiti, co-
lorem quandam ascititium genis è uino accessi-
sse intellexerunt. Vnde acerbe increparunt in-
ficiatorem, q̄ colores quos emptos à caupone,
etiamnum haberet, perditos mentiretur. Quan-
q̄ subuereri se dicebant fore ut post hanc temu-
lentiam, pallor colorem adimeret. Atq; adeo
uerum est quod in arte scripsit Naso.

Vina parant animos faciuntq; coloribus
aptos.

apros. Et quod ad pallorem pertinet qui proximo gradu consequitur ebrietatem, Plinius copiose attigit libro naturalis historiae quarto decimo, Hinc pallor, inquit, & genae pendulae, oculorum ulcera, tremulae manus, ac postero die ex ore halitus foetidi, cum his quae sequuntur.

De Diogene.

Diogenem in aedes apprimae splendoris & sumptuosas introductum, ea tamen lege ut salivam non eijceret, aiunt in ducis faciem tandem expuisse, his adiectis uerbis, Quod locum foetidorem non offenderit. Aristippum idem factitasse alicubi legitur.

De Nouercis.

Nouercae odium in priuignos & perpetua maleuolentia, ex Hippolyti fato probe discitur. Quanquam falli in ea re possit, qui morte credit id mali ut caetera quaeque prius interire, Quando Callimachi Graeco epigrammate proditum est, nouercae cuiusdam defunctae statuam prope sepulchrum à priuigno fertis redimitam, in iuuenem concidisse pronam, adeo ut misellus ea oppressus occubuerit, Vnde ortum sit hoc uerbum. Priuignis

F A C E T I A R V M

nedum uiuas, sed etiā uita defunctas nouereas
esse formidolosas. Epigramma ita habet la/
tine.

Priuignus tentas statuam decorare nouereas,

Muratos mores cunctaꝑ morte putans.

Mole cadēs miserꝑ mox cōprimit illa. Nouereꝑ

Ouos priuigni busta etiam fugite.

Recte igitur (ut Plutarchus est auctor) quidā in
canem torquens lapidem, qū ab instituto ab/
errans nouercam casu ictam uideret, At ne sic
quidem male inquit, cessit.

De Medico & p̃ctore.

Medicus quidam, egregij p̃ctoris artem
in re quadam minutula carpsit. Repre/
hensus, ut erat ingenio simplici ac facile irrita/
bili, non prætendere aliquid errori studuit, sed
quo par pari referret, uicissim arguere medicū,
omnemꝑ simul artem maledictis lacerare cœ/
pit, communibus hisce usus in medicos conui/
cijs, summa impunitate eādem mortaliū om/
nes sibi præmittere, uerumꝑ esse ꝑ ait uulgus,
tyrones medicos singulos cœmiteria singula
cadaueribus defunctorum implere. At medi/
cus scomma illud acutum, ioco facetissimo
elusit. Bona uerba inquit, magister, nostra dis/
ciplina multo est in hac re, ꝑ sit tua felicitior.
Quippe præstantiā tuæ aris & errata, indicat
dies

dies & hominum de utrisq; iudicat aspectus.
 At nostræ quidem artis absoluta opera, lux &
 aspectus æquæ ut tua probant, sicubi supersti/
 tes sunt qui nostra cura uiuunt, alioqui iam du/
 dum sepulti. Verum in erratis magis propitiâ
 habemus fortunam quæ illa subducit oculis,
 & terra abscondit.

Morio exonerat uentrem in hypo /
 causto post fornacem.

Morio quidam hyberno tempore frigus
 exhorrens in hypocausto post fornacem
 dormiens, uentrem illic exonerauit. Diluculo
 quidam illuc ingressi & scetorem iniquo ani/
 mo ferentes, uarias eius rei causas reddiderunt.
 At postremo dum œconomus animaduerte/
 ret morionem præteritam noctem egisse in
 hypocausto. Si cui libeat, inquit, donis certare
 mecum, dispeream planè & uincar, nisi morio
 uentris onus hic deposuerit. Morio interea quæ
 nemo adesse suspicabatur, in medium profiliens
 magno clamore, Certa ait œconome certa,
 quia haud dubie uinces.

De quodam sacrificio & equite,

Hordeum & auenam clarissimorum auto/
 rum documentis in iumentorum cedere
 pabulum didicimus. At nescio quo ordine præ/
 postero, in illorum iniuriam, excogitatum sit
 aueng

FACETIARVM.

auenæ pulres in menſas noſtras afferri. Itaq; ſa-
 crificus quidam, edulia hæc beſtialia impendio
 perofus, equiti cuidam Germano operam lo-
 cauit, ea lege, ut una cibum ſumeret. Et non
 poenitendam acceperat conditionem, niſi q̃
 equite crebo alibi res agente, ſacrificus domi
 manens, auenæ pulres mandere, ad id compel-
 lente fame, cogeretur. Equite igitur ſemel poſt
 diutinam abſentiam domum redeunte, Sacri-
 ficus pabuli ferini pertæſus, quo facere dominũ
 eius rei communeſaceret, equum de uenientis
 manu primus omnium recepit, & habenas
 quo longiore potuit interuallo poſt ſe trahens
 ſæpe reſpexit equum, quaſi formidaret illius in
 ſe inſultum. At eques rei nouitatem miratus,
 equus, inquit, non ferocit, non eſt calcitro nec
 mordax, nihil eſt ſacrifice q̃ in illo uerearis.
 Verum ille noui ait, hæc omnia domine, ac
 nihil immutatum credo in equo tuo, qui ſem-
 per animo fuit leni ac placido, cæterum ad rem
 pertineret, ut ego non eſſem immutatus, qui
 longa tua abſentia nil præter auenæ pulres co-
 medens, totus iam auenam oleo, cuius caballi
 qum ſint uehementer auidi, periculum eſt, ne
 hic tuus odore deceptus, deuorare pabuli uice
 me aggrediarur.

De

D

Qu

E

Rel

H

Ved

S

Aſt

S

Qui

N

Qui

Et

Diſt

Et

Hinc

C

G

ſus, S

aſper

De Nautis efficiantibus monachum in tempe/
state, cui fuerant confessi, Tho/
ma Moro autore.

Quā tumida horrifonnis insurgeret unda pcellis
Et maris in lassam ferueret ira ratem.
Relligio timidis illabitur anxia nautis
Heu parat exclamant hoc mala uita malū.
Vectores inter monachus fuit, huius in aurem
Se properant uitis exonerare suis.
Ast ubi senserunt nihilo sic mitius æquor,
Sed rapido puppim uix superesse freto.
Quid miri est ait unus, aqua si uix ratis extrat,
Nostrorum scelerū pondere adhuc premiū.
Quin monachū hūc, in quē culpas exhaustim⁹
Effūcite, et secū hinc crimina nostra ferat. (oēs
Dicta pbant, rapiūt q̄ uix, simul in mare tor/
Et lintrem leuius q̄ prius ille ferunt. (quent,
Hinc hinc q̄ grauis est peccati sarcina disce,
Cuius non potuit pondera ferre ratis.

Apologue de gallo & equis
generosis.

Callus gallinace⁹ stabulū in q̄ equi pgran
des et generosi auena pascebātur ingres/
sus. Saluere uos, ingt, iubeo fratres. Ne, oro, me
aspernemini conuiuā, uideo enim decidere nō/
nihil

F A C E T I A R V M

nihil pabuli ex uestris præsepibus, quo citra
ullum societatis incommodum uesci potero.
Neq; em̃ huc accessi ut quenq; iniuriā afficiam.
Atqui uestrum erit inite sodalitatis meminisse,
ita ut nulli calcare liceat amicum. Obseruabo
hanc amicitie legem religiosissime inprimis
ego, eadem de uobis spe fretus. Ad hæc ferox
quidam equus, Quin tu, ait galle, hanc legem
de non caleando amicum, penitus missam fa-
cis. Nulla enim eius rei nos cura sollicitat. Veni
huc & calca me q̃diu lubeat. At me, inquit, gal-
lus, anxius curis exagitat hæc ratio, ne uestra un-
gula premar, protinus em̃ & finis amicitie pari-
ter ac uitæ contingeret. Sic inter pares solida
conflatur amicitia. Disparitas cceptam quoq;
dirimit.

De quodam debitore.

AEs alienum uero nomine sic appellatur, q̃
minime ad nos pertineat, sed magis ad cre-
ditores. Sic charus quidam Augusto senator,
ere alieno obstrictus, debito ex principis libera-
tate exoluto, beneficiū ingens non agnouit.
Gratias enim agens hoc solum scripsit. Mihi
nihil, Auguste.

Ciceronis ioci.

Ciceronis iocus extrat in Lentulum generū,
longo accinctum gladio, q̃ staturæ esset
exi/

exiguæ. Quis generum meum ad gladium al/
ligauit? Et in Quintum fratrem non multum
ablimilis, cuius imaginem cum uidisset in pro/
uincia quam ille erexerat, clypeatam, lineis in/
gentibus ad pectus usq; ex more depictam, ait
Cicero, frater meus dimidius maior est quam
totus.

De Caninio Reuillo.

CAninius Reuillus uno die & consulatum
inijt, & deponere coactus fuit, in quem io/
catus Cicero. Vigilantem, inquit, habemus cō/
sulem Caninium, qui in consulatu suo non ad/
misit somnum. Et in Varinium itē qui paucis
diebus gessit consulatum, eiusdem Ciceronis
focus olim circumferebatur. Quod eo uidelicet
consule, nec bruma, nec uer, nec æstas fuerit.
Questus autem erat ille, q; Cicero se laboran/
tem morbo, neglexerit inuisere. Ad quem Ci/
cero, Constitui quidem apud me ait, ut te in
consulatu tuo accederem, sed nox me compre/
hendit.

De Vergilio & Au/
gustio.

Vergilius Maro poëtarum omnium facile
princeps, à iocis non perinde abhorruit.
Dederat ille specimen summi de se ingenij, dū
in aula Augusti Cæsaris, ex aspectu corporis
L. canum,

F A C E T I A R V M

canum, aut equorum, parentes aut generosos
aut ignobiles fuisse, re ita à principe comperta,
proderet. Quanquàm ille nec quicquid donaret
uel se dignum, uel tanto ingenio, sed panes idē/
tidem multiplicari Vergilio iuberet. Cæterum
cum subdubitaret Cæsar, num uere esset Octa
uius patre editus, poetam clām in consilium
uocat, orans ut uerum parentē indicaret, fore
ratus, ut eadem industria hominum stirpem
ostendere posset, qua cæterorum animalium.
At Vergilius in panes multiplicatos iocatus.
Ita habero inquit Auguste, pater tibi olim fuit
pistor.

De Asclepiade Apologus.

Asclepiades avarus, murem domi suæ con
spicatus, uerebatur ne alere cogeretur tan
tam bestiam. Et quid hie moratur, ait. Verū
muri perspecta erat hominis parcitas, quam
impendio auersabatur, atq; subridens, Bono
sis animo, inquit, Ego communi tecum utor
domicilio Asclepiades, mensam sordidam ac
tenuem dedignor.

Epigramma Lucillij.

Murem Asclepiades cum uidit, dixit avarus,
Chare domini nostræ mus quid amice facis?
Ridens dulce, timor mus absit ait rogo, tecum
Veni

Veni quo hic habitem sordide, non ut edā.

Quidam tutor erat

heluo.

Heluo quidam pupillis à magistratu datus tutor, quum patrimonium illorū absump-
sisset uniuersum, iussus tutelæ gestæ rationem
reddere. Nihil, inquit, superest, hanc rationem
accipite, aliam nescio. Verum magistratu ur/
gente ut libellos offerret, qui acceptum contine-
rent & expensum. Ille os primo ostendit, dein/
de podicē, illic recepta esse subindicans omnia,
hic exposita.

Adolescens uolebat celibem

uitam ducere.

Adolescens quidam optima indole iacta/
bat apud sodales, se literarum amore coe/
libem uitam præ cæteris elegisse. Verum tractu
temporis in diuersam traductus sententiam,
uxorem duxit & forma & opibus excellen-
tem. Proinde ne temere à prima uitæ instituti/
one recederet, rem uxoriam multis nominibus
à se olim damnatam, iam uisus fuisset ample-
cti, quum de ea re inter ueteres sodales sermo
subortus esset, uenustissimo quodam com-
mento inconstantie notā diluit. Ait enim uitā
humanam ad rem musicam nō absurde aptari

L 2 posse,

F A C E T I A R V M.

posse, in qua sonorus concentus, non ex una
 corda eliceretur. Quum ut ait Flaccus, Ridetur
 corda qui semper oberrat eadem. Sed ex uarijs
 atq; adeò diuersis symphoniam constare. Nā
 temperamentum illud uocum grauium me/
 diarum & leuium, q̄ sit auditu iucundum, fidi/
 bus docemur. Atq; hæc corporis nostri com/
 pago, ut desint alia, si tota æstuat febri, aut hor/
 reat gelu, planè dissonum quiddā, & inamœ/
 num nobis portendit, languorē uidelicet. Por/
 rō si hæc diuersa in unā crasin fuerint reducta,
 tum pulchre omnia concinunt, sanitate reddi/
 ta, qua nihil potest esse amabilius. Idem Scipio
 in republica bene instituta fieri optabat, in qua
 diuersi ordines patritiorum, ac plebeix sortis,
 concordī harmoniā concinerent. Ita marem
 natura rerum parens, ad sapientiam & res gra/
 ues gerendas effinxit, id q̄ uox illa durior quo/
 dammodo indicat. At contra stultitiæ & incp/
 tiæ propemodum exquisita effigies mulier est,
 cuius argumentum uox est illa exilis, & puero/
 rum pari dementia laborantium, similis. Ex q/
 bus utrisq; si concinna fiat permistio, & uicis/
 simi sapientia stultitiam temperet, ac sapientiam
 stultitia moderetur, uitam parari longē dulcis/
 simam. Proinde neutrum sine altero fieri opta/
 bile. Itaq; necessario sapienti uiro ducendam
 esse uxorem.

De

De Hermone avaro.

Fatum fermè peculiare est auarorum, laqueos sese strangulare, sicubi annona aut unum contrà q̄ sperauerant, uberrime prouenit. Igitur auarus quidam Hermon nomine, laqueo pensilis factus, quum dubitaretur quam ob causam ipse sibi mortem consciuisset, iocus emerfit, hominem somniasse opiparum à se amicis paratū conuiuium, nam ea re ita offēdebatur, ut nihil potuerit accidere molestius. Itaq; doloris impatientia ipsum sibi manus intulisse. Lucillius iocum hunc Græco disticho explicuit, Latine uero ita.

Apparat in somnis cœnā cū sordid⁹ Hermon,
Mox dolor, hinc laqueus abstulit orbe uirū.

De avaro qui se suspendit.

Confinis huic iocus est quo pauper fortunæ inclementiam diutius ferre nolens, laqueum collo aptasse prædicatur, quem thesauro eo loci reperto, abiecerit. Verum diues cuius ille fuerat thesaurus, ad locum ueniens, quum ablato auro nil præter laqueum inuenisset, eo se in doloris acerbitate, uita priuauit. Extat super ea re latinum epigramma.

Ausonius Gallus.

Qui laqueum collo nectebat, repperit aurum.
Thesauriq; loco deposuit laqueum.

L 3 Ae

FACETIARVM.

At qui condiderat, postq̃ non repperit aurū,
Aprauit collo, quem repperit laqueum.

De quodam negante pur/
gatorium.

DElarus quidam uir facetus hæreseos, ob
negatum purgatorium, aquæ benedictæ
contemptum, & quia ambitus qui festis dieb⁹
fierent circum templa irrideret, indicta die in
hunc modum respondit, Purgatoriū ego nun/
q̃ ita negauī, ut dicerem nusquā illud esse. Sed
quia status mutationem ipse mihi post hanc
uitam polliceor, fore spero, ut moriens nullū
uideam purgatorium, quippe q̃ hic iam plus
satis purgatus sum, in summa calamitate & mi
seria. Proinde Lazarum illum euangelicum
calamitosum, non in purgatorium migrasse,
ueritas dicit, sed in Abrahamæ sinum, & diuitem
à delictis ad infernum. Itaq; uos inquisitores,
inquit, qui uniuersam uitam semel explendis
uoluptatibus destinastis, tantum abest ut pur/
gatorium in hoc seculo aliquod senseritis, cura
te diligenter ut purgatorium uobis mortuis cō
tingat, alioqui rectā diuitem sequemini. Cæ/
terum quod ad aquā benedictam attinet, ego
illam usq; adeo non aspernor, ut etiam reli/
giosius q̃ municipes mei colam Assurgunt illi
dum

dum in templo à sacerdote conspergimur, & capita nudant pileis, id qua ratione faciant, ipsi uiderint. Ego palàm loquor quod sentio. Solent sacrifici solenni more adhibitis precibus sarcophagos aqua illa conspergere, atq; ea si commodare potest per densissimum lapidem defunctis, quæ tandem perfidia est, ut non credam eandem uim sedenti mihi posse penetrare pileum. Sed ad tertium uenio de inuili ambitu. Non nego mihi ex animo semper displicuisse circuitum, ubi per compendium peruenire licuerit quo tendas. Quasi uero non ridendus sit qui ambagibus & labyrinthis delectatur. Deniq; magno sæpe malo didici, in peregrinationibus, quo pacto non sine rerum, temporis, & uirium dispendio contingat, ut longe errore circumagaris & triduo hoc iter absoluas, qd alius diurno spatio conficiat. Atq; ita quum obtimeat in negotiis prophanis, peccari magis existimo hac intemperantia in sacris. Quæ peccatum existiment philosophi, p. plura fieri quod potest fieri per pauciora.

De magisterio muliebri.

Dilectum mirum quâto interuallo à ueneranda uetustatis maiestate iâ desciderimus, q. nihil

L 4 mi/

F A C E T I A R V M

tribuimus eruditioni, sed omnia, obstreperis ac uanis titulis. Ille omnia nactum se putat si Baccalaureus uocetur. Alter contra domini præceptum Magister dici gestit. Sunt porinde qui Licenciati, quique ad summum eluctari, Doctores appellentur. Quanquam nonnihil inter ea refert qualis uere sis, & qualis esse ab alijs prædiceris. Omnino certe ridiculum est, rem seriã ad theatrales ludos reducere. Aderat autem cærimonijs illis quibus fiunt doctores, alicubi, ingens promiscui sexus multitudo, tantaque ut magistros nostros comprimeret, quæ ratio abigendas suasit ad colos suas ac fusos, trullierculas. Abiens autem una. Gaudeo, inquit, nostro generi domus relinqui magisterium. Neque adeo male me habet quod doctoris honore non dignamur. Nam mihi si maritus etiam doctor sit, breui illum docebo, ut intelligat magisterium muliebri in ædibus, cuius aliæ dignitau præferri.

De quodam grauato ære alieno,

Quidam grauatus ære alieno, à creditoribus in ius uocabatur, at ille saluti consulens suæ, ac aduersariorum eludens conatum, domi se continebat, & familiaribus dabat negotium ut dicerent se peregre abiisse. Ceteræ
hic

hic dolus quum diutius latere non posset, tandem super debito ac dolo malo in iudicio accusatus, quum aduocatus in causa rei serijs diffideret, ad iocos confugit. Ait enim clientem suum non esse soluendo, ideoq; recte facturum iudicem, si hominem absoluat. Et quod de commisso dolo obijceretur, non ita accipiendum esse, ut ab aduersarijs fuisset propositum, sed rei ueritas in hunc modum se haberet. Vir bonus & simplex, animo esset tranquillo & pacato, eoque ratione, lites & foresem strepitum natura exhorreret. Vnde uenia dignus uideretur, quisquis quoad liceret eam rem suffugeret, ad quam ingenio non esset appositus. Alcibiades item e Sicilia Athenas capitis accersitus, Stulitum esse ait, in causa euasionem quærere, quum licet liceat prorsus declinare. Et quum ei diceretur. Num diffidis patriæ de causa tua cognoscetis? Ego ne matri quidam aïderem, ueritus ne imprudens atrum calculum candidi uice urnæ inijceret.

De quodam pigro.

Sægnis quidam, laborum osor, & insectator Sacerrimus, lenta solum otia per uniuersam uitam captabat. Verum in somnis aliquando longo cursu fatigatus, ita somnum execratus est qui labores inuisos attulerit, ut consilium

L 5 cæ/

FACETIARVM.

cœperit de somno nunq̃ admittendo. Quasi
uero dormiat, rursus cogatur currere. locum
Græco epigrammate describit Lucillius, la-
tine ita.

In somnis currens Marcus piger, arcet & odit
Perpetuo somnum, currat ut haud iterum.

De Diogene.

Diogenes proditore quodam maledictis se
impetente, Gaudeo, inquit, quia te hostē
habeo. Tu enim de amicis non de hostibus
male mereris.

De Theocrito

Chio.

Theocritus Chius indocto quodam poe-
ta inconditum carmen illi afferente, ac sci-
scitante curiosus quæ nam in ea re bene argu-
teq̃ dicta probaret, Ea, inquit, quæ tu præteri-
ens non attigisti. Huc ferme pertinere mihi ui-
detur quod ad Faustinum scripsit Martialis, in
epigrammata sua iocatus. Dicit enim non pos-
se illa multis lituris emendari, ut cæteras lucu-
bratiōes, sed licere una litura uniuerſa delere, ei
qui leuiculis nugis offendatur, carmen extat
lib. II. III.

Ipſuer, & charo perfer leue munus amico.

Qui meruit nugas primus habere meas.

Curre, sed instructus comitetur punica librum
Spongia,

Spongia, muneribus conuenit illa meis.
 Non possunt nostros multæ Faustine lituræ
 Emendare iocos, una litura potest.

Puella noluit secundo do/
 ctori nubere.

Puella quædam genere & loco cum primis
 honesto doctori nupserat, illoq; è uiuis sub
 lato, secundas nuptias expetebat. Consulti
 itaq; cognati & affines, imminui dignitatem
 mulieris dicebant si nuberet inferiori, ac dispi/
 ciunt, num alium doctorem nuptiis idoneum
 inuenire possint. Verum illa mox audito do/
 ctoris nomine. Facessant mihi hinc ait, docto/
 res, nullus post hac mihi doctor copulabitur.
 At illi dignitatis amplitudinem euehentes. Nul
 lum genus hominū, principibus & rebuspub/
 licis esse charius iactabant, doctoribus. Deniq;
 & rem gloriam facile hac uia familijs parari.
 Recte, ait mulier, principibus gratos esse do/
 ctores & rebuspub. mihi commemoratis, nimi
 rum quia ad res serias, consilio & prudētia ge
 rēdas plurimū ualent. At quicqd id est negotij,
 capite conficitur, in q̄ planè fateor omnē illis
 latere, & ex toto corpore contrahi uigorē. Por
 rō q̄ lingueat ceteris mēbris, atq; inutiles sint
 rei

F A C E T I A R V M

rei uxoriæ, meo discite periculo. Proinde de marito consulturi, nihil de eo cogitandum est quantum quisq; polleat indole, memoria, ratione, & intelligentia, q; capitis, in quo hæc omnia habitant, nullus in nuptiis usus esse uideatur.

De Tribus theologiæ tyronibus.

Obsonium delicatum tribus theologiæ tyronibus Lutetiæ appositum, adeo fuit pusillum & tenue, ut facile potuerit semel faucibus comprehendi ac deglutiri. Pacti igitur inter se melius uideri, ut unius appetentiæ fiat satietas, qui illo solus uescatur q; si in tres particulas discindi curetur. Cæterum præferendū in hac re merito uideri, eum qui ex sacris literis, atq; ijs euangelicis, sententiam, huic negotio magis congruam in medium afferret. Primus igitur. Desiderio inq; desideravi hoc obsonium manducare. Et alius item, Domum ait, quam piam ingressi comedite quæ apponuntur uobis. At tertius direpto obsonio & uno ructu deuorato. Si totum ait euangelium euoluatis, non occurreret uerbum magis idoneum rebus præsentibus, q̃ extremū illud q̃ usus est dominus, uidelicet, Consummatum est.

De quodam sene moroso.

Senex

Senex quidam ad omnia morosus, nullum diu in ædibus retinere ministrum potuit, aut enim pauculos post dies abegit quumpiam, aut ob conuiciorum intemperiem post unum diem aut alterum ab aliquo desertus fuit. Cæterum nactus aliquando uasrum quendam famulum, coactus est nouam cum illo inire conditionem. Dixerat enim, Domine, Non est ex re mea ut indicta causa post dies aliquot repellar, ut ceteri. Quin magis si ira uisum fuerit, ex scripto agamus. Describe obsecro in tabella quomodo, quibusue in rebus tibi ex animi tui sententia in seruiui uelis, & nisi omnes conatus in hoc destinauero, ut tibi mos geratur, ceu inutilem me abigas quam primū licebit. In hæc senex conditionem, & digessit in capita quæcumque à ministro fieri commodum arbitraretur. Cæterum postridie deambulans senex in urbe per uiam lubricam, quum ex abrupto præcipitio in lutum decideret, famulo exhibens brachia, leuari cupiebat. Verum ille cunctatus paulisper. Scio inquit domine tabellis contineri ut te per urbem sequar, at erigere è luto, fugi me si ibi sit scriptum. Quin tu igitur iacens moraris tantisper dum leuone tabellas percurram.

De alio quodam ministro.

Alius

F A C E T I A R V M.

Alius quidam minister cum domino in maledicta proclui pactus, ne posthac centum febres, aut totidem cacodæmones in hominum cœtu sibi imprecaretur, q̃ puderet se male audire, coram multitudine, sed centum potius nummos aureos, facile enim tum sibi futurum, ut secum domini clām expendat uoluntatem. Itaq; non ita multo post ira percitus herus, in copiosa frequentia hominum, centum aureos famulo imprecatur. At hic rursus illi mille, quæ res ita concitauit ad amarulentiam dominum, ut iam diras, exitia, & quicquid uisum est malarum execrationum intonaret. Cæterum qui aderant litis componendæ studio, dominum orant ne sæuiat, neu in deteriori rem interpretetur partem quæ dicta sint à famulo, quum nemo sit ex eo cœtu qui non uerū esse uelit quod ille optarit. Verum uos dicere, ait herus, arbitror, atqui alia hæc est moneta, de qua clām inter me & famulum conuenit, cā uos non cognoscitis.

Apologus de po/
dagra.

Podagra & musca longæ uiæ comites, uel peri per imprudnetiam in id quod cuiq; casu obuenit diuersorium incidentes, præpostero ordine sunt excepti. Nam podagra dū agrestis ho/
ho/

hospitium ingressa in pedibus illius requiem
querit, in fimo ac luto inclementer fatigata,
squalloreq; foedo lutulenta, puluillos molles
quibus animum solita fuit oblectare, diu cœ/
pit, licet incassum exposcere. Sic musca prædi/
uitis cuiusdam tecta subiens, famem solari è
mēsa, quam ministri flabellis compluribus in
accessam faciebant, haud quā potuit. Quæ
utraq; molestia postero die uicissim in conti/
nuato itinere hincinde narrata, mutandi dein/
ceps diuersorij occasio fuit, quo uidelicet poda/
gra diuitum ædes peteret, musca pauperum.
Docemur hac fabella uoluptatum comitem
esse languorem, adeoq; uere à Flacco dictum
videri. Sperne uoluptates, nocet empti dolo/
re uoluptas.

De claudio & cæco.

Alunt aliquādo mendicos duos cecū & clau/
dū, mutuā inter sese locasse & conduxisse
operam, ut qua parte alter opis egeret, iuuaret,
& qua prodesse posset, uicissim respōderet offi/
cio. Itaq; quod dictu mirū, claudus cæci hume/
ris insidens, uisu suo alienos dirigit pedes, qbus
gestatur. Porro cæcus alterius unitur oculis, quē
compēsato labore portat. Sic naturā humanā
consentaneum est à deo multis partibus aliene
opis

F A C E T I A R V M

opis indigam debuisse creari, quo maior esset officiorum utiilitudo, conciliandæ charitatis mutux certa materia. Extant autem de ridiculo mendicorum contractu quædam, cum Græcorum tum Latinorum epigrammata, quæ sic habent.

Aufonij.

Insidens cæco, graditur pede claudus utroq;
 Quo caret alteruter, sumit ab alterutro.
 Cæcus nāq; pedes claudio gressum q̄ ministrat,
 At cæcus claudio, lumina pro pedibus.

Thomæ Mori.

Cum claudio cæcus, sic lege paciscitur equa, ut
 Hic ferat illū humeris, hunc regat ille oculis
 De Pausonia ad medicum.

PAusonias medico q̄dam illum inuisente ac
 interrogante Num mali habes quippiam?
 Nihil, quia te medico non utor. Et quum medi-
 cus diceret, Quomodo accusas quem non es
 expertus? Ego inquit, Pausanias si expertus fuiss-
 sem non accusarem, quippe iam diu uita defun-
 ctus. Huc pertinet q̄ melius fuisse olim iudica-
 runt in prædonum manus q̄ in Gennadij in-
 docti cuiusdam medici curationem incidisse, a
 quo numerata primum pecunia, ad inferos ui-
 dearis relegandus, quam illi cædem religiose
 auerterentur, ac nihil tam solícite desiderent, q̄
 ut

ut ære uitam redimas . Extat super ea re Epi/
gramma .

Iudicium melius fuerit subiisse latronis ;

Gennadij medicas q̄ petisse manus .

Ille etenim cædes sancte execratur & odit ;

Hic pretium capit , & ducit ad Elysios .

De quodam propinante ami/
cis muscas .

Propinans quidam in conuiuio amicis , mu/
scas quæ in calicem casu inciderant extra/
hens , accepta portione , reiecit in uinum , quod
cū grauitè & iniquo animo ferrent conuiue ;
Ego , inquit , muscas odi in poculis , at fieri po/
test ut uobis hæc condimenta sint plurimum
grata . Extat de hoc ioco Mori epigram/
ma .

Muscas è cratere tulit continua priusquam .

Ipse bibit , reddit rursus , ut ipse bibit .

Addidit & causam , muscas ego nō amō dixit ;

Sed randē è uobis , nescio , num quis amet ;

Laus Io . Sapidus .

Ioannes Sapidus Selestradiensis , uetus , iuxta ;
Iac constans amic⁹ , editis nuper epigramatis ;
nonnullos iocos , ut est uir egregie eruditus , in/
signi eruditione ac festiuitate tractauit .

De diuite sacrificio moriente .

Nunti⁹ horrendū iamā properabit ad Orcū

M Quo

FACETIARVM.

Quo tibi non ullus certior esse potest.
Si quid habes scelerū Stygio mandare tyrāno
Hoc agrem, fidus crede minister erit.
Ast opus est alio tibi qui mandata reportet
Hic semel hoc, mensus non remeabit iter.
Idem Sapidus de diuite ægroto,
medico, & rustico.

Summa fuit medico locupletis cura medendi
Tandem animā edentis, sed tamē exiguum.
Tū medicus (det ut ægroto spē roboris) inq̃r,
Hunc flatum centum crede ualere minas.
Forte aderat diti Cereales pendere census
Rusticus, is magnum uentre dedit crepitum.
Et tantillus ait, si sit te iudice tanti,
Non poterit tantus mille ualere minas.
Stulte quid admiraris opum uim, diues in arca
Si pretiosa magis podice pauper habet.

In indiligentes scholares.

Eques quidam germanus in celebri gym/
nasio, sine fructu tempora terens, cum a
parentibus rudis disciplinarum, ac penitus ex/
pers, reuocaretur, equo insidens, & iam iam
abiturus, tabellionem adhibitis aliquot testi/
bus ad se uocabat, ac uerbis conceptis, sancte
iurauit, se nihil prorsus literarum ab illa Aca/
demia ablaturum. Itaq; si qd eruditionis post/
hac

hac quacunq; incuria decederet scholasticis aut
periret, diligenter se iam contestari, ne sua cul/
pa id accidisse suspicarentur, neu penes se rem
huiusmodi perpetuo quærent.

Caupones miscent uina
aquis.

PVer quidam in sacro ministrans, qst pres/
byter aquam peteret, quam uino in calice
commisceret. Habes, inquit, aquam, atq; illo
dicente ubi? In uino ait puer. Vidi enim heri
cauponem hoc dolium, unde depromptum est
uinum, plus minus duabus urnis aquæ imple/
re. Recte habet, inquit sacrificus, quia nondum
præfocatum est in aqua uinum. Ad quæ puer,
necessaria est uino narandi scientia. Huc per/
tinet sermo nuper in corona doctiorum homi/
num obortus de quibusdā urbibus magno a/
quam sibi comparantibus, qualis est Buda Pā/
noniæ metropolis, in qua olim comites expe/
ctans, aliquot diebus substiti, & in expensarū
ratione didici equum meum carius potasse a/
quam quàm me uinum. Ibi incidit quæstio, q
nā in loco pluris uenderetur aqua, & post lōn/
gā concertationē obtinuit haud dubie illic ubi
caupones uino exotico aq admiscerent, eā em
aquam uini etiam cari pretium, posse contingē

FACETIARVM.

re. Sed qd nos de aqua loquimur: quādo Mar-
tialis etiam uino iugulari falernum putat, at/
que ineluibile scelus id esse prædicat. Poëtæ epi-
gramma habetur libro primo.

Ad Tuccam.

Quid te Tucca iuuat uetulo miscere falerno
In uaticanis condita musta cadis?

Quid tantum fecere boni tibi pessima uina,
Aut quid fecerunt optima uina malis?

De nobis facile est, scelus est iugulare falernū
Et dare campano toxica sœua mero.

Conuiuæ meruere tui fortasse perire,
Amphora non meruit tam pretiosa mori.

De quodam theologo.

Quidam longe eminentissimus theologus
orabatur ab episcopo, ut corā illo ruri-
sacram concionem ederet. Porro aulici,
quorum mens iamdudū erat in patinis, clam
susurrabant in aurem oraturo, ut meminere
horum temporū, quæ ad uetera Saturnalia q/
dammodo accederent, neq; paterentur in lon-
gum produci sermonē. Quin magis, ut ueteri
maiorum nostrorum uerbo dictum est, bre-
ues recte huc quadrare conciones, & longiora
ad ignē tosta farcimina. Recte, ait, theologus,
moneris. Ego commodam hinc nactus occa-
sionem, studebo potissimū inseruire temporis.
Et

Et exorsus dicere. Complusculi, ait, me compellere, orantes ut temporis habita ratione, breuibus complectar sermonem. Accipite igitur uos aulici hunc sermonem CHRISTI seruatoris, quo ait se reprobis dicturum. Ite maledicti, Quid potest breuius dici? Proinde si quis desideret ad ignem tota longiora farcimina, quandoquidem & illa nobis sunt in promptu non negabimus, comprehenduntur autem in his uerbis quæ proximo sequuntur, uidelicet, In ignem æternum.

In quendam lure consultum.

Idem uocatus ad conuiuium, cui aderat iureconsultus sacerdotis oneratissimus, atque is qui ex sacris literis peccandi prætextum sibi uideretur accipere, tacto etiam quasi per conuiuium theologo, ait enim, Vos theologi cœlestia contemplamini, in quibus omnia uestra desideria, merito sita esse debent, nec quicquam ad uos pertinet rerum terrenarum. Scitis enim ita scriptum esse in psalmis. Cœlum cœli domino, Terram autem dedit filiis hominum. At nos iureconsulti sumus filij hominum, quibus iure quodam diuino debentur terrena cōmoda, nempe decimæ, oblationes primitiarum, ac census, quæ omnia obueniunt ex sacerdotibus. Atque ego ist

M 3 huc

F A C E T I A R V M.

huc porro nesciebam, inquit theologus, putabam enim uos esse ex eorum numero, quorū meminit Euangelista, qui non ex sanguinibus, neq; ex uolūtate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt. Cæterū si uere estis filij hominum, in uos quoq; dictum accipiatis oportet, quæ ait diuinus spiritus in Psalmo quarto. Filij hominum usq; quo graui corde, ut quid diligitis uanitatem & quæritis mendacium. Et item Psalmo tertio decimo. Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut uideat si est intelligens aut requires deum. Omnes declinauerunt, simul inuiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usq; ad unum. Sepulchrum patēs est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, uenenū aspidum sub labijs eorū, cum his quæ sequuntur.

De quodam breui statura.

Ioannes Andreæ nobilis iuriconsultus, in proœmio libri sexti decretalium, Iacobum quendam de castello Bononiensem, obiisse quondam legationem refert, ad Bonifacium VIII. Romanum pontificem, atq; inter orandum quum esset uir iuris scientia eminentissimus, & eloquentia haudquaquàm uulgari, perpusillus tñ & statura breuissima, Papa credens

dens illum genua flectere, diu annuit manu, ut
 surgeret, donec Portuensis Cardinalis certiorē
 redderet pontificem, zachæum hunc quen-
 dam esse. Huc pertinet Iuliani epigramma Gre-
 cum in pumilionem, quem admonet, ne ur-
 bē deferens, rus aliquando proficiscatur, fore
 enim ut à grue conficiatur, capitali nimirum
 pygmæorum hoste.

Ne te conficiat pygmæo sanguine gaudens
 Grus, habitans urbes tutior esse potes.

Augustus culcitram
 emit.

AVgusti festiuus extat iocus de culcitra cu-
 biculari, quam distractis cuiusdam equi-
 tis Romani iam pridem defuncti, ac diuenditis
 bonis, sibi coëmi iusserat, causam reddens, oc-
 cultas illam habere vires ciendi somnos, in qua
 ille uiuens, ingenti æris alieni mole oppressus,
 id quod post mortem tum demum emergerat,
 dormire potuerit.

De Hippocrate & So-
 sandro.

Circumfert elegans iuxta ac insignis iocus de
 medicorū duorū Hippocratis et Sosandri
 nominibus, ab instituto & professione utriusq;
 alienis, quæ tamen facile quadrent, si uterq; aut

M 4. artem

F A C E T I A R V M

artem mutet, aut nomen. Nam Sosander nomen habuit à seruandis hominibus, quod tamē parū aptearti hominis conuenit, fuit enim medicus quidem insignis ille, sed equorum. Rursus Hippocrates q̄ circa equos nonnihil possit, Græco nomine uocatus est. At ineptum nomen uidetur, q̄ appelles medicum in curandis hominum morbis celeberrimum, Epigramma est.

Hippocrates hominū, tu q̄ Sosander equorū
Morbos edocti pellere rite malos.

Nomina mutare aut artē, male conuenit, alter
Ex arte alterius nomen ut accipiat.

In subribus sub Leone decimo Romano Pontifice, ex urbe in patriam rediens, simul cum aliquot comitibus, dum ex urbe Parmensi in agrum Rhegium effusa aliquot Gallorū millia nobis occurrerent, & nusquam appareret elabendi spes, p̄ medios satellites & militum copias eundum erat. Vbi dictū mirum quam uiderimus in agris illis, quā patebant excursiones, miserandam cunctis sæculis calamitatem, tot cædes, stupra, adulteria, rapinas, incendia, & alia huiusmodi multa, quæ fortuna ista solet recipere. Cæterum ex re mea erat qd gracilentis insidebam equo, eo q̄ armis parum idoneo, abducebantur enim ex nostro grege duo

duo quibus equi fuerant, ferociōres, & iam ex/
tot periculis biduo euasimus, quū undiq; no/
bis obstrepunt agrestes, sedulo sciscitantes ubi
nam ageret Gallorum exercitus, proinde nemi
ne illis quicq̃ respōdente. Ita enim exagitauerat
corda mœtus, ut nō sine acerbissimo cruciatu,
utcerem dolorem renouare recordatione lice/
ret. Ego instantibus importunius agricolis tot
quæstionibus, quantum potui dicere Italice
ignoratis inquā, ubi Gallus Marte grassetur
& quum illi confiterentur se nescire. Quod diu
faustum uobis felixq; futurum sit ut diutissime
hoc ignoretis dixi. Nos certe nudiustertius ma
gno malo hanc rem didicimus. Cui uerbo q̃a
sodales mei tum applaudebant, & dicebant ex
media philosophia depromptum, ut non in/
gras curiosæ, quæ expediat magis ignorasse, in
iocos referre libuit.

De sex Germanis.

EOdē itinere meridiano me subducens c̃stui,
in cauponam quandā diuerſi, ubi sex Ger/
mani Romam euntes, acerrimum certamē in/
ierunt cum patrisfamilias ministro, & q̃a me
nonnihil Italicæ linguæ putabant tenere, mox
arbitrum litis fecerunt, meæ p̃ omnia parituri
sententiæ. Renitebar ego diu, ac tandem uictus
precibus, audiui controuersię causam, ea erat

M 5 huius/

F A C E T I A R V M.

huiusmodi. Querebatur minister Germanos
quatuor bologninos, id est monetæ genus, de/
bere pro pane, totidē pro ouis, quæ sunt octo,
sex pro uino q̄ sunt quatuordecim, pro carni/
bus item quatuor quæ sunt duodeuiginti, &
bon profaz sei, quod significat, & profunt hæc
uobis sex, quæ sunt inquit uigintiquatuor. At
Germani postremum non intelligentes. Oua
inquiunt, planē uidimus, panem, uinum, &
carnes, præterea nihil. Itaq; rogatus sententiā.
Aequum mihi inquam, apparet, ut quod in
mensam uenit, soluatur, & bon profaza uen/
datur Italis, Germani enim illud non intelli/
gunt, & si maxime intelligerent, non tamen
satiantur uerbis.

Hospita nimium exposcit
à duobus Ger/
manis.

IN alio diuersorio duo Germani pernoctan/
tes, cum matrona nimium exposcere uisa
esset pro uictu, & illos insolitæ exactiōis ad/
miratio caperet, dicente uno, ad maximum tan
ti potuisse uendi uinum, tanti carnes, & tanti/
dem alia opsonia, excedente nihilominus pe/
titi æris quantitate. Quod audiens matrona
residuum dabit, ait, pro lecto. Ad quæ uer/
ba reticum sanē intuens ille, sed clām corre/
ptus

ptus à sodali, ob uili uenditum lectum, con/
ticuit. At enim qui corripiebat, lectos ego nus/
quam uidi minoris uendi. Nosti quòd domi/
nostræ plus minus octo aut decem aureis cõ/
parantur, Itaq; die postero institutum iter in/
gressuri, lectum in quo dormierant, conscin/
dunt plumis uento commissis, q; indignum ui/
deretur auarissime mulieri rem semel empram
relinquere, quæ alijs rursus uendi per occasi/
onem possit.

De quodam som/
niente.

Cicero libro secundo de diuinatione ex
Chrysippi libro scribit, quendam somni/
asse ouum pendere ex fascia lecti sui cubicula/
ris, & interrogatum super eo coniectorem, res/
pondisse, thesaurum defossam esse sub lecto,
fodit, inuenit auri aliquantum, id q; circunda/
tum argento. Misit coniectori quantulum ui/
sum est de argento. Tum ille, Nihil ne de uitel/
lor'd enim uidebatur ex ouo aurũ declarasse,
reliquum argentum.

De. Pub. Claudio, Han/
nibale, & Lu/
cillo.

Pub.

F A C E T I A R V M

PVb. Claudius primo bello punico, ioco quodam omnia irridens q̄ de pullis gal/linaceis maiores soliti fuerant accipere. Nam cum ē cauea producti pulli cibum non attingerent, idq; ominosum censeretur arma capeſſentibus, mergi illos in aquam iussit, ut biberent si nollent edere, ac mox infruxit aciem. Sic Prusias rex exulante apud illum Hannibale & hortante ut copias educeret, respondit se non audere quod extra prohiberent. At contra Hannibal. An tu inquit carunculae uitulinae maius quam imperatori ueteri credere? Lucullum item, cum pridie nonas Octobris cōtra Tigranem Mithridatis generum copias eduxisset, & ex militibus quidam nefastum diem esse eundem prædicarent, atq; ad capeſſendum bellum non uideri idoneum, dixisse tradunt. Ego com miliones ex atro hoc die felicissimum rebus bene gestis, efficiam.

De quodam equite, qui mortuum
colonum sacerdotibus in
prandium dedit.

IN Dalmatis quā Hungari Illyricis coniunguntur, eques quidam notę crudelitatis, colonum defunctum cui sacris interdictum erat uiuo, præcepit in cœmeterium inferri. At sacri/ ficius loci uicinorum consilio sacerdotum, ac
pe/

pedanei Decani iussu, sepulturam petitam negavit. Vnde in iram impulsus eques. Disperea ait, si non intra mensem loco sacro hunc cololum, mea industria intulero. Denique non ita multo post, uocatis ad se omnibus eius regionis sacrificis, ueluti maioribus suis iusta facturis, in prandio rusticum membratum concisum, conditum pipere, & artificiose decoctum, epulandum proposuit. Illi carnes alias arbitrari quod totum absumpsissent, & surgentes à conuiuio gratias equi agerent. Ille, Ego uobis, inquit, gratias ago, quia colonum meum quem in cœmeterium recipere iam pridem nolbatis, sanctiori iam loco uiscerum uestrorum, in quæ illum iam recipistis comedendo, dignati estis. Ad quæ uerba complures abominatione rei gestæ à stomacho cœperunt subita quadam perturbatione laborare, bonaque pars sacrificorum præmansos cibos aut in sinum equis, aut quibus suppetierat mora, in latrinam uomitu eiecerunt. Duratque hodie de coloni sepultura certamen, equite in sacrificiorum aluis eam esse. Illis contra in latrina & equitis sinu, prædicantibus.

De diuite ægroto & eius morione.

Diuies quidam cui erat morio, cum uehementer laboraret colica, & medicorum opem

FACETIARVM

opem in soluenda aluo implorasset, frustra ta-
men. Tandem ad Deum diuosq; omnes con-
uersus, uentulum aliquem orabat uentri. Ac ne
sic quidem proficiens, in rerum omnium des-
peratione, uitam futuram in Paradiso regnūq;
coeleste, qñ actum uidebatur de hac uita, so-
licitis precibus poposcit. Ad quæ, morio. O
fatum hunc dominum meum, regnum cœ-
leste expetit à deo ac diuis, qui multis iam preci-
bus fatigati, rem ne uanissimam quidem om-
nium, uentris uidelicet crepitum illi concedere
uoluerunt. Id audiens dominus concussis inter-
no motu perumpentem risum uisceribus, leui-
ter pedere cœpit, medico mox pronuntiante,
mille aureos eum crepitum ualere. At morio
cum ingenti sonitu per posticum emissio flatu.
Medice, inquit, Quis hunc satis æstimet: qui il-
lum domini incomparabiliter uincit.

De Lucio pictore.

Seruilius Geminius apud Lucium Mallium
spræstantissimum id temporis Rome picto-
rem cœnans, qñ filios illius deformes uidisset.
Non similiter, inquit, Malli fingis & pingis.
Respondit Mallius. Netu quidē recte iudicas.
In tenebris enim fingo, luce pingo.

De coruo sutoris,

Augustus,

Augustus, ut author est Suetonius, ab Aetia-
ciaca uictoria reuersus, uolucres quas-
dam magno coemit q̄ se officiose salutassent,
quod exemplum suturem sollicitauit, ut coruū
institueret ad parem salutationem. Qui impen-
dio exhaustus, sæpe ad auem non responden-
tem dicere solebat, Opera & impensa perijt.
Aliquando tamen coruus cœpit dicere dicta-
tam salutationem, Aue Cæsar, uictor, Impera-
tor. Hac audita, dum præteriret Augustus, re-
spondit. Satis domi saluatorum talium habe-
o. Superfuit coruo memoria, ut & illa qui-
bus dominum quærentem solebat audire sub-
texeret, opera & impensa perijt. Ad quod Cæ-
sar risit, emicq; auem iussit, quanti nullam ad-
huc emerat.

De Diogene.

Diogenes Anaximenem rhetorem habitio-
ri corpore, atq; adeo ad res gerendas plu-
rimum impeditum his uerbis compellauit.
Da nobis quoq; nonnihil tui uentris, Sic enim
fiet ut inopiæ qua laboramus consulatur, & tu
mole hac graui te exonerēs.

Prædo dimittitur, & tan-
dem tollitur in
crucem,

In

F A C E T I A R V M

Insignis quidam prædo sub ditione principi duriusculi in facinore deprehensus, ac cōiectus in carcerem, cognatos habuit opulentos, qui congesta magna ui auri, lenituros se etiam inexorabilem sperabant, ac intercesserunt pro amico ut dimitteretur. At princeps, Nihil est inquit cur muneribus efficiatis quod conamini, dabitur hoc uestris precibus, ut noxius dimittatur. Ita tamē ut ne post hac ad eum modum quo fuit solitus, peccet. Egerunt illi gratiam, lætitia magna gestientes, & dimissum se propediem recepturos, sperantes. Quum princeps pauculos post dies nocentem ē carcere quidem dimittit, sed mox in crucem tolli iubet, quæ res cū mœstos redderet cognatos, allegabant qui principis fidem ab omni calumnia assererent. Quod dimissus fuerit ē carcere prædo, ita ne denuo grassetur, & ad posterius isthuc docendum, adhibere idoneum præceptorem, fuisse operæpretium, atque neminem repertum aptiorem hctore.

De Latrone insigni.

Habere cognationem mihi uidetur cum eo quod iam retulimus, lepida quædam historia Græco epigrammate celebrata, quæ sic habet. Latro insignis noctu prope murum uelutissimū dormiēs, in somnis à numine Serapi ad/

ad monebatur ut surgeret, alioq; cubitum iret.
 Parebat ille dictis, & mox impetu ingenti con/
 cidit murus, solo æquatus. Latro ubi se nutri/
 nis oraculo seruatum à præsentis exitio uidit,
 mane sacrificio sibi nuinen conciliare studeat,
 cuius beneficio seruatus esset. Nihil esse con/
 testatus, quod de ultionibus poenis diceretur, q;
 bus dñi immortales, afficeret noxios. Suo enim
 exemplo facile constare q; beneuoli habeantur
 latronibus, tantum abest ut perditos illos ali/
 quando uelint. Post hæc gaudia, Serapis nu/
 men, nocte postera diei, ad latronem dormien/
 tem rediit, seutere increpans scelerati hominis
 ineptias, qui impunitatem sibi diuina autorita/
 te pollicitus fuisset. Et mox dei aperuit consiliu,
 uerbis huiusmodi. Quod te sum moui ut rui/
 næ parietis te subduceres, noueris ita factum;
 ne leni fato è uita migrares, manet enim te post
 longa tormenta meritis tuis digna, ignominio/
 sa crux, quæ te ad extremum luce priuabit. Epi/
 gramma latine ita habet.

Dū caperet somnos muræ prope latro uetustu,

In somnis præsto nutmen adesse uidet.

Et subito oraculum montuit. Latro mitte sopore

Teq; miser aliò confer, abiçq; celer,

Cessit ut ille loco, parens, mox concidit ingens,

Inq; solum paries sternitur innocuus.

N Sacra

F A C E T I A R V M.

Sacra memor tantæ fecit latro mane salutis

Atq; deo gratos prædicat esse reos.

Postera sed reddit nox uerba, deumq; latroni

Qui cæde ouantis contulit ora uiri.

Non ait hac nece te uisum fuit orbe, moueri,

Quin magis immanis crux malefacta luer.

Nec male interim congruit huic loco, quod
scriptum reliquit Valerius de Dionysio Syra-
cusano, qui sacrilegia sua iocosis dictis proseq,
uoluptatis loco duxit, Fano enim Proserpinæ
spoliato Locris, cum per altum secundo uento
classe ueheretur, ridens amicis. Videtis ne, ait,
quàm bona nauigatio ab ipsis dijs immorali/
bus sacrilegis tribuatur? Qui tamen si debita
supplicia nō exoluit, dedecore tamen filij mor/
tuus pœnas rependit quas uiuus effugerat. Len-
to enim gradu ad uindictam sui diuina proce/
dit ira, tarditatemq; supplicij, grauitate com/
pensat.

De Diogene.

Diogenes uidens magistratus qui Hierom-
nemones dicebantur, quendam qui ex
ærarario phialam furat⁹ fuisset, comprehensum
ducentes, Magni inquit fures paruum du/
cunt.

De Aeschilo.

Hvc Aeschilus tragicus poeta, quum in
Sicilia

Sicilia urbem quam incoluit egressus, cum in aprico quodam loco capite detecto, confedis/ set, aquila eò loci per aera uolitans, & præhen/ sam unguibus testudinem, frangere quo carne illius uesceretur, cupiens, in caluiciem hominis, quam saxum aliquod esse arbitrabatur, testam durissimam illisit. Qui casus poetæ doctissimo simul, ac uiuacioris tragœdiæ extemplo finis fuit.

De Diogene.

Diogenes à caluo quodam conuicijs laces/ situs. Ego te, inq̃t, nolo uicissim maledi/ ctis impetere. Sed laudo capillos tuos, quia ui/ tiosum istud caput fugientes, glabrum reli/ querint.

De Tiberio Cæsare.

Tiberius Cæsar Iliensium legatis paulo se/ rius post Drusi fortissimi filij interitum, consolationem afferentibus, quasi oblitterata iā doloris memoria, facete illos irrisit. Se quoq̃ uicissim Iliensium uicem dolere, ait, q̃ egregiū ciuem Hectorem amisissent.

De Abbate uineam plantante.

In Pannonia superiore q̃ Austriā hodie uo/ cāt, cōtra opinionē scriptorū ueterū, q̃ in Ger/ mania undiq̃ rigere coelū, p̃diderūt, aeris ac so/ li bñficio, sicut et in alijs plersq̃ regiōib⁹, potis/

F A C E T I A R V M

limum tamen in Rhēni confinibus, uinum lau/
 datissimum prouenit. Cuius uigore & bonita/
 te illectus quidam Abbas, uinitorum operam
 conduxit, qui in collibus qua Pannonia respi/
 cit Noricum, uineam plantarent. Verum quum
 operi non responderet fructus, consuluit ille
 peritos, quibus ætas longior, & assiduitas in
 ea re tractanda, maiorem fecerant experiētiā.
 Atq; illi uineam quidem egregie esse cultam
 diffinierunt, sed duas res superesse quæ accedāt
 necessario, si uinum egregium illic nasciturum
 speretur. Esse proinde talia ut nullo hominum
 ingenio adduci queant. Abbate autem sedulo
 instante ut tamen indicarentur. Responderunt
 illi, in Cæcio monte (distat ille à Vienna Pan/
 noniæ, duobus milibus Germanicis) præstan/
 tissima proueniunt uina, glebæ nimirum uber/
 tate, & auræ clementia. Quæ utraq; si adsint,
 paria uina hæc tellus nimirum produxerit.
 Recte igitur præcepit Flaccus. Tu nihil inuita
 dices faciesq; Minerva. Nam quod ad dictionē
 attinet, curandum quidem est, qd ait Fabius, ut
 q̃ optime dicamus, tamen omnino pro facul/
 tate. Iulius Florus cum adulescentem uultu te/
 trico atq; demisso uideret, ac causam rogaret
 frontis tam diductæ, Illeq; responderet. Quia
 triduo materis desinatæ non inuenio exordiū.
 Num

Nunquid tu melius, inquit, dicere uis q̄ potes?
Sic Zeno Stoicus philosophus, discipulum ma-
gna & ardua infelicitate molientem, uerberauit
dicens: Non si magna feceris bonus eris, sed si
bona, magnus. Ad hunc modum quidam re-
prehensus ob stultum consilium. Quin tu inq̄
caput meum accipis, & consulis melius,

De uentre & membris Apologus
ex Ti. Liuij lib. II.

TEmpore, q̄ in homine non ut nunc om-
nia in unum consentiebant, sed singulis
membris suum cuiq̄ consilium, suus sermo fue-
rat, indignatas reliquas partes, sua cura, suo la-
bore, ac ministerio uentri omnia quæri, uentrē
in medio quietum, nihil aliud q̄ datis uolupta-
tibus frui, conspirasse inde, ne manus ad os ci-
bum ferrent, nec os acciperet datum, nec dētes
conficerent. Hac ira dū uentrem domare uel-
lent, ipsa una mēbra ac totum corpus ad tabē
uenisse. Inde apparuisse uentris quoq̄ haud se-
gne ministerium esse, nec magis ali q̄ alere eū,
reddentem in omneis corporis partes hunc q̄ ui-
uimus uigemusq̄ diuisum pariter in uenas,
maturum confecto cibo sanguinē. Cōparando
hinc, q̄ intestina corporis seditio, similis ēēt iræ
plebis in patres, in concordia reipub. ordines,
uidentur retinendi.

N 3 Apo/

F A C E T I A R V M.

Apologus de Agide

IN eundem finem tendit cum superiori apo-
logo, is quem de serpente, in uita Agidis de-
scripsit Plutarchus. Sensit animal illud acrem
inter caudam & caput seditionem, illa queren-
te pro capitis arbitrio se immerito semper qua-
quaversum circūagi, & ductum illius sequi, cū
eque consulto cauda possit ducis fungi officio,
& caput quo lubeat pertrahere, atq; hinc uere
apparere tyrannidis notam in capite, quia du-
cere solum uelit, ac minime à quopiam duci.
Porro caput quo tyrannidis probrum effuge-
ret, potestatem fecisse caudæ proficiscendi quo
uellet. Illāq; oculorum officio destitutam, per
salebras, & præcipitia caput ac totum corpus
trahentem, breui perniciem sibi ac membris
omnibus attulisse. Quo docemur, nihil magis
aduersari saluti reipub. q̃ si plebs detrectet se/
qui patrum monira, & ordine præpostero,
optimates uulgi studia cogantur amplecti.

De Atheniensibus sedi- tiosis.

LEo Byzantius philosoph⁹ & orator infig-
nis, ad Athenienses seditiosos legatus, cū
esset corpore præpingui, ac uenter hominis in
contione sesquipedalis ac præter modū obesus
apparuisset, ingens omnibus subito risus obor-
tus

tus est. At leo non modo non est commotus, sed etiam risum huiusmodi prudenter & artificiose in orationis neruum per occasionem conuerit. Ait enim. Quid rideris o uiri Athenienses, an quia me crassulum & insolita quadam corporis habitudine esse conspiciatis? Est mihi uxor domi corpore habitiori multo, & tamen concordēs unus recipit lectus. Porro dissidentibus ne una quidem suffecerit domus. Quibus uerbis populum Atheniensem mox in suam traxit sententiam, ut depositis simultatibus, in gratiam uicissim secum redierint.

De Antisthene.

Antisthenes rhetor pontico quodam adulescente illi se in disciplinam tradente, ac seculo interrogante, quibus rebus ad comparandam sibi eruditionem necessarijs instructus esse deberet. Respondit, Libello & mente, stilo & mente, deinde tabella & mente, Quasi nihil uideantur cetera sine industria & mentis perspicacitate. Verum discipulo mercedem promittente, si nauis eius salsamētis onerata appelleret. Antisthenes uas inane accipiens sequi uenē iussit, & accedēs mulierē farinā uendentē impleto uase discessit. Atq; illa poscente rhetorē

F A C E T I A R V M.

pecunias. Respondit. Iuuenis dabit si nauis falsa
mentorū illius appulerit. Significans nihil es-
se spem, ubi re præsentī sit opus.

De quodam ægro consulente
Astrologum.

Quidam exinopinato lapsus in ægritudi-
nem, ad astrologum misit, quæsitum an
astra mortem minarentur. Respondit ille
morbum hunc non esse letalem, sed dies lon-
gissimos ex aspectu syderū promitti. Verum
languore auctibus suis ingrauescente, cum mi-
ser ingruere mortem intelligeret. Mentitus est
inquit, vates meus q̄ prænuntiavit mortem nō
imminere. Compertum enim habeo iamiam
mihi esse moriendum, Porro q̄ de longissimis
diebus uaticinatus est, eo planè nihil potuit
dici uerius. Nam dies una propemodum mihi
iam annus fuit.

De Diagora atheo.

Cicero li. III. de natura deorum Diagoram
illum cognomento atheon solitæ quidē,
sed ridiculæ tamen cuiusdam notauit impietati-
tis. At enim, cum ille Samothraciam uenisset,
dixisse quendam ex amicis, Nonne animaduer-
tis Diagora, q̄ deos putas humana negligere,
ex tot tabellis pictis, q̄ multi uotis uim tempe-
statis effugerint? in portūq̄ salui peruenierint?

Atq̄

Atq; impiū illum respondisse. Ita fit ferè. Illi enim nusquam pīcti sunt, qui naufragium fecerunt, in mariq; perierunt.

De quodam molitore.

In agro Augustensi Vindelicorum, eo die q̄ Ihæc scripsimus, quando congressus est lupi/ter Saturno, id quod multi nugaces astrologi exitiosum mortalibus aquarum inundatione prænuntiauerant, molitor quidā in decliuori loco habitans, flumen ne in diluuiū ædes submergeret, auertit. Quæq; hora suspectam inundationem habuit, flāma repente domi coorta, in summa aquæ penuria, uirum optimum rebus nudauit. Indignum sanè facinus, sed cuius culpa omnis in impostores illos uulgo reijcitur, qui de bonis astris pessima quæq; nugantur. Atq; urinam aliquando in eos animaduertant leges Constantini Cæsaris, fore arbitror ut in maiori tranquillitate uiuatur.

De Herculis laboribus.

Seneca in ludo quem scripsit de morte Claudi Cæsaris pulchre iocatur in hominē ter/trico aspectu, ac sermone parum intelligibili. Veniens enim ad louis regiam, cum portitor neq; ex uerbis discere posset, neq; ex foeda corporis habitudine, quid cuperet, coeliubusq; monstrū aliquod pro forib⁹ larrare indicaret.

N 5 lupiter

F A C E T I A R V M.

Iupiter animò secùm uoluens, Herculi multas
olim peragratas esse terras, quæ ratio uaria/
rum quoq; linguarum peritum effecerit. Pro/
inde fatale illi quodammodo esse monstris
congrédi. Vnde ad Claudij genium decernit
mittendum. Atqui Hercules satis superq; erū/
narum sibi exhaustum dicebat, duodecim la/
boribus, toto iam orbe decantatis, nisi ita ui/
sum fuerit, ut hic congressus pro tertio decimo
numeretur. Ita haud dubie Herculeus labor
est cum homine nihili habere commertia.
De Herculis duodecim laboribus, apud
Græcos breuissime scripsit Phillippus. La/
tine ita.

Perdomui Nemees monstꝛ, mala bestia Lernꝛ
Concidit, & taurus, deinde necatus aper.
Threiciꝛ zonam rapui, Diomedis equos hinc,
Geryonemq; premens, aurea mala tuli.
Augean noui, cecidit cerua, atq; uolucres,
Cerberus abductus, lætus in astra feror.

S E Q V V N T V R N V N C A

quot sapienter dicta & facta

Ex Val. Max. Lib. sc/
primo Cap. II.

De Appio Claudio.

Ap/

Appium Claudium crebro solitum dicere accepimus, negociū Populo Romano melius, quàm ocium committi, non quod ignoraret quàm iucundus tranquillitatis stat⁹ esset, sed quod animaduerneret præpotentia imperia agitatione rerum, ad uirtutem capessendam excitari, nimia quiete in desidiam resolui, & sanè negocium nomine horridum ciuitatis nostræ mores in suo statu continuit, blandæ appellatiōis quies plurimis uitis resperfit.

De Scipione Africano.

Scipio uero Africanus turpe esse aiebat in re militari dicere, non putaram, uidelicet quia explorato, & excusso consilio, quæ ferro aguntur, ad ministrari oportere arbitrabatur summa ratione. Inemendabilis enim est error, qui uolentiæ Martis committitur. Idem negabat aliter cum hoste confligi debere, quàm aut si occasio obueneret, aut necessitas incidisset, æque prudenter, nam & prosperam gerendæ rei facultatem omittere, maxima dementia est, & in angustias utiq; pugnandi compulsus abstinere se prælio, pestiferæ ignauix affert exitium, eorumq; qui ista committunt, alter beneficio fortunæ uti, alter iniuriæ nescit resistere.

De

FACETIARVM

De Q. Metello.

QVinti quoq; Metelli cum grauis, tum etiā
alta in senaru sententia, qui deuicta Car-
thagine nescire se illa uictoria boni ne-
plus an mali Reip. attulisset asseuerauit, quo-
niam ut pacem restituendo profuisset, ita Han-
nibalem submouendo, non nihil nocuisset; eius
enim transitu in Italiam, dormientem populi
Ro. uirtutem excitatā, metuiq; debere, ne acri
æmulo liberata, in eundem somnum reuoluere-
tur, in æquo igitur malorum posuit uri tecta,
ustari agros, exhauriri ærarium, & prisce ro-
boris hebetari neruos.

De Licinio Fimbria Con-
sulari.

Quid illud factum Licinij Fimbriæ consu-
laris, q̄ sapiens: A. M. Luctatio Pinthia
splendido equite Ro. iudex additus de
sponsione, quam is cum aduersario, quod uir
bonus esset fecerat, nunquam id iudicium pro-
nunciatione sua finire uoluit, ne aut probatum
uirum si contra eum iudicasset, fama spoliaret,
aut iuraret eum uirum bonum esse, cum ea res
innumerabilibus laudibus contineatur, foren-
sibus hæc, illa militaribus stipendijs prudentia
exhibita est.

De Papyrio Cursore consule.

Pa/

Papyrius cursor Consul cum Aquiloniam oppugnans praelium uellet committere, pullariusq; non prosperantib. auib. optimum ei auspicium renunciasset, de fallacia illius facti certior, sibi quidem, & exercitui bonum omen datum credidit, ac pugnam iniit. Ceterum mē dacem ante ipsam aciem constituit, ut haberent dñi, cuius capite, siquid iræ conceperant, expiarent, directum est autē siue casu siue cœlestis numinis prouidentia, quod primum ē contraria parte missum erat telum in ipsum Pullarij pectus, eumq; exanimem prostrauit, id ut cognouit Consul, fidente animo & inuasit Aquiloniam, & cepit. Tam cito animaduertit, quo pacto iniuria imperatoris uindicare deberet, quē admodum uiolata religio expianda foret, qua ratione uictoria apprehendi posset, egit uirum seuerum, consulem religiosum, imperatorem strenuum, timoris modum, poenæ genus, spei uiam, uno mentis impetu rapiendo. Nunc ad Senatus acta transgrediar.

De Senatu.

Cum aduersus Hannibalem senatus Claudium Neronem & L. Salinatorem Consules mitteret, eosq; ut uirtutibus pares, ita inimicis acerrime inter se dissidentes uideret, summo studio ingratiam reduxit, ne propter pri-

FACETIARVM

prietas dissensiones, Remp. parum utiliter ad ministrarent, quia consimili imperio ubi concordia non inest, maior aliena opera interpellandi, quam sua ædendi cupiditas nascitur, ubi uero pūnax intercedit odium, alter alteri, quā uterq; contrarijs castris certior hostis profiscitur.

Eosdem senatus, cum ob nimis aspere actam censuram à Cn. Bectio. Tr. Pl. pro rostris agerentur rei, causæ dictione decreto suo liberauit uacuum omnis iudicij metu, eum honorē reddendo, qui exigere deberet rationem, non reddere.

Par illa sapientia senatus Tiberium Gracchum Tr. Pl. agrariam legem promulgare ausum morte multauit. Idem ut secundum legē eius p̄ triumuiros ager populo uiritim diuideretur, egregie censuit. Siquidem grauissimæ seditionis eodem tpe & authorem, & causam sustulit. Quā deinde se prudenter in rege Masinissa gessit, nam cum promptissima & fidelissima eius opa aduersus Carthaginenses usus esset, eumq; in dilatando regno auridiorem cerneret, legem ferri iussit, qua Masinissæ ab imperio Populi Ro. solutam libertatem tribueret, quo factō tum oprime meriti beneuolentiā retinuit, tum Mauritanæ, & Numidiæ, ceterarumq;

rumq; illius tractus gentium nunq̃ fida pace
quiescentem feritatē, a ualuis suis repulit. Tem-
pus deficiet domestica narrantem quoniam im-
perium nostrum non tam robore corporum,
q̃ animorum uigore incrementum, ac tutelam
sui comprehendit, maiori itaq; ex pte Romana
prudentia admiratione tacita reponatur, alieni
genisq; huius generis exemplis detur aditus.

De Socrate philosopho.

Socrates humanæ sapientiæ quasi quoddā
terrestre oraculum, nihil ultra petendum à
Dijs immortalibus arbitrabatur, q̃ ut bona
tribuerent, quia n̄ demū scirent, quid unicuiq;
esset utile, nos aut̃ plerumq; id uotis expetere,
quod non impetrasse melius foret. Etenim den-
sissimis tenebris inuoluta mortalium mens, in
quā late patentem errorem cæcas precatiōes
tuas spargis, diuitias appetis, quæ multis exitio
fuerunt, honores concupiscis, qui complures
pessundederunt, regna tecū ipsa uoluis, quorū
exitus sæpenumero miserabiles crenūtur, splen-
didis coniugijs inijcis manus, at hæc ut aliquā-
do illustrāt, ita nonnunq̃ funditus domos euer-
tunt, desine igitur stulta futuris malorū tuorū
caussis quasi felicissimis rebus inhiare, teq; ro-
rum

F A C E T I A R V M

cum cœlestium arbitrio permittit, quia qui tri-
buere bona ex facili solent, etiam eligere aptissi-
ma possunt.

Idem expedita & compendiarie uia eos ad
gloriam peruenire dicebat, qui id agerent, ut
quales uideri uellent, tales etiam essent, qua qui-
dem prædicatione aperte monebat, ut homi-
nes ipsam potius uirtutem haurirent, quàm umbram
eius consecrarentur. Idem ab adulescentulo quodam
consultus utrum uxorem duceret, an se
omnino matrimonio abstineret, Respondit, ut-
rum horum fecisset acturum poenitentiam, hinc
te, inquit, solitudo, hinc orbitas, hinc generis
interitus, hinc hæres alienus excipiet, illinc per-
perua sollicitudo, contextus querelarum, dotis
exprobratio, affinium graue supercilium, gar-
rula socri lingua, subfessor alieni matrimonij.
incertus liberorum euentus, non passus est iu-
uenem in contextu rerum asperari, quasi letæ
materiæ facere delectum. Idem cum Athenien-
sium scelerata dementia tristem de capite eius
sententiam tulisset, foris quæ animo & consanti
uultu portionem ueneni è manu carnificis acce-
pisset, admoto iam labris poculo, uxori Xantip-
pæ inter fletum & lamentationem uociferanti
innocentem eum perimi, quid ergo inquit, no-
centi

centi mihi mori satius esse duxisti: O immen/
sam illam sapientiam, quæ ne ipso quidem ui/
tæ excessu obliuisci sui potuit.

Finis centuriæ Tertiæ.

De Solone.

AGe quæ prudenter Solon neminem, dum ad
huc uiueret, beatum dici debere arbitra/
batur, quod ad ultimū usque fati diem ancipiti for/
tunæ subiecti essemus, felicitatis igitur humane
appellationem rogi consumat, qui se incursum
malorum obicit. Idem, cum ex amicis quen/
dam grauius morientem uideret, in arcem per/
duxit, horratumque est, ut per omnes subiectorum
ædificiorum partes oculos circumferret, quod
ut factum animaduertit, cogita nunc tecum, in/
quit, quæ multi luctus sub his tectis & olim fue/
rint, hodieque uersentur, insequentibusque seculis
sint habituri, ac mitte mortalium incommoda
tanquam propria deslere, qua consolatione de/
monstrauit urbes esse humanarum cladum com/
septa miseranda. Idem aiebat si in unum locum
cuncti mala sua contulissent, futurum, ut pro/
pria deportare domum, quam ex omni miseria/
rum aceruo portionem suam ferre mallerent, quæ
colligebat non oportere nos, quæ fortuito patia/
mur, præcipuæ, & intolerabilis amaritudinis
iudicare.

O De

FACETIARVM

De Bia Prienensi.

Blas autē cum patriam eius Prienen hostes
inuasisent, omnibus, q̄s modo sœuitia bel
li incolumes abire passa fuerat, preciosarum re
rum pondere onustis fugientibus, interrogat⁹,
quid ita nihil ex bonis suis secum ferret. Ego, in
quit, uero bona mea mecum porto, pectore e/
nim illa gestabat, non humeris, non oculis ui
senda, sed æstimanda animo, q̄ domicilio men
tis inclusa, nec mortalium, nec deorum mani
bus labefactari queunt, & ut manentibus p̄sto
sunt, ita fugientes non deserunt.

De Platone philosopho.

Iam Platonis uerbis abstricta, sed sensu præ/
ualens sententia, qui tum demum beatū ter/
rarum orbem futurum prædicauit, cum aut
sapientes regnare, aut reges sapere cœpissent.

De quodam rege.

Rex etiam ille subtilis iudicij, quem ferunt
traditum sibi diadema priusquam capiti
imponeret, retentum diu considerasse, ac dixis
se. O nobilem magis, quàm felicem pannum,
quem si quis penitus cognoscat quàm multis
solicitudinibus, & periculis, & miserijs sit re/
fertus, ne humi quidē iacentem tollere ueller.

De Xenocrate Philosopho.

Quid

Quid Xenocratis responsum, q̄ laudabile:
cū maledico sermoni quorundā summo
silentio interesset, uno ex his quærentē
cur solus linguam suam cohiberet, q̄a dixisse
me, inquit, aliquando penituit, tacuisse nun/
quā.

De Aristophane.

Aristophanis quoq; altioris est prudentiæ
præceptum q̄ in comœdia introduxit re/
missum ab inferis Atheniensem Periclem, uati/
cinantem non oportere in urbe nutrirī leonē,
sin autem sit alitus, obsequi ei conuenire, mo/
net enim, ut præcipuæ nobilitatis & concitati
ingenij iuuenes refrenentur, nimio uero fauore
ac profusa indulgentia pasti, quo minus po/
tentiam obtineant ne impediuntur, quod ftul/
tum & inutile sit eas obrectare uires, quas ipse
foueris.

De Thalete Philosopho.

Mirifice etiam Thales, nā interrogatus an
facta hominum deos fallerent, nec cogi/
tata, inquit, ut non solum manus, sed etiā men/
tes puras habere uellemus, cum secretis cogi/
tationibus nostris cœleste numen adesse credi/
dissemus.

De Themistocle.

Ac neq; sequit̄ qd̄ min⁹ sapiēs, unice filij p̄a
O 2 ter,

F A C E T I A R V M.

ter, Themistoclē consulebat, utrum eam pau-
peri, sed ornato, an locupleti, sed parum pro-
bato collocaret, cui is, malo inquit, uirum pe-
cunia, quā pecuniam uiro indigentem, quo
dicto stultum monuit, ut generum potius, quā
diuitias generi legeret.

De Rege Philippo patre
Alexandri.

AGe Philippi, quā phabilis epistola, in qua
Alexandrum quorundam Macedonum
benevolentiam largitione ad se attrahere cona-
tum sic increpuit, quæ te fili ratio in hanc tam
uanam spem induxit, ut eos fideles tibi futuros
existimares, quos pecunia ad amorem tui con-
pulisti: à charitate istud præstatur, At uero
ante Philippus maiore ex parte mercator Græ-
ciæ, quā uictor.

De Aristotele philosopho.

ARistoteles autem Calisthenem auditorem
suum ad Alexandrum mittens monuit,
ut cum eo aut quā rarissime, aut quā iu-
cundissime loqueretur, quo. s. apud regias au-
res uel silētio tutior, uel sermone esset acceptior.
At ille dum Alexandrum Macedonem persica
salutatione gaudētē obiurgat, & ad macedo-
nicos inuitum reuocare beneuole pseuerat, spi-
ritu carere iussus seram neglecti salubris consilij
pœ/

poenitentiam egit. Idem Aristoteles de semetipso in neutram partem loqui debere prædica-
bat, quoniam laudare se, uani, uitupare stulti
esset. Eiusdem est utilissimum præceptum, ut
uoluptates abeuntes consideremus, quas qui-
dem sic ostendendo minuit, fessas enim poeni-
tentieq; plenas animis nostris subiecit, q̄ minus
cupide repetantur.

De Anaxagora philosopho.

NEc parum prudenter Anaxagoras inter-
roganti cuidam quis nam esset beatus,
nemo, inquit, ex ijs, quos tu felices existimas,
sed eum in eo numero reperies, qui à te ex mise-
rijs constare creditur, non erit ille diuitijs & ho-
noribus abundans, sed aut exigui rursus, aut nō
ambitiosæ doctrinæ, fidelis ac p̄nax cultor,
in secessu, q̄ in fronte beator.

De Demade.

DEmadis quoq; dictum sapiens, nolentib;
enim Atheniensibus diuinos honores
Alexandro decernere, uidete (inquit) ne dū cœ-
lum custoditis: terram amittatis.

De Anacharsis.

Quam porro subtiliter Anacharsis leges,
aranearum telis comparabat, nam ut illis
infirmiora animalia retineri, ualentiora

O 3 trans/

FACETIARVM.

transmitti, ita his humiles & paupes cōstringi,
diuites & præpotētes non alligari.

De Agesilao.

Nihil etiam Agesilai factō sapientius, siqui-
dem cum aduersus remp. Lacedæmonio-
rum conspirationem ortam noctu cōperis-
set, leges Lycurgi continuo abrogauit, quæ de
indemnatis supplicium sumi uerabant. Com-
prehensis autem & interfectis fontibus, easdem
euefugio restituit, atque utrumq; simul proui-
dit, ne salutaris animaduersio uel iniusta esset,
uel iure impediret, itaq; ut semper esse possent,
aliquando non fuerunt.

De Hannone.

Sed nescio an Hannonis excellentissimæ pru-
dentiaē consilium. Magone enim cannen-
sis pugnae exitum senatui Pœnorum nūciantē,
inq; tāti successus fidem annulos aureos trium
modiorum mensuram explentes fundente, qui
interfectis nostris ciuibus detracti erant, quæsi-
uit, an aliquis sociorum post tantam cladem à
Romanis defecisset, atq; ut audiuit neminem ad
Hannibalem transisse, suasisit, ut protinus legati
Romā. p. quos de pace ageretur, mitterentur,
cuius si sententia ualuisset, neq; secundo punico
bello deuicta Carthago, neque tertio delata
foret.

De

De Herennio Pontio

Samnite.

NE Samnites quidem paruas pœnas con/
 similis erroris pependerunt, q̃ Herenuñ
 Pontij salutare consilium neglexerunt, qui au/
 thoritate & prudentia ceteros præstans, ab ex/
 ercitu, & duce eius filio suo consultus, quid nã
 fieri de legionibus Romanis apud furcas caudi/
 nas inclusis deberet, inuiolatas dimittendos re/
 spondit, postero die eadem de re interrogatus,
 deleri eas oportere dixit, ut aut maximo bene/
 ficio gratia hostium emeretur, aut grauissima
 iactura uires confringerentur, sed improuida
 temeritas uictorum, dum utranq; partem sper/
 nit utilitatis, sub iugum missas in perniciem
 suam accendit, multis & magnis sapientie ex/
 emplis paruulum adiiciam.

De Cretensibus.

CRetenses cum acerbissima execratione ad/
 uersus eos, quos uehementer oderunt, ui/
 uolunt, ut mala consuetudine delectentur, op/
 tant, modestoq; uoti genere efficacissimum ul/
 tionis euentum reperiunt. Inutiliter enim ali/
 quid concupiscere, & in eo p̃seueranter mora/
 ri, exirio ea dulcedo uicina est.

VAFRE DICTA, AVT

Facta. Cap. III.

O 4 De

F A C E T I A R V M

De quodam Antistite
Romano.

Serui Tullio regnante cuidam patrifamilie
in agro sabino præcipuæ magnitudinis, &
eximie formæ uacca nata est, quam oraculorū
certissimi autores in hoc à Dñs immortalibus
æditam responderunt, ut quisquis eam Auen/
tinenſi Dianæ immolasset, eius patria totius
terrarum orbis imperium obtineret, lætus eo
dominus bouem cum summa festinatione Ro/
mam actam inactandam in Auentino ante a/
ram Dianæ constituit, sacrificio Sabinis regi/
men humani generis daturus, de qua re An/
tistes templi certior factus, religionem hospitū
intulit, ne prius uicūm in cæderet, quàm pro/
xima se aqua ablisset, eoq; alueum tyberis pe/
tente, uaccam ipse immolauit, & urbem nostrā
tot gentium dominam, pio sacrificij furto red/
didit.

De Iunio Bruto.

Quo in genere acuminis in primis Iunius
Brutus referendus, nam cum à Rege Tar/
quinio auunculo suo omnem nobili/
tatis indolem excerpti, interq; cæteros etiam fra/
trem suum, qd' uegetioris ingenij erat interse/
ctum animaduertit, obrui se cordis esse sinu/
lauit, eaq; fallacia maximas uirtutes suas texit,
pro/

profec
quos i
sacrific
nomin
lit, qu
liberal
deinde
fuluer
uidere
stræ p
mnes
inde a
cit, te
existin
impre
mum

SC
sus
fricam
trecent
let, ne
poris
secutu
ex tot
inerm
ciosa

profectus etiam Delphos cum Tarquinij filijs,
quos is ad Apollinem pythium muneribus,
sacrificijsq; honorandum miserat, aurum deo,
nomine doni clam cauato baculo inclusum tu-
lit, quia timebat ne sibi coeleste numen aperta
liberalitate uenerari tutum non esset. Peractis
deinde mandatis patris, Apollinem iuuenes co-
suluerunt, quisnam ex ipsis Romae regnaturus
uideretur, At is penes eum summam urbis no-
strae potestatem futuram respondit, qui ante o-
mnes matri osculum dedisset. Tunc Brutus p-
inde atque casu prolapsus de industria se abie-
cit, terramq; communem omnium matrem
existimans, osculatus est, quod tam uasre telluri
impressum osculum, urbi libertate, Bruto pri-
mum in fasus locum tribuit.

De Scipione Superiore.

Scipio quoq; superior praesidium callidita-
tis amplexus est. Ex Sicilia enim petens A-
fricam, cum ex fortissimis peditibus Romanis
trecentorum equitum numerum implere uel-
let, neq; tam subito posset eos instruere, qd tem-
poris angustiae negabant, sagacitate consilij as-
secutus est, namq; ex ijs iuuenibus, quos secum
ex tota Sicilia nobilissimos & ditissimos, sed
inermes habebat, ad se uocatos trecentos spe-
ciosa arma, & electos equos, qd celerrime ex-
O 5 pe/

FACETIARVM.

pedire iussit, uelut eos continuo secū ad oppu/
gnandam Carthaginem aduecturus, qui cum
imperio ut celeriter, ita longinqui & periculosi
belli respectu sollicitis animis paruissent, remit/
tere sese Scipio illam expeditionem, si arma &
equos militibus suis tradere uoluissent, edixit,
rapuit conditionem inbellis ac timida iuuen/
tus, instrumentoq; suo cupide nostris cecidit. Er
go calliditas ducis prouidit, ut si qd' protinus
imperaretur, graue prius, deinde remisso mili/
tiae metu maximum beneficium fieret, qd' seq/
tur, narrandum quoq; est.

De Q. Fabio Labeone.

Quintus Fabius Labeo arbiter à Senatu
finium constituendarum inter Nolanos,
& Neapolitanos datus, cum in rem præ
sentem uenisset, utrosq; separatim monuit, ut
omissa cupiditate, regredi controuersia, quam
progredi mallent, idq; cum utraq; pars auto/
ritate uiri, mota fecisset, aliquantum uacui in
medio agri relictum est, constitutis deinde fini/
bus ut ipsi terminaerant, quicqd' reliqui soli
fuit, Populo Romano adiudicauit. Cæterum
& sic circūuenti Nolani ac Neapolitani queri
nihil potuerunt, secundum ipsorum demon/
strationem dicta sententia, improbo tamen p/
stigiorum genere, nouum ciuitati nostræ uecti/
gal

gal accessit, Eundem ferunt cum à rege Antio /
cho, quem bello superauerat, ex sœdere isto,
dimidiam partem nauium accipere deberet, me /
dias omnes secuisse, ut cum tota classe pri /
uaret.

De Marco Antonio.

Nam M. Antonio remittendum conuicti /
est, qui idcirco se aiebat nullam orationē
scripsisse, ut si quid superiore iudicio actum, ei
quem postea defensurus esset, nociturum foret,
non dictum à se affirmare posset, qui facti uix
prudētis, tolerabilem causam habuit, pro /
periclitantium enim capite, non solum eloquē /
tia sua uti, sed etiam uerecundia abuti erat pa /
ratus.

De Sertorio.

Sertorius uero corporis robore, atq; animi
consilio parem naturę indulgentiā expertus,
proscriptiōe syllana Dux Lusitanorū fieri coa /
ctus, cum eos oratione flectere non posset, ne /
cū Romanis uniuersa acie cōfligere uellēt. Va /
fro consilio ad suam sententiam perduxit, du /
os enim in conspectu eorum constituit equos,
alterum ualidissimum, alterum infirmissi /
mum, ac deinde ualidi caudam ab imbecillo
sene paulatim carpi, infirmi à iuvene exi /
miarum uirium uniuersam conuelli iussit, ob /
tem /

F A C E T I A R V M

temperatum imperio est. Sed dum adulescentis dextera irrita se labore fatigat, senio confecta manus ministerium executi est, tunc barbare concioni quorsum ea res tenderet cognoscere cupienti, subiecit, equi caudæ consimilem esse nostrum exercitum, cuius partes aliquis aggreddiens opprimere possit, uniuersum conatus prosternere, celerius tradiderit uictoriam, quam occupauerit. Ita gens barbara & aspera, & regi difficilis in exitum suum ruens, quam utilitatem auribus respuerat, oculis peruidit.

De Fabio Maximo.

Fabius autem maximus, cuius non dimicare, uincere fuit, cum præcipue fortitudinis Nolanum peditem dubia fide suspectum, & strenuæ operæ Lucanum equitem amore scortide perditum in castris haberet, ut utroque potius bono milite uteretur, quam in utrumque animaduerteteret, alteri suspicionem suam dissimulauit, in alterum disciplinam paululum à recto tenore deflexit, namque illum plenè pro tribunali laudando, omniq; genere honoris prosequendo, animum suum à Pœnis ad Romanos coegit reuocare, & hunc clam meretricem redimere passus, parauissimum pro nobis excursorem reddidit.

De Marco Volusio Aedile.

Veniam

Veniam
si
prus, a
public
occurr
laciæ g
Quid i
tum P
alienig
per urb
uitæ,
uel ips
runt.

Auxiliu
V
auxiliu
tos no
tinuo p
in mo
rum se
hospiti
audaci
dēssim
Idem u
ministe
reptis

VEniam nunc ad eos, quibus salus astutia q̄
sita est. M. Volusius ædilis plebis proscrī
ptus, assumpto lsiaci habitu, per itinera, viasq̄
publicas stipem petens quisnam reuera esset,
occurrentes dignoscere passus non est, eoq̄ sal/
laciæ genere tectus in M. Bruti castra puenit.
Quid illa necessitate miserius? quæ magistra/
tum Populi Ro. abiecto honoris prætextu,
alienigenæ religionis obscuratum insignibus,
per urbem iussit incedere, omnes autem hi suæ
uitæ, aut illi alienæ mortis cupidi, qui talia
uel ipsi sustinuerunt, uel alios perpeti coege/
runt.

De Saturnino Vetulione.

ALiquanto speciosius sententijs Saturnini
Vetulionis in eodē gñe casus, ultimę sortis
auxilium. Qui cum à triūuiris inter proscrip/
tos nomen solum propositum audisset, con/
tinuo præturæ insignia intrauit, p̄cedentibusq̄
in modum licitorum & apparitorum publico/
rum seruis subornatis, uehicula cōprehendit,
hospitia occupauit, obuios somnouit, ac tam
audaci usurpatione imperij, in maxima luce
dēsissimas hostilibus oculis tenebras effudit.
Idem ut Puteolos uenit, perinde ut publicum
ministerium agens, summa cum licentia cor/
ruptis nauibus in Siciliam, ceruissimum tunc
pro/

F A C E T I A R V M.

proscriptorum profugium penetrauit, his uno
adiecto lenioris notæ exemplo, ad externa re/
uertar.

De Amore cuiusdam Pa/
tris in filium.

A Mantissimus quidem filij cum eum incon/
cessis ac periculosis facibus accensum ab
insana cupiditate parer inhi bere uellet, salubri
consilio patriam indulgentiam temperauit, pe/
tit enim ut prius quàm ad eam, quam dilige/
bat, iret, uulgari ac permissa uenere uteretur;
cuius precibus obsecutus adulescens inſœlicis
animi impetum, satietate licentis concubitus re
solutum, ad id, quod non licebat, tardio rem,
pigrioremq; afferens paulatim deposuit.

De quodam Asinario.

C Vm Alexander Macedonum Rex sorte
monitus, ut eum, qui sibi porta egresso
primus occurrisset, interfici iuberet, Asinariũ
forè sibi obuiam factum, ad mortem arripi
imperauit, eoq; qærente quidnam se immeren
tem capitali supplicio, innocentemq; addice/
ret, cum ad excusandum factum suum oraculi
præceptum retulisset, Asinarius si ita est (inqt)
rex alium sors huic morti destinauit, nam A/
sellus, quem ego ante me agebam, prior tibi

oc/

occurri
lido did
occasio
andæ r
lilitate
regis co

B las
Tho
quidem
atq; ex
aiebat
fari, ut
citas p
prima f
inin
n

A

F

occurrit, delectatus Alexander & illius tam cal-
lido dicto, & qd' ab errore ipse reuocatus erat,
occasionem in aliquanto uiliore anir' ali expi/
andæ religionis rapuit, summa in hoc cum cal/
lidityte mansuetudo, summa quoq; in alterius
regis equifone calliditas.

De Bia Prienensi.

Bias autem, cuius sapientia diuturnior inter
homines est quàm patria priene fuit, (Si/
quidem hic etiam nunc spirat, illius perinde
atq; extinctæ uestigia tantummodo extant) ita
aiebat oportere homines in usu amicitæ uer/
fari, ut meminissent eam ad grauissimas inimi/
citas posse conuerti. Quod quidem præceptū
prima specie nimis fortasse callidum uideatur,
inimicūq; simpliciari, qua præcipue fa/
miliaritas gaudet, sed si altioribus
animis cogitatio demissa
fuerit, perquam uti/
le reperietur.

Argentorari excudebat M. Iacobus
Cammerlander Kal. Martias.
An. M. DXLII.

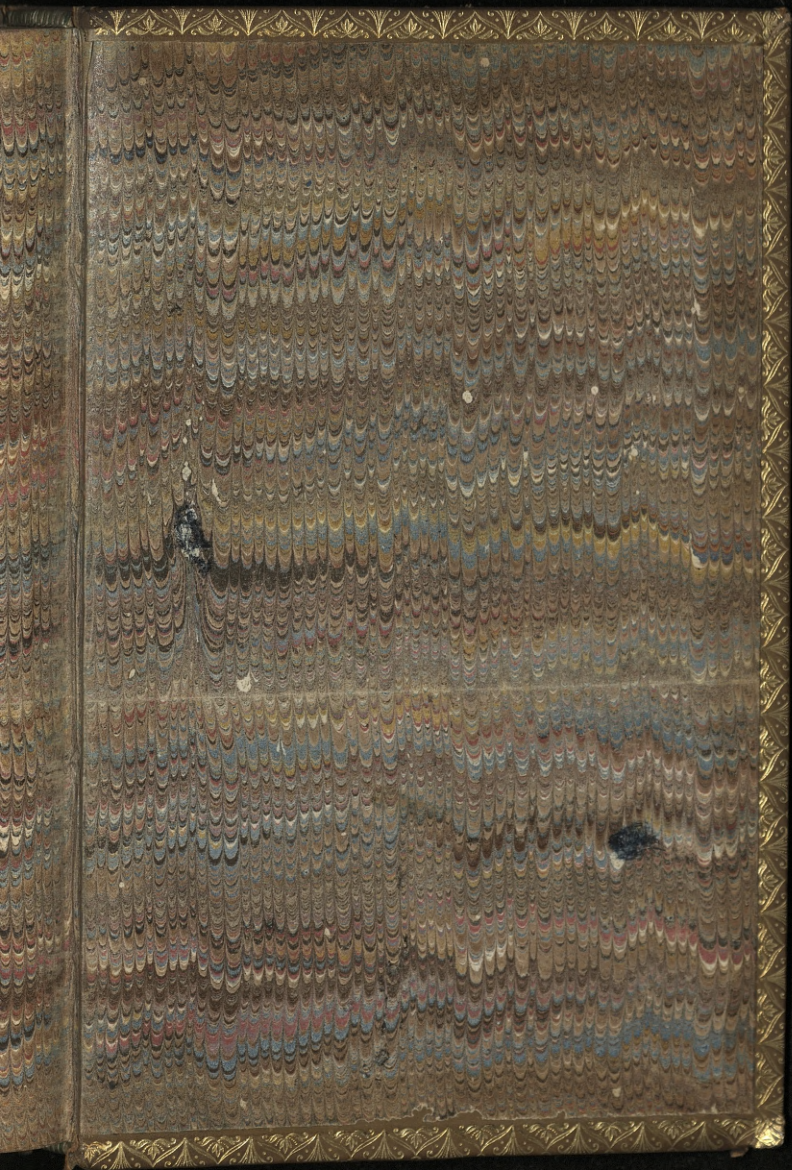

89. M-

BIBLIOTEKA KÖRNICKA

13956

FOGGII-
AMŒNIS
PUDICA,
FACETIAR.

